

Θαλασσινοί Απόηχοι

«ΑΡΙΣΤΕΙΟΝ»
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
Ε.Ε.Λ.
2024

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
ΕΤΟΣ 34ο • ΤΕΥΧΟΣ 189 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2025

Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει καὶ ἡ γῆ τὸ σπήλαιον τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει...

Ἡ Παρθένος σήμερον, τὸν προαιώνιον Λόγον, ἐν Σπηλαίῳ ἔρχεται, ἀποτεκεῖν ἀπορρήτως.
Χόρευε ἡ οἰκουμένη ἀκουτισθεῖσα, δόξασον μετὰ Ἀγγέλων καὶ τῶν Ποιμένων, βουληθέντα
ἐποφθῆναι, παιδίον νέον, τὸν πρὸ αἰώνων Θεόν.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ
ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΠΝ ΚΑΙ ΛΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 189 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2025

ISSN 1105-6779

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού

Ι. Παπαρηγοπούλου & Π.Π. Γερμανού,
Πλατεία Κλαυθμώνος 105 61 Αθήνα
www.eaan.gr

Τηλ: 210 33.10.430 - 210 33.10.431
e-mail: info@eaan.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Αντιναύαρχος ε.α. **ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΕΡΟΥΚΗΣ** ΠΝ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΕΝΩΣΗΣ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ
ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΝΠΔΔ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Πλοίαρχος (Ε) ε.α. **Γρηγόριος Γεωργακόπουλος** ΠΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ναύαρχος ε.α. **Θεόδωρος Φουστάνος** ΛΣ
Υποναύαρχος ε.α. **Συμεών Κωνσταντινίδης** ΠΝ
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. **Αναστάσιος Βυτινίδης** ΠΝ

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΕΑΑΝ

Τιμή τεύχους: 4 €
Ετήσια συνδρομή: 24 €

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Κ. Πλέτσας Ζ. Κάρδαρη Ο.Ε.
Χαρ. Τρικούπη 107, 114 73 Αθήνα
τηλ: 210 36 07 132, 210 38 20 148
e-mail: info@typografio.gr

Copyright: © ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΙ ΑΠΟΗΧΟΙ

Το τεύχος αυτό περιέχει
πληροφορίες, σχόλια και ειδήσεις
μέχρι 5/12/2025

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις
προσωπικές απόψεις των συντακτών τους
και σε καμμία περίπτωση δεν δεσμεύουν
την ΕΑΑΝ

φωτό εξώφυλλου ειλημμένη στις 6_11_2025 από το:
<https://www.agioskosmas.gr/sindesmos.asp?issue=121&artid=5039>

Περιεχόμενα

Θρησκευτικά Θέματα

Η ταπείνωση του Κυρίου μέσα από το γεγονός
της ενανθρωπήσεώς Του

3

Του Αρχιμανδρίτη π. Ίερωνύμου Φράγκου

ΔΕΛΤΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ Επίκαιρα Θέματα

• Ανασκόπηση των γεγονότων

4

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ Ιστορικά

Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 και η Δράση του
Ελληνικού Στόλου (3 Απριλίου – 7 Μαΐου 1897)

5

Του Ανθυποπλοιάρχου (Ε) Βλάσιου Οικονόμου ΠΝ

• Η σύναψη του πρώτου Δανείου της

Ανεξαρτησίας το Φεβρουάριο του 1824

12

Του Ανθυποπλοιάρχου (Ε) Μιχαήλ Κατσικαρέλη ΠΝ

• Βαλκανικοί Πόλεμοι: Η πολεμική παρασκευή
του Ναυτικού (Μέρος Β')

16

Του Αδάμ Γερ. Στεφανάδη, Δικηγόρου-Συγγραφέως

• Καταστροφή Ιταλικού Υποβρυχίου και αιχμαλωσία
πληρώματος από το Αντιτορπιλικό «Β. ΟΛΓΑ» (D-15)
την 15 Δεκεμβρίου 1942

19

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, Τμήμα Ναυτικής Ιστορίας και Περιοδικών

• Η «δράση» και τα «κατορθώματα» των Γερμανικών
υποβρυχίων κατά τη μάχη του Ατλαντικού (1939-1945)

25

Του Υποναυάρχου Δημητρίου Β. Ζαμπίκου Λ.Σ.

• Η Ελληνική Νοσηλευτική κατά τη διάρκεια
της Τουρκοκρατίας

28

Του Σημαιοφόρου (Ε) Ιωάννη Κατσαβού ΠΝ, Συγγραφέα

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ Κοινωνικά

• Ομιλία Προέδρου ΕΑΑΝ για το ετήσιο Μνημόσυνο
Πεσόντων (20-11-2025)

31

• Ο Απόστρατος Αξιωματικός του Ναυτικού

32

Του Αντιναυάρχου ε.α. Δημητρίου Λισμάνη ΠΝ

• Περί των Αγγελικών Δυνάμεων — Στην εορτή της Συνάξεως
των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ και των
λοιπών Ασωμάτων Δυνάμεων (8 Νοεμβρίου)

35

Του Υποπλοιάρχου (Ε) Ευάγγελου Κωστή ΠΝ

• Το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή
στο κατώφλι της νέας εποχής

39

Του Πλοιάρχου ε.α. Κουκουβίνου Δημητρίου Λ.Σ., Συγγραφέα

• Η Καστροπολιτεία του Μυστρά

41

Του Αντιναυάρχου ε.α. Κωνσταντίνου Βαρβαρέσου ΠΝ

• Ολυμπιάδα η βασίλισσα της Μακεδονίας
Της Δέσποινας Ταβουλάρη

44

• Να θυμάσαι να είσαι ο εαυτός σου!

47

Της Πλωτάρχου Ανδριανής Διαμάντη ΠΝ

• Ιατρικά Θέματα

• Προστατεύοντας την Υγεία των Ανδρών: Πρωτοβουλίες και
Προκλήσεις στην Ευαισθητοποίηση του Κοινού για τον
Καρκίνο του Προστάτη – Το κίνημα Movember

48

Του Χειρουργού Ουρολόγου Ευάγγελου Α. Σπυρόπουλου, Υποναυάρχου ΠΝ

ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΚΕΝΤΡΙ

50

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

51

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

54

ΔΙΑΦΟΡΑ

Θεματική Συλλογή «Η Κρήτη στην Ιστορική Χαρτογραφία»-
Νέα εκθέματα στο Ναυτικό Μουσείο Κρήτης

55

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΣ

58

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ

61

Ἡ ταπείνωση τοῦ Κυρίου μέσα ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς ἐνανθρωπήσεώς Του

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτη π. Ἱερωνύμου Φράγκου

Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ τὸ κορυφαῖο μυστήριον τῆς Θείας ἀποκαλύψεως. Ὁ Θεός, ὁ ἀναρχος καὶ παντοδύναμος Δημιουργός, καταδέχθηκε νὰ σαρκωθεῖ, νὰ ἐνδυθεῖ τὴν ἀσθενῆ καὶ πεπερασμένη φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ σώσει τὸ πλάσμα του ἀπὸ τὴν φθορὰ καὶ τὸν θάνατον. Στὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀποκαλύπτεται ἡ ἀπειρὴ ἀγάπη καὶ ἡ ἄκρα ταπείνωση τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Κύριός μας, ὁ πρὸ αἰώνων Θεός, ἐπέλεξε «νὰ γίνεαι ἄνθρωπος γιὰ νὰ γίνουμε ἐμεῖς Θεοί» (Μ. Ἀθανάσιος). «Ἐκένωσε ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβὼν», δηλαδὴ ἄδειασε τὸν ἑαυτό Του ἀπὸ τὴν Θεότητά Του γιὰ νὰ πάρει μορφὴ δούλου. Ἡ λέξις «κένωσις» δηλώνει τὴν ἐκούσια ταπείνωση τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐλεύθερη συγκατάβασή Του νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὴ δόξα τοῦ οὐρανοῦ στὴν ταπεινὴ κατάστασιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ταπείνωσή Του ἀρχίζει ἤδη μὲ τὴν ἴδια τὴ γέννησή Του. Ἐνῶ ἀκόμη καὶ τὸ πιὸ φτωχὸ μωρὸ εἶχε ἓνα ὑποτυπῶδες μέρος νὰ γεννηθεῖ, ὁ Κύριος γεννήθηκε μέσα σ' ἓναν στάβλο στὴν ἄσχημη πόλιν τῆς Βηθλεὲμ καὶ τοποθετήθηκε ἀπὸ τὴν Παναγία μητέρα Του μέσα στὸ μέρος ὅπου τρῶνε τὰ ζῶα τὴν τροφή τους.

Ἡ ταπείνωσή Του συνεχίστηκε ὅταν τὴν ὄγδοη ἡμέρα δέχτηκε τὴν κατὰ σάρκα περιτομή Του γιὰ νὰ διδάξῃ ἐμᾶς ὅτι πρέπει νὰ ὑπακοῦμε στὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως Ἐκεῖνος ποὺ ἂν καὶ ἦταν ἀναμάρτητος δέχτηκε νὰ κοπεῖ ἀπ' αὐτὸν ἡ ἀκροβυστία ποὺ ὑποδέχλωνε τὴν πνευματικὴ ἀκαθαρσία, ἔτσι νὰ ἀγωνιστοῦμε κι ἐμεῖς ν' ἀποκόψουμε ἀπὸ πάνω μας κάθε κακία καὶ πάθος.

Τὴν ἡμέρα τῆς Ὑπαπαντῆς, δηλαδὴ τοῦ Σαραντισμοῦ Του ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, δέχτηκε νὰ προσφερθοῦν γιὰ τὴ γέννησή Του εὐχαριστήρια δῶρα στὸν Θεὸ μέσα στὸν Ναὸ τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὶς ἐπιταγὰς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου.

Ὁ Κύριός μας ὑπῆρξε ὁ πλέον κατατρεγμένος ἀπ' τὴ στιγμὴ τῆς Γεννήσεώς Του. Ὁ Ἰωσήφ μὲ τὴν Πανάχραντη Θεοτόκον ἀναγκάστηκαν νὰ καταφύγουν στὴν Αἴγυπτον γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸν μικρὸ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ μανία τοῦ θηριώδους Ἡρώδου. Καὶ ἐνῶ ἔζησαν στὴν ξένη γῆ, ξένοι μέσα στοὺς ξένους, ἐπέστρεψαν στὴ Γαλιλαία καὶ συγκεκριμένα στὴν Ναζαρέτ, ἀπὸ φόβο

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ Ι.Ν.Θ. ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ.

πρὸς τὸ γιὸ τοῦ Ἡρώδου ποὺ βασίλευε στὴν Ἰουδαία. Καὶ ἀπὸ τὴν Ναζαρέτ, τὴν κακὴ πόλιν, ἔλαβε τὸ προσωνύμιον Ναζωραῖος ποὺ τὸν ἀκολούθησε μέχρι καὶ τὸ Σταυρικὸ Του θάνατον.

Ἡ ταπείνωση τοῦ Κυρίου συνεχίζεται σὲ ὅλη Του τὴν ζωὴ καὶ εἶναι ἐκδηλὴ σὲ κάθε γεγονὸς τῆς ζωῆς Του, σὲ κάθε θαυματουργικὴ Του ἐνέργεια, σὲ κάθε λόγο καὶ διδασκαλία Του. Ζεῖ ὡς ἄνθρωπος, ἐργάζεται, κοπιᾷ. Ὑπομένει τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀπόρριψη. Δὲν ἐπιζητεῖ τιμὲς καὶ ἀναγνώριση ἀλλὰ προσφέρει τὸν ἑαυτό Του μὲ πραότητα καὶ ὑπομονὴ ὡς τὴν στιγμὴ τῆς ὑψίστης ἐκδηλώσεως τῆς ταπεινώσεώς Του ποὺ εἶναι ἡ Σταύρωση.

Ἡ ταπείνωση τοῦ Κυρίου στὸ γεγονὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως εἶναι ἡ πιὸ βαθειὰ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ ὡς Ἀγάπη. Εἶναι τὸ θαῦμα τῆς Θείας συγκατάβασης ποὺ καλεῖ κι ἐμᾶς νὰ μεταμορφώσουμε τὴν καρδιά μας ὥστε νὰ χωρέσει μέσα της τὸ Θεὸ τῆς ταπείνωσης καὶ τῆς εἰρήνης. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει ταπείνωση, ἐκεῖ γεννᾶται ὁ Χριστός.

Ανασκόπηση γεγονότων

- 15-10-2025:** Πρόσκληση Υπουργού Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, στην τελετή Παραλαβής και ένταξης 51 οχημάτων στο Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α..
- 17-10-2025 έως 20-10-2025:** Πρόσκληση Περιφέρειας Πελοποννήσου και Δήμου Πύλου-Νέστορος στις εορταστικές εκδηλώσεις για την 198η Επέτειο της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου στην Πύλο. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι, ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α..
- 19-10-2025:** - Πρόσκληση Προέδρου Ε.Α.Α.Α, στην Επιμνημόσυνη Δέηση Υπέρ Πεσόντων για την Πατρίδα Αεροπόρων. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος (Ε) Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α..
- Πρόσκληση Δημάρχου Αθηναίων στην Επιμνημόσυνη Δέηση για τα 81 χρόνια από την εκτέλεση της Λέας Καραγιάννη «Μπουμπουλίνα». Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι ο Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Αντιπλοίαρχος (Ε) Δημήτριος Δέδης.
- 24-10-2025:** - Συμμετοχή της ΕΑΑΝ στον πλου με πολεμικά πλοία, Φ/Γ Ψαρά, ΤΠΚ Καραθανάσης, Υ/Β Πιπίνος, στο πλαίσιο της Εθνικής εορτής της 28ης Οκτωβρίου, όπου και επιδόθηκαν αναμνηστικοί θυρεοί στους κυβερνήτες των Πολεμικών Πλοίων.
- Ετήσια επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο του Ναύτη στην Πρέβεζα στη μνήμη της βύθισης του Ναρκαλιευτικού «ΠΗΝΕΙΟΣ», Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α..
- 27-10-2025:** - Πρόσκληση Αρχηγού ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ στην εκδήλωση για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου 1940. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το μέλος ΔΣ/ΕΑΑΝ, Ναύαρχος Θεόδωρος Φουστάνος ΛΣ ε.α..
- Πρόσκληση ΕΑΑΣ με την ευκαιρία εορτασμού της Εθνικής Επετείου της 28ης Οκτωβρίου στο Πολεμικό Μουσείο. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος (Ε) Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α..
- Πρόσκληση Περιφέρειας Αττικής για τον εορτασμό της Εθνικής Επετείου «28 Οκτωβρίου 1940». Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι το μέλος τους ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος (Μ) Κωνσταντίνος Μανωλιουδάκης ΠΝ ε.α..
- 06-11-2025:** Ενημέρωση μελών ΕΑΑΝ, στο εντευκτήριο της ΕΑΑΝ, από τον Πρόεδρο και τα μέλη του ΔΣ.
- 10-11-2025:** Πρόσκληση Πολεμικού Μουσείου και ΑΜΚΕ ΦΕΡΜΕΛΗ, σε παρουσίαση στο Πολεμικό Μουσείο. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Υποναύαρχος Συμεών Κωνσταντινίδης ΠΝ ε.α..
- 12-11-2025:** Πρόσκληση Ε.Α.Α.Λ.Σ. για τον εορτασμό της «Ημέρας Αποστράτου Λ.Σ.» στο Δημοτικό Θέατρο. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α. και ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος (Ε) Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α..
- 19-11-2025:** Συνάντηση Συντονιστικού Ε.Α.Α., με κ. ΥΦΕΘΑ.
- 20-11-2025:** Πρόσκληση Αρχηγού ΓΕΝ, στην ετήσια επιμνημόσυνη δέηση για τους πεσόντες του Πολεμικού Ναυτικού κατά την εκτέλεση του καθήκοντος σε καιρό πολέμου και ειρήνης, στη ΝΒΚ. Παρευρέθηκε και κατέθεσε στεφάνι ο Πρόεδρος, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α. και ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος (Ε) Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α..
- 21-11-2025:** Πρόσκληση Περιφέρειας Αττικής για τον Εορτασμό Ημέρας Ενόπλων Δυνάμεων. Παρευρέθηκε και κατέθεσε στεφάνι ο Πρόεδρος, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α..
- Εορταστικές εκδηλώσεις Παραρτημάτων ΕΑΑΝ για τον εορτασμό Ημέρας Ενόπλων Δυνάμεων.
- 23-11-2025:** - Πρόσκληση Περιφέρειας Αττικής για την Εορτασμό της Επετείου της Εθνικής Αντίστασης. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε και κατέθεσε στεφάνι ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α..
- Πρόσκληση Α/ΓΕΕΘΑ με την ευκαιρία του εορτασμού Ημέρας των Ενόπλων Δυνάμεων στο Μέγαρο Μουσικής. Παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α. και ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΕΑΑΝ, Πλοίαρχος (Ε) Εμμανουήλ Αναγνωστάκης ΠΝ ε.α. και τα μέλη ΔΣ/ΕΑΑΝ, Αντιναύαρχος (Ο) Στέλιος Μάρκου ΠΝ ε.α. και ο Αντιπλοίαρχος (Ε) Ιωάννης Γαρείος ΠΝ ε.α..
- 24-11-2025:** Πρόσκληση Διοικητού ΣΝΔ, στην εκδήλωση εορτασμού συμπλήρωσης 180 ετών από την ίδρυση της ΣΝΔ. Παρευρέθηκαν ο Πρόεδρος, Αντιναύαρχος Θεόδωρος Γερούκης ΠΝ ε.α., ο Αντιπρόεδρος, Αντιναύαρχος Ιωάννης Σαμαράς ΠΝ ε.α..
- 25-11-2025:** Πρόσκληση Αρχηγού ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ, στην τελετή ορκωμοσίας 27 νέων Αξιωματικών ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ., απευθείας κατάταξης. Την ΕΑΑΝ εκπροσώπησε το μέλος του ΔΣ, Ναύαρχος Θεόδωρος Φουστάνος ΛΣ ε.α..

Επιβίβαση Ελλήνων τραυματιών από τον Βόλο για μεταφορά στην Αθήνα, 3-24 Απριλίο 1897.

Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 και η Δράση του Ελληνικού Στόλου (3 Απριλίου – 7 Μαΐου 1897)

Του Ανθυποπλοιάρχου (Ε) **Βλάσιου Οικονόμου** ΠΝ,
Ιστορικού στην Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Μέρος Α΄

Τον Απρίλιο 1877 κηρύσσεται Ρωσοτουρκικός πόλεμος ο οποίος τελείωσε στις 3 Μαρτίου 1878 με την υπογραφή της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου¹. Σε αυτή τη Συνθήκη στο 6ο άρθρο συμφωνήθηκαν όλες οι βουλγαρικές περιοχές να αποτελέσουν μία βουλγα-

ρική ηγεμονία, η οποία θα ήταν υποτελής στο Σουλτάνο, αλλά θα βρισκόταν και υπό την προστασία της Ρωσίας. Το ζητούμενο ήταν ποιες θα είναι αυτές οι περιοχές; Ήδη επαναστατικές οργανώσεις των Βουλγάρων είχαν φροντίσει να προσαρτήσουν ελληνικές περιοχές στο Πανσλαβικό σχέδιο. Όλη η Δυτική Θράκη, η Μακεδονία μέχρι των νομών Φλώρινας, Κοζάνης, Πέλλας και τμήμα της Ηπείρου μέχρι την Κορυτσά χαρακτηρίστηκαν ως βουλγαρικές. Εκτός του σχεδίου τους, έμεινε μόνο η Χαλκιδική και η Θεσσαλονίκη. Για την Ελλάδα στη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου δε συζητήθηκε τίποτα. Ο ίδιος ο Τσάρος είχε πει στον συντάξα της Συνθήκη Νικολάι Παύλοβιτς Ιγνάτιεφ (1832-

¹ Η **Συνθήκη Αγίου Στεφάνου Κωνσταντινούπολης** ήταν μια διμερής συνθήκη που συνομολογήθηκε μεταξύ της Ρωσικής και Οθωμανικής αυτοκρατορίας, θέτοντας τέρμα στον Ρωσο-Τουρκικό πόλεμο (Απρίλιος 1877 - Ιανουάριος 1878), η ένοπλη φάση του οποίου είχε λήξει με τη Συνθήκη της Αδριανούπολης (συνθήκη ανακωχής) (30 Ιανουαρίου 1878).

1908), «ούτε σπιθαμήν γης δια την Ελλάδα».²

Η δημιουργηθείσα Βουλγαρία απέκτησε διευρυμένα σύνορα σε βάρος της Ελλάδας. Οι Ρώσοι είδαν την βουλγαρική επιτυχία ως Πανσλαβική επιτυχία. Οι δε Άγγλοι ερμήνευσαν την επιτυχία ως δικαιοσύνη. Οι Βούλγαροι αισθάνθηκαν εθνική πρόοδο ενώ η Ελλάδα μόνο αδικία. Οι Ρώσοι πίεζαν την Ελληνική κυβέρνηση του Ναύαρχου Κωνσταντίνου Κανάρη να λάβει μέρος στον πόλεμο κατά των Τούρκων ως σύμμαχος της Ρωσίας, αλλά ο Άγγλος φιλότουρκος πολιτικός Ντισραέλι υποδείκνυε το αντίθετο. Το αποτέλεσμα όμως έφερε τη Ρωσία νικήτρια, τη Βουλγαρία να παίρνει τη μερίδα του λέοντος και την Ελλάδα να παραμένει απομονωμένη.

Στο συνέδριο του Βερολίνου (13 Ιουνίου ως 13 Ιουλίου 1878) παρά την ψυχρή στάση των συνεδρευόντων προς τους Έλληνες, η Πύλη αναγκάστηκε να παραχωρήσει μικρό μέρος της Ηπείρου και τη Θεσσαλία (1881) στην Ελλάδα. Η δυσμενής μεταχείριση συνεχίστηκε μέχρι την παραμονή του πολέμου του 1897. Υπερίσχυε η άποψη ότι έπρεπε να υποστηριχτεί με οποιοδήποτε τρόπο η ακεραιότητα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Το 1895 η Γερμανία ακολουθώντας τα βήματα της Αγγλίας και διαισθανόμενη την οριστική πτώση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας επινοούσε μηχανορραφίες, ως προς τη διανομή των Οθωμανικών εδαφών.³

Στις αρχές του 1896 την Ελλάδα κυβερνούσε ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης (Λαγκάδια Αρκαδίας, 19 Μαΐου 1824 ή 1820-Αθήνα, 31 Μαΐου 1905), πολιτικός με δημαγωγικές τάσεις. Εκτός από τα μεγάλα και δυσεπίλυτα οικονομικά προβλήματα, είχε να αντιμετωπίσει και την κατάσταση στην Κρήτη, που βρισκόταν τότε υπό Οθωμανικό ζυγό. Η διακυβέρνηση της μεγαλονήσου από τον ελληνικής καταγωγής Καραθεοδωρή Πασά (Αλέξανδρος Καραθεοδωρής Πασάς, γνωστός και ως Καραθεοδωρής Πασάς, 1833 – 1906) είχε στεφθεί από αποτυχία. Το φιλελεύθερο και φιλοδικαιο πνεύμα του εξόργισε τους Τουρκοκρητικούς, οι οποίοι αποφάσισαν να καταστήσουν αδύνατη την περαιτέρω παραμονή του στο νησί. Ταραχές εξερράγησαν και δολοφονίες Χριστιανών προκρίτων σημειώθηκαν, όχι κάτι ασυνήθιστο στη μακραίωνα διαβίωση Μουσουλμάνων και Χριστιανών στην Κρήτη.

Τον Καραθεοδωρή Πασά διαδέχθηκε ο τουρκαλβανός Τουρχάν Πασάς (1846 – 1927), ο οποίος ούτε και

αυτός έγινε αποδεκτός από τους ομοδόξους του. Με προτροπή των Μεγάλων Δυνάμεων, τη διοίκηση της Κρήτης ανέλαβε ο Χριστιανός Γεώργιος Βέροβιτς (1845-1897), πρώην διοικητής της Σάμου. Η κατάσταση, όμως, παρέμεινε έκρυθμη και το αίμα έρεε άφθονο. Οι Χριστιανοί Έλληνες, που αποτελούσαν το 80% των κατοίκων της Κρήτης, είχαν ξεσηκωθεί και ζητούσαν αυτονομία για το νησί τους.

Η Αγγλία, η Γαλλία, η Ρωσία, η Αυστρία και η Ιταλία έστειλαν από ένα πλοίο στην Κρήτη για την προστασία των υπηκόων τους. Το ίδιο ήθελε να πράξει και η Ελλάδα, αλλά εμποδίστηκε από τους πρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων στην Αθήνα. Πάντως, βοήθεια έφθανε από την Ελλάδα στην Κρήτη, χάρη στην ιδιωτική πρωτοβουλία και συγκεκριμένα την *Εθνική Εταιρεία*, μια μεγαλοϊδεατική οργάνωση, με βαθιές ρίζες στην ελίτ της αθηναϊκής κοινωνίας και της ελληνικής διασποράς.⁴

Στις 12 Νοεμβρίου 1894 ιδρύθηκε στην Αθήνα ο πυρήνας μίας οργανώσεως με την επωνυμία Εθνική Εταιρεία. Σκοποί της ήταν η αναβάθμιση του στρατεύματος, η αναζωπύρωση του εθνικού φρονήματος και η ενίσχυση των υπόδουλων αδελφών στην Κρήτη και τη Μακεδονία. Μέλη της ήταν κατώτεροι και ανώτεροι αξιωματικοί καθώς και πολιτικοί, κληρικοί και ιδιώτες, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη του κύκλου δραστηριοτήτων της και την επέκτασή της σε πολιτικά εσωτερικά ζητήματα της χώρας. Οι Οθωμανοί είχαν υιοθετήσει σκληρή τακτική έναντι των υπόδουλων εθνοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ενώ ταυτόχρονα είχαν δημιουργήσει αφόρητη κατάσταση και για τους υπόδουλους Έλληνες. Για τους λόγους αυτούς η Εθνική Εταιρεία είχε μεγάλη απήχηση στις ψυχές των Ελλήνων ενώ στα μέλη της συγκαταλέγονταν σπουδαίες προσωπικότητες του Ελληνικού κόσμου. Δυστυχώς όμως, η Εταιρεία με την πάροδο του χρόνου άρχισε να υποκαθιστά το Κράτος σε όλες του τις εκδηλώσεις και να παραλύει την ισχύ του, δρώντας ανεξάρτητα και αντίθετα από αυτό.⁵

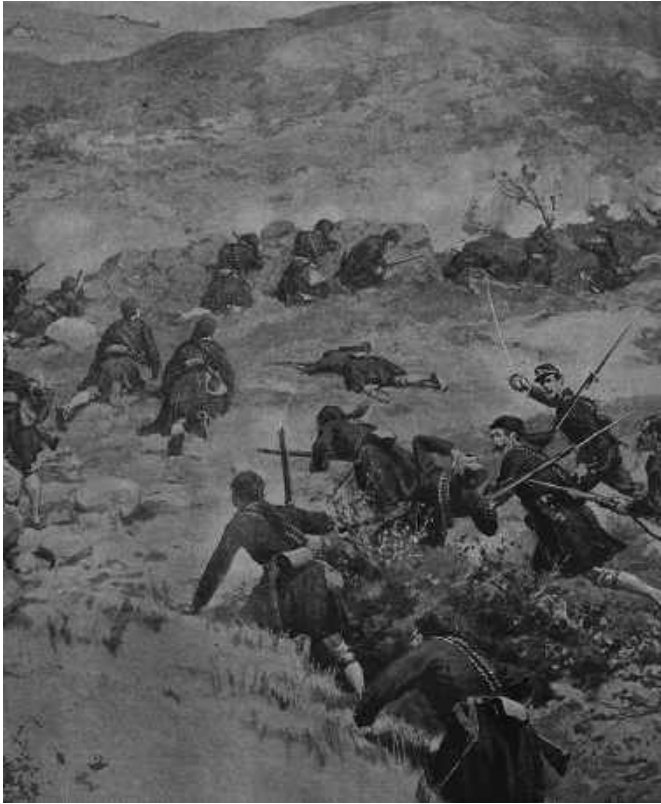
Πριν την έναρξη του ελληνοτουρκικού πολέμου η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας ήταν πολύ άσχημη. Αυτή η οικονομική δυσκολία γινόταν και ρυθμιστής στις σχέσεις της χώρας με το εξωτερικό. Η χρεοκοπία, η οποία δηλώθηκε από τον Χαρίλαο Τρικούπη (1832-1896) το 1893, δυσκόλευε τις διαπραγματεύσεις με τους ξένους ομολογιούχους. Οι κάτοχοί τους ζητούσαν τα

2 Μεταπτυχιακή Διπλωματική Διατριβή, Μαρίας Διονυσιοπούλου, «Από τον πόλεμο του 1897 στη βαλκανική εποποιία 1912-1913», ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, Καλαμάτα, 2022, σελ. 6.

3 Βλέπε Μεταπτυχιακή Διπλωματική Διατριβή, Μαρίας Διονυσιοπούλου, σελ. 7.

4 <https://www.sansimera.gr/articles/242>

5 Πλωτάρχης Χρήστος Μπάλιας ΠΝ, Η επιχειρησιακή απουσία του Βασιλικού Ναυτικού στον «ατυχή πόλεμο» του 1897, Ένθετο Περιοδικού Ναυτική Επιθεώρηση τ. 630, ΓΕΝ, Αθήνα, 2025, σελ. 10.

Η μάχη της Αναλήψεως (ΝΕΖΕΡΟΥ) 5-7 Απριλίου 1897.

χρήματά τους και οι πιστωτές ζητούσαν εγγυήσεις από το ελληνικό δημόσιο. Από την εποχή του Τρικούπη η Ευρώπη είχε δείξει επιθετική στάση κατά της Ελλάδας, κάτι που ίσως προμήνυε και τον πόλεμο του 1897. Οι κυβερνήσεις της Αγγλίας και της Γαλλίας έδειχναν αγανακτισμένες σχετικά με τις οικονομικές συναλλαγές, μεταξύ αυτών και της Ελλάδας. Η γερμανική κυβέρνηση ήταν η περισσότερο αδιάλλακτη και επικριτική. Εκείνον τον καιρό τα περισσότερα ελληνικά δάνεια βρίσκονταν σε γερμανικά χέρια και ο Κάιζερ⁶ απειλούσε να πνίξει την Ελλάδα και βέβαια βοήθησε να συμβεί αυτό το 1897-1898. Από την πτώχευση του ελληνικού κράτους το 1893 αρκετοί Γερμανοί έχασαν τα χρήματά τους, τα οποία είχαν επενδύσει σε ελληνικά ομόλογα.

Από το 1878 μέχρι το 1896 η Ελλάδα είχε δανεισθεί επτά φορές περισσότερο από τον ετήσιο προϋπολογισμό του Κράτους. Το ποσό 40-45% του κρατικού προϋπολογισμού χρησιμοποιείτο για την πληρωμή τόκων στους δανειστές. Στο χρονικό διάστημα όμως μίας δεκαετίας είχε πληρωθεί το αρχικό κεφάλαιο, αλλά οι τόκοι δεν τελείωναν ποτέ. Ο Τρικούπης αποφάσισε να πάρει μέτρα για να προστατεύσει την οικονομική κα-

τάσταση, όμως αυτό δυσανασχέτησε τους ξένους κύκλους. Ο πόλεμος του 1897 διευκόλυνε ξένους και ντόπιους χρηματιστές και δανειστές της Ελλάδας, να επιβάλλουν έλεγχο στα δημόσια οικονομικά της.

Για την Ελλάδα το ευρωπαϊκό συμφέρον εξύφαινε πόλεμο κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η υποκίνηση κρητικής εξέγερσης ίσως ήταν κατάλληλη περίπτωση. Ξενοκίνητος δάκτυλος κυρίως της διπλωματίας του Κάιζερ θα αναλάμβανε την εφαρμογή του σχεδίου. Αν η Ελλάδα πειθόταν να επαναστατήσει κατά του Σουλτάνου, η ήττα της θα ήταν βέβαιη. Ο Διεθνής Οικονομικός έλεγχος τον οποίο είχαν επινοήσει οι ξένες Δυνάμεις, θα επιβαλλόταν με ευκολία και θα ικανοποιούσε όλες τις απαιτήσεις των ξένων κεφαλαιούχων.⁷

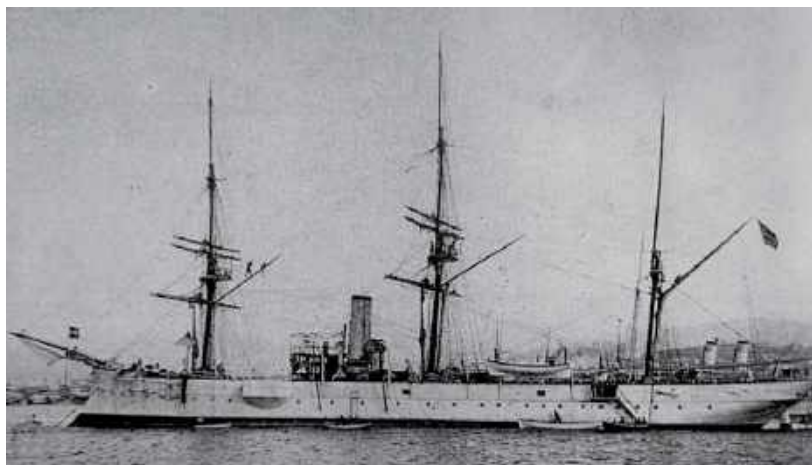
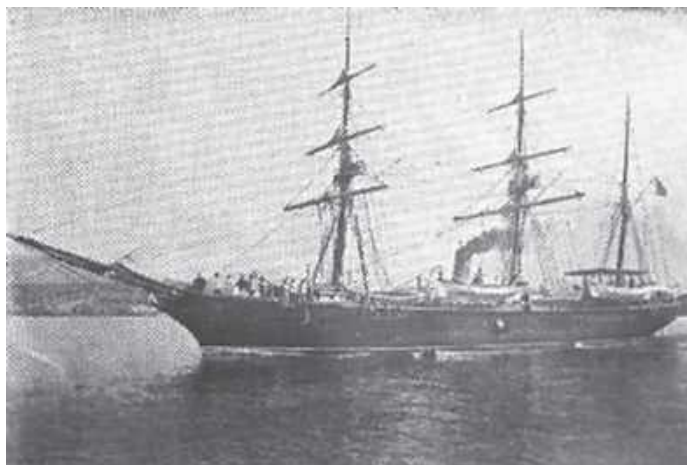
Η πολιτική των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων στα Βαλκάνια μέχρι τις παραμονές του πολέμου του 1897 κατευθυνόταν από τις ίδιες παραδοσιακές αρχές που επί σειρά δεκαετιών ρύθμιζαν το Ανατολικό Ζήτημα. Είχε υιοθετήσει το δόγμα της διατηρήσεως της υφισταμένης κατάστασης (status quo), το οποίο εφαρμοζόμενο στην πράξη, αποδείχθηκε η αποτελεσματικότερη διέξοδος της ευρωπαϊκής διπλωματίας από τις κατά καιρούς κρίσεις του Ανατολικού Ζητήματος. Αυτή η πάγια και ομόφωνη πολιτική στάση των μεγάλων Ευρωπαϊκών κρατών, είχε ως αποτέλεσμα την παράταση της ζωής της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ συγχρόνως αποτελούσε ένα πολύ σοβαρό εμπόδιο για την απελευθέρωση του υπόδουλου Ελληνισμού.⁸

Ο πόλεμος του 1897 διεξήχθη μεταξύ δύο άνισων κρατών. Οι ελληνικές διατιθέμενες δυνάμεις βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση έναντι των Οθωμανικών. Επιπλέον, καμία συμμαχία στα Βαλκάνια δεν είχε δεσμευτεί να υποστηρίξει τους Έλληνες. Στην Ευρώπη ο Φιλελληνισμός στήριζε την ιδέα, ότι έπρεπε να απελευθερωθούν ελληνικές περιοχές, οι οποίες κατοικούνται από Έλληνες, όμως καμία ευρωπαϊκή κυβέρνηση δεν αποφάσισε να διευκολύνει αυτό το σκοπό, που είχε στο νου της η Αθήνα. Η Ηπειρος, η Μακεδονία και η Κρήτη ανυπομονούσαν να δουν καταρτισμένο σχέδιο για την απελευθέρωσή τους. Η Ελλάδα όμως δεν είχε καταταγεί σε αξιόλογη στρατιωτική δύναμη. Το μειονέκτημα αυτό δεν της επέτρεπε να μονομαχήσει με την Οθωμανική αυτοκρατορία. Οι κάτοικοι του νεοϊδρυθέντος Ελληνικού κράτους φαίνεται πως δεν ξεχνούσαν τους υπόλοιπους ομοεθνείς

6 Ο Γουλιέλμος Β (27 Ιανουαρίου 1859 - 4 Ιουνίου 1941) ήταν ο τελευταίος Γερμανός Αυτοκράτορας (γερμ.: Κάιζερ) και Βασιλιάς της Πρωσίας (15 Ιουνίου 1888-9 Νοεμβρίου 1918).

7 Μεταπτυχιακή Διπλωματική Διατριβή, Μαρίας Διονυσοπούλου, «Από τον πόλεμο του 1897 στη βαλκανική εποποιία 1912-1913», ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, Καλαμάτα, 2022, σελ. 8.

8 Πλωτάρχης Χρήστος Μπάλλας ΠΝ, Η επιχειρησιακή απουσία του Βασιλικού Ναυτικού στον «ατυχή πόλεμο» του 1897, Ένθετο Περιοδικού Ναυτική Επιθεώρηση τ. 630, ΓΕΝ, Αθήνα, 2025, σελ. 10

Ατμομυοδρόμων ΑΛΦΕΙΟΣ 1885-1909 (ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΥΙΝ). Δεξιά: Ελαφρό Καταδρομικό Ναύαρχος Μιαούλης (ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΥΙΝ).

τους και ομόθρησκούς τους που συνέχιζαν να ζουν υπό-δουλοι. Εκδηλώθηκαν απελευθερωτικά κινήματα, αλλά χωρίς να έχουν αίσιο αποτέλεσμα. Συνήθως εμπόδιο γίνονταν οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, οι οποίες υποστήριζαν την Υψηλή Πύλη, γιατί τη χρησιμοποιούσαν ως μέσο που εμπόδιζε τη Ρωσία να κατέβει στη Μεσόγειο.⁹

Για την κατάσταση του ελληνικού στρατού είχε μιλήσει λίγα χρόνια νωρίτερα ο Χαρίλαος Τρικούπης. Η πρόταση την οποία είχε διατυπώσει ήταν «Δεν έχομεν στρατόν. Ο ελληνικός στρατός της σήμερον είναι αγέλη». Τα περισσότερα στελέχη του πεζικού και του ιππικού ήταν αγράμματα. Εξαιρούνταν κάποιοι ελάχιστοι αξιωματικοί της Σχολής Ευελπίδων. Σε ένα καλύτερο επίπεδο βρίσκονταν τα στελέχη του μηχανικού και του πυροβολικού αφού κατείχαν έστω και θεωρητική μόρφωση, αλλά μειονεκτούσαν ως προς την πρακτική εκπαίδευση. Το 1897 παρατηρήθηκε πως αρκετοί στρατιώτες έριχναν για πρώτη φορά βολή. Πλην της μειονεκτικής εκπαίδευσης υπήρχε και έλλειψη οπλισμού.

Οι αδυναμίες του ελληνικού στρατού είχαν εντοπιστεί από τους Έλληνες, η οικονομική ανεπάρκεια όμως δεν άφηνε περιθώρια βελτίωσης. Σε καιρό ειρήνης Ανώτατος Αρχηγός του στρατού ήταν ο Βασιλιάς, ο οποίος εκχωρούσε την διοίκηση στον Υπουργό των Στρατιωτικών. Το 1891 ιδρύθηκε ο θεσμός του Γενικού Επιθεωρητή του Στρατού. Ως καθήκον είχε την προσωπική επίβλεψη όλων των σωμάτων του στρατού. Το 1892 έπαψε η ισχύς του, διότι δεν μπορούσε να εφαρμοστεί και τα καθήκοντά του μετατέθηκαν στους Αρχηγούς. Όλη η Ελλάδα διαιρέθηκε σε τρεις περιφέρει-

ες καλούμενες Αρχηγεία.¹⁰

Επιθυμώντας την σύγκριση μεταξύ των δύο Στρατευμάτων, το 1897 ο Οθωμανικός στρατός υπερείχε έναντι του Ελληνικού. Υπερτερούσε αριθμητικά και ποιοτικά ως προς την εκπαίδευση των στελεχών του. Την ποιοτική εκπαίδευση την όφειλε στους Γερμανούς αξιωματικούς που είχαν αναλάβει την εκπαίδευσή του. Από το 1867 έρχονται στην Κωνσταντινούπολη Γερμανοί καθοδηγούμενοι από τον πάστορα Χόφμαν. Αμέσως η προπαγάνδα αναλαμβάνει δράση. Ιδρύονται σχολεία, εκκλησίες και ο πληθυσμός ωθείται στην εκμάθηση της γερμανικής γλώσσας.¹¹ Η στρατιωτική Ακαδημία του Βερολίνου δέχθηκε Οθωμανούς αξιωματικούς για να τους εκπαιδεύσει. Ο Γερμανός στρατηγός φον Γκολτς επωμίσθηκε την οργάνωση του Οθωμανικού στρατού. Από το 1887 ο Γκολτς επονομασθείς Πασάς γνωστοποίησε ότι θα καταστρέψει την Ελλάδα στη Θεσσαλία και στη Μακεδονία, και για αυτό το λόγο εργαζόταν άοκνα στην Κωνσταντινούπολη. Στους Έλληνες έφθανε η πληροφορία πως κάποιος Γκολτς Πασάς προετοίμαζε τους Οθωμανούς για πόλεμο κατά των Ελλήνων.¹²

Παρότι ο Οθωμανικός στρατός ήταν ανώτερος αριθμητικά και εξοπλιστικά έναντι του Ελληνικού, αντίθετη εικόνα παρουσιαζόταν στη θάλασσα. Μετά τις νέες ναυπηγήσεις και τον παροπλισμό των γηρασμένων μονάδων, η συνολική δύναμη του Ελληνικού Στόλου, σύμφωνα με την ανάλυση του Πλωτάρχη Χρήστου Μπαλιά¹³, ήταν η ακόλουθη.

9 Μεταπτυχιακή Διπλωματική Διατριβή, Μαρίας Διονυσιοπούλου, «Από τον πόλεμο του 1897 στη βαλκανική εποποιία 1912-1913», ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, Καλαμάτα, 2022, σελ. 12

10 Βλέπε Μεταπτυχιακή Διπλωματική Διατριβή, Μαρίας Διονυσιοπούλου, σελ. 22-26.

11 Ροδάς Μ., Πώς η Γερμανία κατέστρεψε τον Ελληνισμό της Τουρκίας, Αθήνα 1978, σ. 7-8.

12 Βλέπε Μ. Ροδάς, σελ. 10-20.

13 Πλωτάρχη Χρήστου Μπαλιάς ΠΝ, Η επιχειρησιακή απουσία

ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΝΑΥΠΗΓ.	ΠΡΟΣΚΤΗΣΗ	ΕΚΤΟΠΙΣΜΑ (τόνοι)	ΤΑΧΥΤ. (κόμβοι)	ΟΠΛΙΣΜΟΣ
Θωρηκτά	Σπέτσαι Υδρα Ψαρά	1889-1891	1890-1891	4.900	17,5	3 των 27 εκατ. 5 των 15 εκατ. 1 των 10 εκατ. 8 των 65 χιλ. αριθμό ελαφρών πυροβ. 3 τορπιλοσωλήνες
Θωρακοβάρις	Βασιλεύς Γεώργιος	1867-1870	1870	1.774	9	2 των 21 εκατ. 4 μικρότερα
Θωρακοδρόμων	Βασίλισσα Όλγα	1867-1869	1869	2.030	9	2 των 9 ιντσ. 10 των 6 ιντσ.
Ελαφρύ καταδρομικό	Ναύαρχος Μιαούλης	1878-1880	1880	2.200	16	4 των 17 εκατ. 4 των 7,5 εκατ.
Ατμοδρόμων	Ελλάς	1859-1861	1861	1.680	9	2 των 22 εκατ. 24 των 16 εκατ.
Ατμομυοδρόμωνες	Αλφειός Αχελώος Ευρώτας Πηνειός	1884-1885	1885	400	10	2 των 9,6 εκατ. 2 των 9,6 εκατ.
Ατμοβάριδες	Άκτιον Αμβρακία	1881	1881	433	11	1 των 270 χιλ. αργότερα 1 των 6 ιντσ.
Κανονιοφόροι	Α,Β,Γ,Δ	1881	1881	52	10	επακόντιες τορπίλες
Τορπιλοθέτιδες	Αιγιάλεια Μονεμβασία Ναυπλία	1881	1881	300	9	20 νάρκες
Αρχηγίδα τορπιλικών	Κανάρης	1878	1889	870	14	2 των 12 εκατ. 4 τορπιλοσωλήνες
Τορπιλοβόλα	1, 2, 3, 4, 5	1881	1881	42	16	τορπιλοσωλήνες
	6, 7, 8, 9, 10 17	1881-1883	1883	48	19	1 των 18 χιλ. τορπιλοσωλήνες
	11, 12, 13, 14, 15, 16	1884-1885	1885	85	18	τορπιλοσωλήνες τορπιλοσωλήνες
	18	1880	1881	40	14	τορπιλοσωλήνες
	Σφίγξ	Προ 1880	1881	88	18	τορπιλοσωλήνες
Ατμοημιολίες	Αφρόεσσα Πληξάουρα Σύρος	1856-1857	1857	220	9,5	1 των 8,7 εκατ.
	Πάραλος Σαλαμινία	1858-1859	1859	360	10	1 των 8,7 εκατ. 1 των 8,7 εκατ.
Ατμοημιολίες αντισταθροποιητικές	Αηδών Κίσσα Κίχλη	1884	1884	86	9	-
Οπλιταγωγά	Μυκάλη	1884	1897	1.000	16	2 των 88 χιλ. 2 μικρότερα
	Σφακτηρία	1885	1897	1.000	15	2 ελαφρά πυροβ.

Πάρων (βρίκι), εκπαιδευτικό	Άρης	1807	1833	350		2 των 12 λιβρ. 24 των 24 λιβρ.
Ατμόπλοια	Πανελλήνιον	1856	1857	310	11	2 μικρά πυροβ.
Βασιλική θαλαμηγός	Αμφιτρίτη πρώην Μπουμπουλίνα	1865	1867	659	12	-
Ατμοτελωνίδες	Ερμούπολις Κεφαλληνία Πάτραι	1885	1885	35	-	-
	Κέρκυρα Πειραιεύς	1885	1885	66	-	-
Ημιολία	Αύρα	-	1870	-	-	-
Υδροφόρος	Καρχαρίας	1875	1883	-	-	-
Ρυμουλκό	Όλυμπος	1881	1881	-	-	-

Έναντι αυτών η Οθωμανική Αυτοκρατορία, σύμφωνα με την ανάλυση του Πλωτάρχη Χρήστου Μπαλιά¹⁴ διέθετε τις ακόλουθες Ναυτικές μονάδες.

ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΝΑΥΠΗΓ.	ΕΚΤΟΠΙΣΜΑ (τόνοι)	ΤΑΧΥΤ. (κόμβοι)	ΚΥΡΙΟΣ ΟΠΛΙΣΜΟΣ
Θωρηκτό	Μεσουδιέ	1874	9.120	13	12 των 254 χιλ. 3 των 150 χιλ.
Θωρακισμ. Θωρακισμ. φρεγάτα	Χαμηδιέ	1885	6.700	13	10 των 150 χιλ. 4 των 300 λιβρ. 2 πρωρ. τορπιλ. σωλ.
Πυργωτή θωρακισμένη φρεγάτα	Οσμανιέ	1864 (εκσυγχρ. 1892)	6.400	12	2 των 250 χιλ. 8 των 150 χιλ. 6 των 100 χιλ.
Θωρακισμ. κορβέτες	Ασσάρ-ι-Σεφκέτ Νεκμ-ι- Σεφκέτ	1868	2.046	11	1 των 250 χιλ. 4 των 120 λιβρ.
Αντιτορπιλικά	Παλένκ-ι- Ντέρια	1890	400	16,5	2 των 120 χιλ. 1 των 57 χιλ., τορπίλες
	Μπερ Εφσχάν	1890	250	16,5	4 των 78 χιλ., τορπίλες
	Γεντζιντέ-ελ-Ανζιά	1890	120	-	4 των 78 χιλ., τορπίλες
Κανονιοφόρος	Ιζμπερ	1875	400	6,5	2 των 120 χιλ.
15 τορπιλοβόλα		1885-1890	50-80	18-22	Τορπίλες και ελαφρύ πυροβολικό

Με βάση, λοιπόν, τη γενική αντίληψη ότι η ταχεία κατάληψη της Πρέβεζας εντασσόταν στις προτεραιότητες του Ελληνικού Στρατού στην Ήπειρο, η κυβέρνηση αποφάσισε τη συγκρότηση ειδικής ναυτικής δύναμης, της Δυτικής Μοίρας υπό τον Πλοίαρχο Δημήτριο Κριεζή, η οποία διαιρέθηκε σε δύο τμήματα. Το ένα με επικεφαλής τον Πλωτάρχη Γεώργιο Τομπάζη που έδρασε μέσα στον Αμβρακικό και το δεύτερο με επικεφαλής τον Αντιπλοίαρχο Κοσμά Ζώτο που επιχειρούσε έξω από τον κόλπο. Το δεύτερο τμήμα ενδυναμώθηκε με την παρουσία του θωρηκτού «Σπέτσαι» που εστάλει στο Ιόνιο υπό την διοίκηση του Γ. Αποστόλη. Τα υπόλοιπα πλοία του Στόλου

14 Πλωτάρχης Χρήστος Μπαλιάς ΠΝ, Η επιχειρησιακή απουσία του Βασιλικού Ναυτικού στον «ατυχή πόλεμο» του 1897, Ένθετο Περιοδικού Ναυτική Επιθεώρηση τ. 630, ΓΕΝ, Αθήνα, 2025, σελ. 30.

αποτελέσαν την Ανατολική Μοίρα υπό τον Πλοίαρχο Κωνσταντίνο Σαχτούρη, με αποστολή την εξασφάλιση της επικράτησης στο Αιγαίο και την εκμετάλλευση των επιχειρησιακών πλεονεκτημάτων που θα προσέφερε αυτή. Έτσι, τις παραμονές του πολέμου η κατανομή των ναυτικών δυνάμεων ήταν η ακόλουθη.^{15, 16}

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΟΙΡΑ																
ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ															
Θωρηκτά	Σπέτσαι	Ύδρα	Ψαρά													
Αρχηγίδα τορπιλοβόλων	Κανάρης															
Τορπιλοβόλα	1	2	3	4	5	7	9	11	12	13	14	15	16	17		
Οπλιταγωγό	Μυκάλη															
Ατμομυοδρόμων	Αχελώος,	Αλφειός	Πηνειός													

ΔΥΤΙΚΗ ΜΟΙΡΑ		
ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	
Θωρηκτά	Σπέτσαι	
Καταδρομικό	Ναύαρχος Μιαούλης	
Θωρακτοβάρις	Βασιλεύς Γεώργιος	
Ατμοημιολίες	Πάραλος	Κίχλη
Ατμομυοδρόμων	Ευρώτας	

ΣΤΟΛΙΣΚΟΣ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ				
ΤΥΠΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ			
Κανονιοφόροι	Α	Β	Γ	Δ
Ατμοημιολία	Αφρόεσσα			
Τορπιλοθέτις	Ναυπλία			
Ατμοτελωνίς	Ερμούπολις			
Ατμοβάριδες	Αμβρακία	Άκτιον		

15 Πλωτάρχης Χρήστος Μπαλιάς ΠΝ, Η επιχειρησιακή απουσία του Βασιλικού Ναυτικού στον «ατυχή πόλεμο» του 1897, Ένθετο Περιοδικού Ναυτική Επιθεώρηση τ. 630, ΓΕΝ, Αθήνα, 2025, σελ. 11-12.

16 <https://www3.ascsa.edu.gr/gennadius/detail2.php?id=1611>

Η σύναψη του πρώτου Δανείου της Ανεξαρτησίας το Φεβρουάριο του 1824

Του Ανθυποπλοιάρχου (Ε) **Μιχαήλ Κατσικαρέλη** ΠΝ, Ιστορικού

Εισαγωγή

Το 1823 η Ελληνική Επανάσταση διένυε το τρίτο έτος ζωής της έχοντας καταφέρει να εδραιωθεί στην Πελοπόννησο, στη Στερεά Ελλάδα καθώς και στα νησιά του Αργοσαρωνικού και νοτίου Αιγαίου. Παρά την ύπαρξη ορισμένων κάστρων που κατέχονταν ακόμα από τους Οθωμανούς, όπως της Πάτρας, του Ρίου, του Αντιρρίου και της Ναυπάκτου, οι Έλληνες είχαν δείξει ότι μπορούσαν να αναχαιτίσουν τις οθωμανικές προσπάθειες

κατάπνιξης της Επανάστασης.¹ Παράλληλα οργανώθηκαν πολιτικά μέσω σύνθετων πολιτικών διαδικασιών όπως οι Εθνοσυνελεύσεις της Επιδάουρου (1822) και του Άστρους (1823).² Στην πρώτη ψηφίστηκε το *Προ-*

1 Το 1822 αναχαιτίστηκε στα Δερβενάκια του Άργους η εκστρατεία εξουδετέρωσης της Επανάστασης του Δράμαλη Πασά από τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Παπασωτηρίου (1996) 82-83.

2 Παπαγεωργίου (2005) 135-158.

Το χρηματιστήριο του Λονδίνου τον 19ο αιώνα.

Πηγή: <https://www.pinterest.ph/pin/706080047798955858/>

σωρινό Πολίτευμα της Επιδάουρου, το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας το οποίο αναθεωρήθηκε στην δεύτερη, ενώ από το 1822 εκλέγονταν τα δύο κύρια πολιτικά σώματα: το Νομοθετικό και το Εκτελεστικό που ασκούσε ουσιαστικά, καθήκοντα κυβέρνησης και τότε αποκαλούνταν Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος και άλλοτε Κεντρική Διοίκηση.

Οι οικονομικές δυσχέρειες του Αγώνα

Οι συνεχείς εχθροπραξίες των τριών πρώτων χρόνων, παρέλυσαν τους πόρους της Κεντρικής Διοίκησης που στηρίζονταν στις ολοένα και πιο συρρικνωμένες ιδιωτικές εισφορές των προκρίτων και πλοιοκτητών, σε δωρεές και εράνους προερχόμενους από το Φιλελληνικό Κίνημα που φούντωνε στην Ευρώπη, σε λάφυρα/λύττρα πολεμικών επιχειρήσεων αλλά και στην εκμετάλλευση των εθνικών γαιών και ιχθυοτροφιών.³ Αν και τα στρατεύματα ξηράς των Ελλήνων μπορούσαν να διατηρούνται με σχετικά μικρές δαπάνες, δεν συνέβαινε το ίδιο με τις πολλαπλάσιες χρηματικές ανάγκες κινητοποίησης και συντήρησης του στόλου των Ελλήνων,⁴ απαραίτητου για τον αποκλεισμό των κάστρων και την παρεμπόδιση της θαλάσσιας κυριαρχίας των Οθωμανών. Οι πλοιοκτήτες των νησιών εξάλλου, είχαν ήδη δαπανήσει το μεγαλύτερο ποσοστό της περιουσίας τους στον Αγώνα, ενώ η καλλιέργεια της γης που αποτελούσε πηγή πλούτου και προσπορισμού για τους προκρίτους, είχε σε μεγάλο βαθμό ατονήσει λόγω των κινδύνων του πολέμου.

Η ανοικοδόμηση των ελευθερωμένων περιοχών αλλά και η εδραίωση της Κεντρικής Διοίκησης με την δημιουργία δημόσιων υπηρεσιών και υποδομών, έστω και στοιχειωδών, ήταν ακόμα ένα λόγος που η δυσκολία εξεύρεσης των αναγκών χρηματικών κεφαλαίων έπρεπε να εκλείψει. Η σύναψη δανείου από το εξωτερικό φάνταζε ως η μόνη λύση το 1823, αφού ήταν κοινώς αποδεκτό ότι η ανάπαυλα των εχθροπραξιών που οφείλονταν πιο πολύ στην ανασύνταξη του στρατού και στόλου του Σουλτάνου Μαχμούτ Β', δεν θα διαρκούσε για πολύ.

Η φιλελληνική δραστηριότητα πάντως συνεχίζονταν με αμείωτο ρυθμό προκειμένου ο Αγώνας των Ελλήνων να βοηθηθεί με κάθε τρόπο. Στο Λονδίνο μάλιστα ιδρύθηκε η Ελληνική Επιτροπή του Λονδίνου (London Greek Committee) στα τέλη Μαρτίου του 1823 από τους Βρετανούς John Bowring (1792-1872) και Edward Bouverie (1779 - 1832) της οποίας τα μέλη έφτασαν τα 85.⁵ Η Επιτροπή αποτελούνταν κυρίως από Βρετανούς διανο-

Η υποδοχή του Λόρδου Βύρωνα στο Μεσολόγγι. Θεόδωρος Βρυζάκης (1853). Εθνική Πινακοθήκη. Πηγή: <https://doppat.gr/nea-anakoinwseis>

ούμενους και πολιτικούς, έχοντας ως κύριο σκοπό την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης υπέρ των Ελλήνων. Αν και η βρετανική εξωτερική πολιτική ελάχιστα επηρεάζονταν από οργανώσεις τέτοιου είδους, η Επιτροπή κατάφερε να ενταχθεί σε αυτήν ο Βρετανός διεθνούς φήμης ποιητής Λόρδος Βύρων (Lord Gordon George Byron, 1788-1824), ο οποίος έφτασε στην Ελλάδα μετά από παρότρυνσή της στις αρχές του 1824 και εγκαταστάθηκε στο Μεσολόγγι με απώτερο σκοπό να ευαισθητοποιήσει την Ευρώπη για την οικονομική ενίσχυση των Ελλήνων.

Η αναγνώριση της Ελλάδας ως εμπόλεμο κράτος

Στην αρχή της Επανάστασης κανένα από τα ευρωπαϊκά κράτη δεν αναγνώριζε επίσημα την Ελλάδα ως εμπόλεμο κράτος. Τα ελληνικά πλοία που εκτελούσαν νηοψίες σε ευρωπαϊκά εμπορικά πλοία που μετέφεραν τρόφιμα σε αποκλεισμένα κάστρα των Οθωμανών, αντιμετώπιζονταν από τους Ευρωπαίους ναυάρχους ως πειρατικά!

Καθώς όμως η διατάραξη του εμπορίου της Ανατολικής Μεσογείου έπαιρνε ανησυχητικές διαστάσεις, οφειλόμενη σε μεγάλο βαθμό στα ελληνικά καταδρομικά πλοία που σε αρκετές περιπτώσεις δρούσαν ανάμεσα στην νομιμότητα και την πειρατεία, η βρετανική πραγματιστική πολιτική αναθεωρήθηκε.⁶ Η Επανάσταση εξάλλου έδειχνε να εδραιώνεται στην νότια Ελλάδα. Αναγνωρίστηκαν έτσι το Μάρτιο του 1823, στα πλαίσια της Διεθνούς Δικαίου από την Μ. Βρετανία οι Έλληνες ως εμπόλεμο κράτος λόγω της ανάγκης να αποφευχθούν οι επιθέσεις σε πλοία βρετανικών συμφερόντων. Αποδέχονταν οι Βρετανοί με τον τρόπο αυτό ως νόμιμο δικαίωμα στα ελληνικά πληρώματα, να επιτίθενται κατά του εμπορικού στόλου του αντιπάλου τους χαρακτηρίζοντας τα πλοία του ως νόμιμες λείες. Η διεθνής αυτή de facto αναγνώριση βελτίωσε θεαματικά την διπλω-

3 Ανδρεάδης (1904) 8.

4 Τρικούπης (1888) 76.

5 Παπασωτηρίου (1996) 127.

6 Παπασωτηρίου (1996) 130.

ματική ικανότητα των Ελλήνων ενώ αποσόβησε και την πιθανότητα καταστολής από κάποια ευρωπαϊκή δύναμη της Ιεράς Συμμαχίας.

Το πρώτο Δάνειο της Ανεξαρτησίας⁷

Η χρονική συγκυρία ήταν η καλύτερη δυνατή για την έκδοση ενός εξωτερικού δανείου που θα επέτρεπε στην επαναστατική κυβέρνηση να υλοποιήσει τους στόχους της. Για το σκοπό αυτό αναζητήθηκαν από την *Κεντρική Διοίκηση* κεφαλαιουχικές αγορές ικανές προς σύναψή του σε διάφορες χώρες. Τούτων δοθέντων, χώρες όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ιταλία αλλά και διάφοροι οργανισμοί και οργανώσεις έγιναν αντικείμενα μελέτης για το ποθούμενο από τον βασικό ερευνητή Γιαννιώτη Ανδρέα Λουριώτη (1789–1854) το 1823, στενό συνεργάτη του Φαναριώτη και αρχιγραμματέα της Κεντρικής Διοίκησης Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου (1791–1865).

Αξίζει να αναφερθεί ότι ήδη το Τάγμα του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ (Ιωαννίτες Ιππότες) σε διαπραγματεύσεις μέσω αντιπροσώπου του στην Ιταλία, ήταν διατεθειμένο να προσφέρει συνολικό δάνειο ύψους 10.000.000 γαλλικών φράγκων στον Άρειο Πάγο, την *Νομική Διάταξη της Ανατολικής Χέρσου Ελλάδας*, ένα πρώιμο πολιτικό οργανισμό που συστάθηκε από τους Επαναστάτες στην Ανατολική Ελλάδα το 1821.⁸ Τα ανταλλάγματα όμως που ζητούσε ήταν η εδαφική ανασύσταση του Τάγματος⁹ με την παραχώρηση της Ρόδου, της Καρπάθου και της Αστυπάλαιας μετά την απελευθέρωσή τους από τους Οθωμανούς, πράγμα που δεν ήταν δυνατόν να δεχθεί η ελληνική πλευρά.¹⁰

Η έκδοση δανείου στη Μ. Βρετανία

Ο Λουριώτης κατέφυγε και στο Λονδίνο όπου γνωρίστηκε με το Blaquiére, ο οποίος παρουσίασε το αίτημά του στην Ελληνική Επιτροπή του Λονδίνου ως συνέπεια της αναγνώρισης του status των Ελλήνων ως *εμπολέμων* από την Αγγλία. Η Επιτροπή απέστειλε στην Ελλάδα τον Λουριώτη και τον Blaquiére προς εκτίμηση της συνολικής κατάστασης το Μάρτιο του 1823. Τον Ιούνιο δόθηκε πληρεξουσιότητα από την Ελληνική Κυβέρνηση στο Σπετσιώτη πλοιοκτήτη και πολιτικό Ιωάννη Ορλάνδο

Ο Φαναριώτης Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος.

Πηγή: <https://www.sansimera.gr/biographies/2566>

(1779–1852), τον Πατρινό Ιωάννη Ζαΐμη (1797–1882)¹¹ και το Λουριώτη να διαπραγματευθούν δάνειο στην Αγγλία με τους πιο ευνοϊκούς όρους για την Ελλάδα. Η ένδεια όμως των Ελλήνων, σε συνδυασμό με την έκρηξη του πρώτου εμφυλίου πολέμου την περίοδο εκείνη, δεν επέτρεψε την αποστολή τους στην Αγγλία παρά μόνο με την διαμεσολάβηση ενός δανείου 4.000 λιρών Αγγλίας από τον λόρδο Βύρωνα στα τέλη Ιανουαρίου του 1824.

Η βοήθεια της Ελληνικής Επιτροπής του Λονδίνου, στην οποία ο Blaquiére είχε επιδώσει θετική αναφορά την 23 Σεπτεμβρίου 1823 αλλά και ο κερδοσκοπικός πυρετός το διάστημα εκείνο στην κεφαλαιαγορά του Λονδίνου για επισφαλείς επενδύσεις σε δάνεια ξένων κρατών¹² ήταν καθοριστικά. Στις 21 Φεβρουαρίου 1824 εκδόθηκε δάνειο υπέρ της Ελλάδας ύψους ονομαστικής αξίας 800.000 λιρών στερλινών σε «ομόλογα με ονομαστικό επιτόκιο 5%, αλλά η τιμή κλεισίματος των ομολόγων ήταν μόνο 59% της ονομαστικής τους αξίας»¹³ ποσοστό που ήταν κοντά σε αυτό που προέβλεπε για τους όρους του δανείου η ελληνική Κεντρική Διοίκηση.

Επομένως από την έκδοση ομολόγων ονομαστικής αξίας 800.000 λιρών στερλινών, στην πραγματικότητα εισπράχθηκαν 472.000 λίρες στερλίνες από τα οποία όμως οι εκδίδοντες τραπεζίτες κράτησαν για προκαταβλητέους τόκους των 2 πρώτων χρόνων 80.000 λίρες, για χρεώλυτρα δύο χρόνων 16.000 λίρες, για προμήθεια

7 Στην βιβλιογραφία τα δύο δάνεια που συνομολογήθηκαν το 1824 και 1825 για λογαριασμό των επαναστατημένων Ελλήνων είναι γνωστά ως Δάνεια της Ανεξαρτησίας (Independence Loans). Βλ. Ανδρεάδης (1904) 6.

8 Παπαγεωργίου (2005) 132.

9 Τάγμα του Αγίου Ιωάννη (Ιωαννίτες Ιππότες) της Ιερουσαλήμ είχε χάσει τα εδάφη του όταν η βάση του Τάγματος καταλήφθηκε από τους Γάλλους το 1798.

10 Ανδρεάδης (1904) 12.

11 Ο Ιωάννης Ζαΐμης βρίσκονταν στην Μ. Βρετανία μόνο κατά την σύναψη του δεύτερου εξωτερικού δανείου το 1825. Βλ. Παπασωτηρίου (1996) 189.

12 Το ίδιο έτος η κεφαλαιαγορά του Λονδίνου είχε συνάψει δάνεια στην Αυστρία και Πορτογαλία. Βλ. Ανδρεάδης (1904) 16.

13 Παπασωτηρίου (1996) 188.

επί της πληρωμής των τόκων 3.200 λίρες, 4.000 για το δάνειο του λόρδου Βύρωνα αλλά και άλλες 20.000 λίρες για έξοδα και προμήθειες για τραπεζίτες και ασφαλιστές, σύνολο 123.200 λίρες. Συνεπώς τα πραγματικά χρήματα που θα έφθαναν σε ελληνικά χέρια ήταν 348.800 λίρες.

Ο χρονικός ορίζοντας αποπληρωμής ορίστηκε στα 36 χρόνια με χρεωλύσιο 1% και ετήσιο επιτόκιο 5%, δηλαδή 40.000 λίρες από τον τρίτο χρόνο και μετά επί του ονομαστικού ποσού. Ως εγγύηση ορίστηκαν για την πληρωμή των τόκων τα δημόσια έξοδα, ενώ του κεφαλαίου, τα δημόσια κτήματα. Συνολικά μετά από μερικούς μήνες, εν μέσω του πρώτου εμφυλίου της Επανάστασης, παραδόθηκαν στην Ελληνική κυβέρνηση 308.800 λίρες σε χρήματα και 11.900 λίρες σε πολεμοφόδια, ενώ 28.100 λίρες παρέμειναν στην ελληνική αντιπροσωπεία στο Λονδίνο για τα έξοδα διαμονής τους και τις ανάγκες των ελληνικών συμφερόντων.

Χρήση του πρώτου δανείου

Οι πρώτες δύο δόσεις του δανείου έφθασαν στο Ναύπλιο στα τέλη Ιουλίου του 1824¹⁴ και μέρος τους διατέθηκε για την χρηματοδότηση 94 ελληνικών πλοίων προκειμένου να αποτραπεί η κατάληψη της Σάμου από τον οθωμανικό στόλο, ενώ ήδη είχε συντελεστεί η καταστροφή της Κάσου και των Ψαρών. Όμως ο κύριος όγκος των χρημάτων αυτών χρησιμοποιήθηκε για την επικράτηση της πολιτικής παράταξης του Υδραίου Γεωργίου Κουντουριώτη που στα τέλη του 1824 ήταν επικεφαλής της *Κεντρικής Διοίκησης* αφού κατάφερε να προσεταιρισθεί πολλούς στρατιωτικούς οι οποίοι στήριζαν μέχρι πρότινος την αντίπαλη φατρία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη (1770-1843) κατά τον δεύτερο αδελφοκτόνο εμφύλιο της Επανάστασης (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1824). Η ταχύτητα κατασπατάλησης των χρημάτων του δανείου για πολιτικούς σκοπούς αλλά και η απειλή του Αιγυπτίου Ιμπραήμ Πασά (1789-1848) στις αρχές του 1825, οδήγησε στην έκδοση νέου δανείου στην Αγγλία τον Φεβρουάριο του 1825, αυτή την φορά με ονομαστικό κεφάλαιο 2.000.000 λιρών στερλινών.

Ασχέτως του κόστους του πρώτου Δανείου Της Ανεξαρτησίας, λόγω της κερδοσκοπικής συμπεριφοράς των Βρετανών δανειστών αλλά και της ελληνικής κακοδιαχείρισης του πρώτου, είναι γεγονός ότι με τα χρήματα αυτά ένα μέρος του ελληνικού πληθυσμού εμποδίστηκε από το να πεθάνει λόγω της πείνας αλλά και να αντιπαρατεθεί στην οθωμανική επιβουλή για λίγο διάστημα ακόμα παρατείνοντας την ζωή της Επανάστασης. Επίσης η δέσμευση Βρετανών κεφαλαιούχων στις δο-

Μετά την καταστροφή των Ψαρών.
Νικόλαος Γύζης (1896-98). Λάδι σε μουσαμά, 133 x 188 εκ. Εθνική Πινακοθήκη. Πηγή: <https://www.pemptousia.gr>

σοληψίες με την ελληνική Κεντρική Διοίκηση, αποτελούσε από μόνη της ένα μέτρο πίεσης στην βρετανική κοινή γνώμη για την δημιουργία ελληνικού κράτους, προκειμένου να αποπληρωθεί το χρέος, ειδικά αν η αντίληψη αυτή συνδυασθεί με το δεύτερο δάνειο που ήταν και πολύ μεγαλύτερο.

Από την άλλη, η εξάρτηση του νεοσύστατου κράτους απέναντι στην Μ. Βρετανία για δάνεια που δεν αποπληρώνονταν ήταν αδιαμφισβήτητη. Τούτων δοθέντων, παρότι συνήθως η προσοχή των μελετητών του οικονομικού σκέλους της Επανάστασης εστιάζεται στην μεγάλη αναντιστοιχία του ονομαστικού ποσού του πρώτου δανείου με το πραγματικό που επέφερε, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι η αποπληρωμή του (και του δεύτερου) ξεκίνησε μόλις το 1878, αφού οι Κυβερνήσεις της Βαυαρικής περιόδου αδυνατούσαν να προχωρήσουν στην αποπληρωμή του. Οι μακρές διαπραγματεύσεις που προηγήθηκαν μείωσαν το συσσωρευμένο χρέος τελικά στο 12% του συνόλου παρέχοντας αποδείξεις των τότε βελτιωμένων προϋπολογισμών του ελληνικού κράτους. Οι δε αρχικοί Βρετανοί επενδυτές είχαν φροντίσει να απαλλαχθούν από τα ομόλογα του δανείου στα οποία είχαν επενδύσει συχνά με ποσοστό 1% της αρχικής ονομαστικής τους αξίας...¹⁵

Βιβλιογραφία

- Ανδρέας Μιχ. Ανδρεάδης, *Ιστορία των Εθνικών Δανείων*, Αθήνα, Τυπογραφείο Εστία, 1904.
Σπυρίδωνας Τρικούπης, *Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως*, Γ' Τόμος, Γ' έκδοση, Αθήνα, Τυπογραφείο "Ωρα, 1888.
Στέφανος Π. Παπαγεωργίου, *Από το Γένος στο Έθνος. Η Θεμελίωση του ελληνικού κράτους. 1821-1862*, Β' έκδοση, Αθήνα, Παπαζήση, 2005.
Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, *Ο Αγώνας για την ελληνική ανεξαρτησία. Πολιτική και στρατηγική των Ελλήνων και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας*, Αθήνα, Ι.Σίδερης, 1996.

14 Τρικούπης (1888) 100.

15 Παπασωτηρίου (1996) 190.

Βαλκανικοί Πόλεμοι:

Η πολεμική παρασκευή του Ναυτικού

Του Δικηγόρου - Συγγραφέως **Αδάμ Γερ. Στεφανάδη**

Μέρος Β'

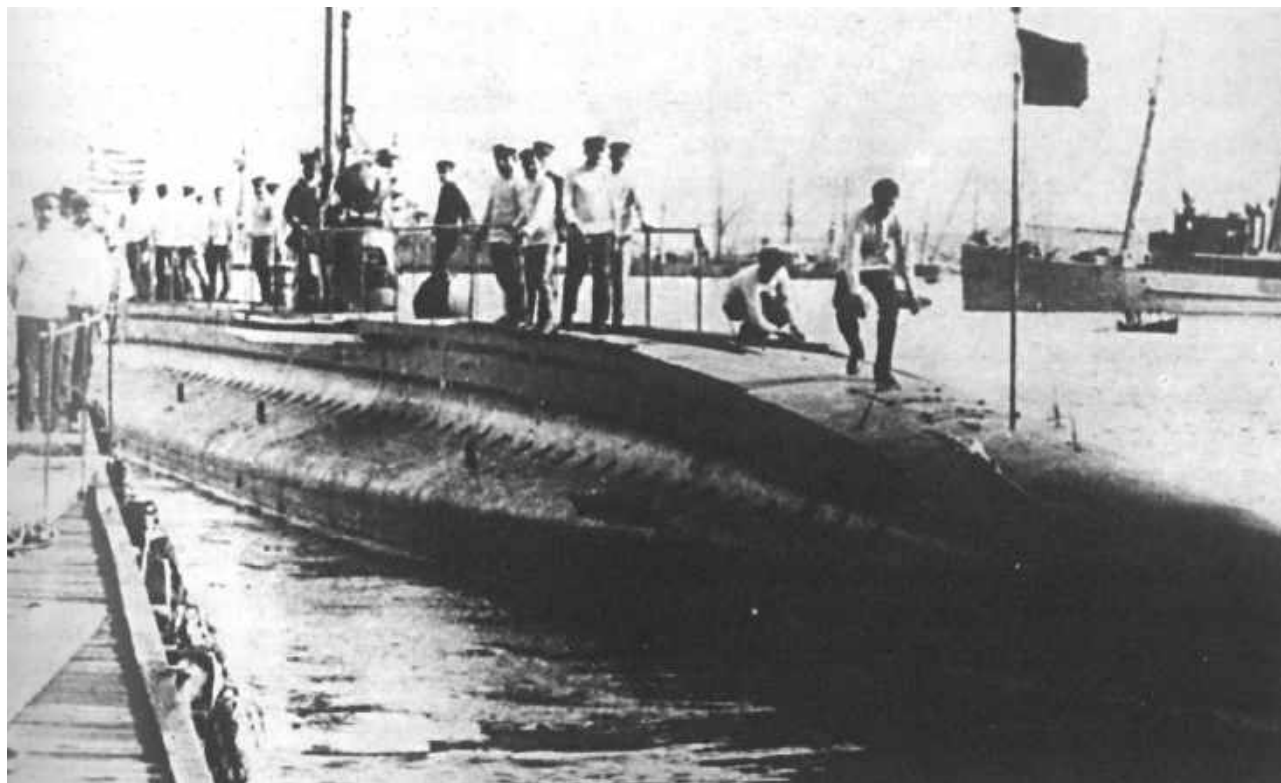
Εντωμεταξύ η Τουρκία, με την απόκτηση δύο γερμανικών καλοσυντηρημένων θωρηκτών και δύο καινούργιων ευδρόμων, καθώς και με την ενίσχυση του τορπιλικού της στολίσκου και την ανακαίνιση των υπολοίπων πλοίων της, είχε επιτύχει πλήρη ναυτική υπεροπλία έναντι της Ελλάδας. Η σύσταση του Στρατιωτικού Συνδέσμου και τα γεγονότα στο Γουδί τον Αύγουστο του 1909 παρέχουν την ευκαιρία στους αξιωματικούς του Ναυτικού να αποτρέψουν την συνεχιζόμενη απραξία γύρω από το εξοπλιστικό πρόγραμμα και να επιβάλουν την άμεση λήψη αποφάσεων προς ενίσχυση του στόλου. Στο πρόγραμμα του Στρατιωτικού Συνδέσμου περιλαμβάνεται απαίτηση για «σύντομο παρασκευή του Ναυτικού», η οποία εξειδικεύεται στην πρόβλεψη προμήθειας ενός νέου θωρηκτού 10.000 τόνων και οκτώ τορπιλλοβόλων 150 τόνων, επισκευή των τριών υπάρχοντων θωρηκτών και βελτίωση του πυροβολικού τους κλπ. Συγκροτείται επιτροπή από αξιωματικούς του Ναυτικού, προκειμένου να διερευνήσουν τη διεθνή αγορά, να αξιολογήσουν και να επιλέξουν ναυπηγεία και πλοία προς εκτέλεση των παραπάνω αποφάσεων. Στα ναυπηγεία Ορλάντο της Ιταλίας βρισκόταν υπό κατασκευή σε προχωρημένο στάδιο ένα θωρακισμένο εύδρομο εκτοπίσματος 10.000 τόνων, όμοιο με τα ήδη αποπερατωθέντα για το Ιταλικό Ναυτικό ΑΜΑΛΦΙ και ΠΙΖΑ. Τα πλοία αυτά παρουσίαζαν σοβαρές αρετές, ανέπτυσαν ταχύτητα 23 μιλίων, έφεραν βαρέα πυροβόλα (4 των 234 χιλιοστών και 8 των 194) και είχαν θωράκιση ισχυρότερη της συνήθους για πλοία της κατηγορίας τους. Αν και οι αξιωματικοί του Ναυτικού κατέληξαν στην απόκτηση αυτού του πλοίου, η διστακτικότητα των ιθυνόντων πολιτικών παραγόντων, σε συνδυασμό με τη δυσκινησία της δημόσιας διοίκησης, την έθεσε σε σοβαρή διακινδύνευση. Τελικά η αγορά πραγματοποιήθηκε κατόπιν απειλητικού τελεσιγράφου των αξιωματικών και ενώ υφίστατο πλέον σοβαρή ανησυχία για την αγορά του πλοίου από την

Τουρκία.¹ Το «θωρηκτό» αυτό δεν ήταν άλλο από τον ΑΒΕΡΩΦ, όνομα που έλαβε σε αναγνώριση της προσφοράς του μεγάλου εθνικού ευεργέτη Γεωργίου Αβέρωφ, χάρη στη δωρεά του οποίου κατέστη εν πολλοίς δυνατή η απόκτηση του πλοίου.² Το συνολικό κόστος της αγοράς ανήλθε περίπου στα 26 εκατομμύρια δραχμές, μαζί με τα πυρομαχικά του πλοίου.

Πέραν από τον ΑΒΕΡΩΦ, που κατέπλευσε στην Ελλάδα το 1911, ο ελληνικός στόλος ενισχύθηκε εκείνη την περίοδο και από τέσσερα νεότευκτα αντιτορπιλικά που είχαν καθελκυσθεί στα ναυπηγεία Cammel-Laird του

1 Η διαλεκτική περιγραφή του ναυάρχου Καββαδία, ο.π., σ. 19, είναι χαρακτηριστική: «Οι αξιωματικοί ζητούσιν, όπως οι ναυμάχοι του 1821, να αγορασθῇ εν μέγα και ισχυρόν πλοίον και συγκεκριμένως το εν Λιβόρνω βραδέως αποπερατούμενον θωρηκτόν εύδρομον, όμοιον προς τα ήδη αποπερατωθέντα ΑΜΑΛΦΙ και ΠΙΖΑ... Οι κυβερνητικοί και οικονομικοί κύκλοι διστάζουν και συζητούν. Υπάρχει φόβος η Τουρκία να αγοράσῃ το πλοίον. Τότε οι αξιωματικοί υποβάλλουσιν απειλητικόν τελεσίγραφον... Χάρις εις αυτό και μόνον απεκτήσαμεν την υπεροπλίαν κατά θάλασσαν και ενικήσαμεν. Ας το ενθυμούμεθα πάντοτε: Εάν δεν εισηκούετο η γνώμη των αξιωματικών και αφήντο οι πολιτικοί μας θα εχάναμεν τον πόλεμον». Κατά το σύγγραμμα των πλοιάρχου Γεωργίου Κρέμου και Richard Arnold – Baker, ΑΒΕΡΩΦ – Το πλοίο που άλλαξε την πορεία της ιστορίας, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα, 1998, σ. 22, η Τουρκία έδειξε παράλληλο ενδιαφέρον για την απόκτηση του πλοίου και έφθασε στο σημείο να προσπαθήσει να δωροδοκήσει το ιταλικό ναυπηγείο εκ των υστέρων, δηλαδή αφού το πλοίο είχε κατακυρωθεί στην Ελλάδα, προσφέροντας 250.000 λίρες Αγγλίας επιπλέον.

2 Ο μεγάλος εθνικός ευεργέτης Γεώργιος Αβέρωφ (1818 – 1899) περιέλαβε στη διαθήκη του διάταξη, κατά την οποία το 20% της κληρονομιάς περιουσίας του επιθυμούσε να διατεθεί για τη ναυπήγηση πολεμικού πλοίου και μάλιστα «ισχυρού καταδρομικού» που θα έφερε το όνομά του. Από τον χρόνο θανάτου του Γ. Αβέρωφ μέχρι την αγορά του ομώνυμου πλοίου, το σχετικό κληροδότημα είχε ανέλθει, με τους ανατοκισμούς και την ύψωση των χρεωγράφων, στο ποσό των οκτώ εκατομμυρίων χρυσών δραχμών. Το ποσό αυτό κάλυψε το ένα τρίτο της συνολικής αξίας του θωρηκτού (Νίκος Σταθάκης, Θ/Κ Γ. ΑΒΕΡΩΦ – Χρονικό του θωρηκτού της νίκης, β' εκδ. Πολεμικού Ναυτικού, Αθήνα 1999, σ. 61).

Το υποβρύχιο ΔΕΛΦΙΝ αποτέλεσε το πρώτο ελληνικό υποβρύχιο που χρησιμοποιήθηκε σε επιχειρήσεις. Η προσφορά του όμως σε αυτές υπήρξε μικρή λόγω της απειρίας του πληρώματός του (η παραλαβή του υποβρυχίου πραγματοποιήθηκε την ημέρα έναρξης του α' βαλκανικού πολέμου, 5 Οκτωβρίου 1912) και της ατυχίας που είχε να αποσυρθεί πρόωρα από το θέατρο των επιχειρήσεων συνεπεία προσάραξης.

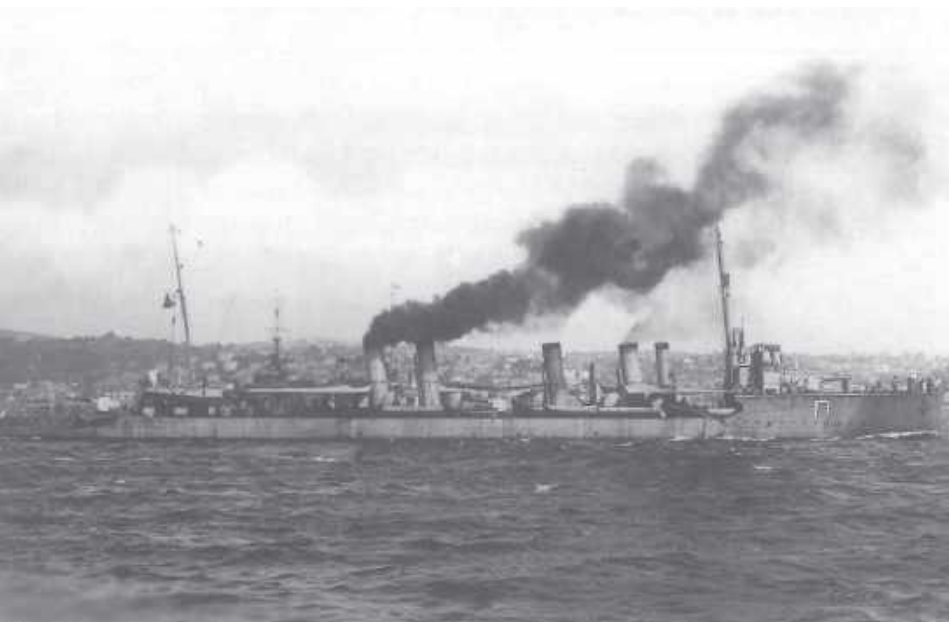
Λίβερπουλ, αρχικά προοριζόμενα για το Ναυτικό της Αργεντινής. Τα πλοία αυτά, που έλαβαν τα ονόματα ΛΕΩΝ, ΠΑΝΘΗΡ, ΙΕΡΑΞ και ΑΕΤΟΣ, κατέπλευσαν στην Ελλάδα το 1912, λίγες μόνο ημέρες πριν από την έναρξη του α' βαλκανικού πολέμου. Αρχικά ονομάστηκαν «ανιχνευτικά», διότι ήλθαν στη χώρα με πλημμελές φορτίο πυρομαχικών και μάλιστα δεν κατέστη δυνατό να εξοπλιστούν με τορπίλες καθ' όλη τη διάρκεια των βαλκανικών πολέμων. Επρόκειτο για πλοία με σημαντικές αρετές που χρησιμοποιήθηκαν επί μακρόν από το Ελληνικό Ναυτικό. Είχαν διπλάσιο περίπου εκτόπισμα από τα τύπου ΘΥΕΛΛΑΣ και ΝΙΚΗΣ (δηλαδή 880 τόνους), ανέπτυσαν ταχύτητα 31 κόμβων και έφεραν 4 πυροβόλα των 102 χιλιοστών, 1 των 75 χιλιοστών και 6 τορπιλλοσωλήνες. Δύο ακόμη αντιτορπιλικά εντάχθηκαν στη δύναμη του ελληνικού στόλου κατά τις πρώτες ημέρες του βαλκανικού πολέμου. Επρόκειτο για τα ΚΕΡΑΥΝΟΣ και ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ, που ναυπηγήθηκαν στα ναυπηγεία Vulcan της Γερμανίας και η αγορά τους κατέστη δυνατή χάρη κυρίως στα ποσά που είχε κατορθώσει να συγκεντρώσει με εράνους ο ποιητής Σπύρος Ματσούκας, περιοδεύοντας επί σειρά ετών στην Ελλάδα, την Αίγυπτο και την Αμερική.³

Τα πλοία αυτά ήταν τα πρώτα με ατμοστροβίλους που εντάσσονταν στη δύναμη του Ναυτικού και υπέστησαν γρήγορα σοβαρές φθορές, λόγω της χρησιμοποίησής τους από άπειρο προσωπικό και της αδυναμίας σωστής συντήρησής τους. Ανέπτυσαν ταχύτητα 32 κόμβων και έφεραν 4 πυροβόλα των 88 χιλιοστών και 2 τορπιλλοσωλήνες. Τέλος, λίγες επίσης ημέρες πριν από την κήρυξη του πολέμου του 1912 κατέπλευσε στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας (ο οποίος αποτελούσε την κύρια βάση του ελληνικού στόλου από το έτος 1878, οπότε μεταφέρθηκε από τον Πόρο)⁴ το πρώτο ουσιαστικά

ολόκληρα έτη (1904–1906) και περιέλαβε επισκέψεις σε 402 πόλεις και χωριά, ο Ματσούκας συγκέντρωσε 5.000 αγγλικές λίρες, με βάση τις οποίες παραγγέλθηκε ο ΚΕΡΑΥΝΟΣ. Η δε περιοδεία του στην Αμερική (1909–1911) απέφερε στην Ελλάδα τη ΝΕΑ ΓΕΝΕΑ, καθώς και την πυροβολαρχία που επίσης ονομάσθηκε «Νέα Γενεά» και τρία αεροπλάνα. Για την συγκλονιστική πατριωτική δράση του Σπυρίδωνος Ματσούκα βλ. αναλυτικά Ι.Γ. Ρούσκας, πλοίαρχος, Ο ραψωδός του Εθνικού μας Στόλου και η δράση των αντιτορπιλικών «Νέα Γενεά» και «Κεραυνός» στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912–1913, περιοδικό Ναυτική Επιθεώρηση, τόμος 136, τεύχος 477 (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1992), σ. 229.

3 Μόνο από την περιοδεία του στην Κύπρο, που διήρκεσε δύο

4 Αξίζει να σημειωθεί ότι αρχικά, επί τρία έτη (1878–1881), ο Ναύσταθμος λειτούργησε εν μέσω πλείστων προβλημάτων και

Ο ΠΑΝΘΗΡ, μαζί με τα υπόλοιπα ανιχνευτικά, συμμετείχε στη ναυμαχία της Έλλης, παραμένοντας στο απυρόβλητο των τουρκικών πλοίων καθότι είχε ταχθεί αριστερά των ελληνικών θωρηκτών. Η φωτογραφία έχει ληφθεί στον Βόσπορο, μετά το τέλος των βαλκανικών πολέμων.

επιχειρησιακό ελληνικό υποβρύχιο⁵ με το όνομα ΔΕΛΦΙΝ. Ναυπηγήθηκε στα γαλλικά ναυπηγεία Schneider, κατόπιν παραγγελίας που είχε δώσει η ελληνική κυβέρνηση για δύο υποβρύχια: το δεύτερο, με το όνομα ΞΙΦΙΑΣ, κατέπλευσε στην χώρα μετά από ένα έτος, αφού εντωμεταξύ είχαν τερματιστεί οι βαλκανικοί πόλεμοι. Τα υποβρύχια αυτά είχαν εκτόπισμα 310/460 τόνους, ανέπτυσαν μέγιστη ταχύτητα 13/8,5 κόμβων, μπορούσαν να καταδυθούν σε μέγιστο βάθος 36 μέτρων και έφεραν τέσσερις εκτοξευτές τορπιλλών και έναν τορπιλλοσωλήνα.

Εκτός από την προπεριγραφείσα σοβαρή ενίσχυση

ελλείψεων, στην τοποθεσία της Μονής της Φανερωμένης, στη βορειοδυτική ακτή της Σαλαμίνας. Στις 16 Απριλίου 1881 μεταφέρθηκε στην οριστική του θέση «Αράπης» της Σαλαμίνας, όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα. Σχετικά με την μετεγκατάσταση του Ναυστάθμου από τον Πόρο στην Σαλαμίνα βλ. αναλυτικά Ν. Τσαπράζης, πλοίαρχος, Ο Πολεμικός Ναύσταθμος Σαλαμίνας, εκδ. Ιστορικής Υπηρεσίας Π.Ν., 1991, σ. 57 κ.ε.

- 5 Είχε προηγηθεί η αγορά του σουηδικού υποβρυχίου NORPTENFELT το 1886. Πλην όμως το υποβρύχιο αυτό έπαψε από σωρεία ατελειών και ελαττωμάτων, με αποτέλεσμα να παραμείνει αχρησιμοποίητο από το Ναυτικό μέχρι τη διάλυσή του το 1901. Ενδιαφέροντα στοιχεία και λεπτομέρειες σχετικά με το πρώτο ελληνικό υποβρύχιο παρατίθενται στην μελέτη του Εμμ. Κοττάκη, Ανθυπασιπιστή, NORDENFELT-I το πρώτο ελληνικό υποβρύχιο, περιοδικό Ναυτική Επιθεώρηση, τόμος 155, τεύχος 532 (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2001), σ. 347-364. Επίσης στην εγκυκλοπαιδική μονογραφία των Τ. Μασούρα και Θ. Κατωπόδη, αντιναυάρχων ε.α., Τα Ελληνικά Υποβρύχια, εκδ. Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος, Πειραιάς 2010, τόμος Ι, σ. 89-95.

του ελληνικού στόλου σε πλοία, κατά το χρονικό διάστημα που προηγήθηκε της έναρξης των βαλκανικών πολέμων συντελέστηκαν σημαντικά βήματα προόδου και στον τομέα της εκπαίδευσης και εξάσκησης του ναυτικού προσωπικού. Αυτό κατέστη δυνατό τόσο χάρη στην συστηματοποίηση της ναυτικής παιδείας με την ίδρυση και υποστήριξη της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων (ήδη το 1912 το σύνολο των υπηρετούντων αξιωματικών, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, ανάμεσα στις οποίες και ο πλοίαρχος Κουντουριώτης, ήταν απόφοιτοι της Σ.Ν.Δ.), όσο και χάρη στην σημαντική πρακτική συνδρομή που προσέφερε η ειδικώς κληθείσα βρεταννική οργανωτική αποστολή. Η αποστολή αυτή, που απαρτιζόταν από

επιλέκτους αξιωματικούς του Βρεταννικού Βασιλικού Ναυτικού υπό τον απόστρατο υποναύαρχο Tuffnel, συνεργάστηκε με το Ελληνικό Ναυτικό από το Μάιο του 1911 και, εγκαινιάζοντας εντατικά και πρωτοφανή για τους Έλληνες ομαδικά γυμνάσια με 20 και πλέον πλοία, μετέδωσε στο ελληνικό ναυτικό προσωπικό το αγγλικό πνεύμα και νοοτροπία, το εξάσκησε στην στολοδρομία και στα σήματα και δίδαξε καινούργιες μεθόδους, όσον αφορά στη διεύθυνση βολής και γενικά την χρήση των νέων πυροβόλων.⁶

Οι παραπάνω προπαρασκευαστικές ενέργειες, αν και δεν έλαβαν ίσως την έκταση που αναμενόταν, εξαιτίας της μη ολοκλήρωσης των ναυτικών προγραμμάτων, είχαν ωστόσο το αδιαμφισβήτητο αποτέλεσμα ότι το Ελληνικό Ναυτικό του 1912 παρουσιαζόταν από κάθε άποψη αγνώριστο και αναγεννημένο, σε σύγκριση με το πρόσφατο, μόλις προ δεκαπενταετίας, παρελθόν του. Σύντομα οι εξελίξεις αυτές θα δοκιμάζονταν μέσα από τους καπνούς των ιστορικών προκλήσεων που εκαλείτο να αντιμετωπίσει το έθνος. ■

Από το βιβλίο μου *“Το Ελληνικό Κράτος της Θάλασσας – Η Ιστορία του Σύγχρονου Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού”, Τόμος Α’ 1897-1941, Αθήνα 2017.*

Βραβευμένο από την Ακαδημία Αθηνών.

- 6 Καββαδίας, ο.π., σ. 20. Σύντομη αναφορά στο έργο της αγγλικής ναυτικής αποστολής κάνει και ο Μ. Σίμφας, αρχιπλοίαρχος, Ο ναυτικός πόλεμος του ‘12-’13, περιοδικό Ναυτική Επιθεώρησης, τόμος 109, τεύχος 395 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1979), σ. 20.

Καταστροφή Ιταλικού Υποβρυχίου και αιχμαλωσία πληρώματος από το Αντιτορπιλικό «Β. ΟΛΓΑ» (D-15) την 15 Δεκεμβρίου 1942

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού, Τμήμα Ναυτικής Ιστορίας και Περιοδικών

Το αντιτορπιλικό «Β. ΟΛΓΑ», στις 15 Δεκεμβρίου 1942, σημείωσε μία σημαντική επιτυχία κατά τις ναυτικές επιχειρήσεις που διεξάγονταν εναντίον των δυνάμεων των χωρών του Άξονα, στη Μεσόγειο Θάλασσα. Από τα ελληνικά αντιτορπιλικά, ήταν το μόνο που είχε ενταχθεί στην κατηγορία των «αντιτορπιλικών μάχης». Τα αντιτορπιλικά αυτής της κατηγορίας αναλάμβαναν τις πιο δύσκολες επιχειρήσεις έναντι των «αντιτορπιλικών συνοδείας», λόγω και του βαρύτερου οπλισμού που έφεραν.

Το αντιτορπιλικό «Β.ΟΛΓΑ» (D-15), με κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Γεώργιο Μπλέσσα, βρισκόταν σε πολεμική αποστολή μαζί με το βρετανικό αντιτορπιλικό «HMS PETARD» (G-56), κοντά στη ν. Μάλτα. Στις 15 Δεκεμβρίου και περί ώρας 03:00, εντόπισαν και στη συνέχεια επιτέθηκαν με βόμβες βάθους εναντίον υποβρυχίου στόχου. Το ιταλικό αντιτορπιλικό «UARSCIEK» αναγκάστηκε τότε να αναδυθεί, μετά τις εκτεταμένες ζημιές που υπέστη από τις διαδοχικές ρίψεις βομβών βάθους. Ακολούθησε επίθεση δια πυροβόλου από το βρετανικό αντιτορπιλικό «PETARD», στην οποία απάντησε για μικρό χρονικό διάστημα όμως, το ιταλικό υποβρύχιο. Κατά την ανταλλαγή των πυρών σκοτώθηκε ο Κυβερνήτης του ιταλικού υποβρυχίου. Στη συνέχεια, το πλήρωμά του το εγκατέλειψε. Τα μέλη του περιου-

νελέγησαν από τη φαλαινίδα του «Β. ΟΛΓΑ» και ο Ιατρός του πλοίου, Ανθυποπλοίαρχος Ε. Γουργουρής, φρόντισε τα τραύματά τους.

Το συνημμένο κείμενο, που ακολουθεί, αποτελεί απόσπασμα από το «Ημερολόγιο Πολέμου ΓΕΝ 1940-1944» και πιο συγκεκριμένα κατά την ημέρα που το αντιτορπιλικό «Β. ΟΛΓΑ» (D-15) και το βρετανικό αντιτορπιλικό «HMS PETARD» (G-56) ακινητοποίησαν, μετά από τον εντοπισμό και την πρόκληση καίριων πληγμάτων, το ιταλικό υποβρύχιο «UARSCIEK», την 15 Δεκεμβρίου 1942. Τα τεκμήρια που ακολουθούν περιγράφουν τον εντοπισμό, την καταδίωξη και την τελική ακινητοποίηση και αιχμαλωσία του εχθρικού υποβρυχίου.

Αξίζει να τονιστεί ο καίριος και καταλυτικός ρόλος του ελληνικού αντιτορπιλικού στην επιτυχή έκβαση της επιχειρήσης, γεγονός που σημειώνεται και από τους ίδιους τους Βρετανούς στις αναφορές τους. Ειδικότερα, σημειώνεται πως το ελληνικό αντιτορπιλικό «Β. ΟΛΓΑ» ενήργησε με αξιέπαινο τρόπο, καθ' όλη τη διάρκεια της επιχειρήσης, με απότοκο την ουσιαστική συμβολή στην επιτυχή έκβασή της.

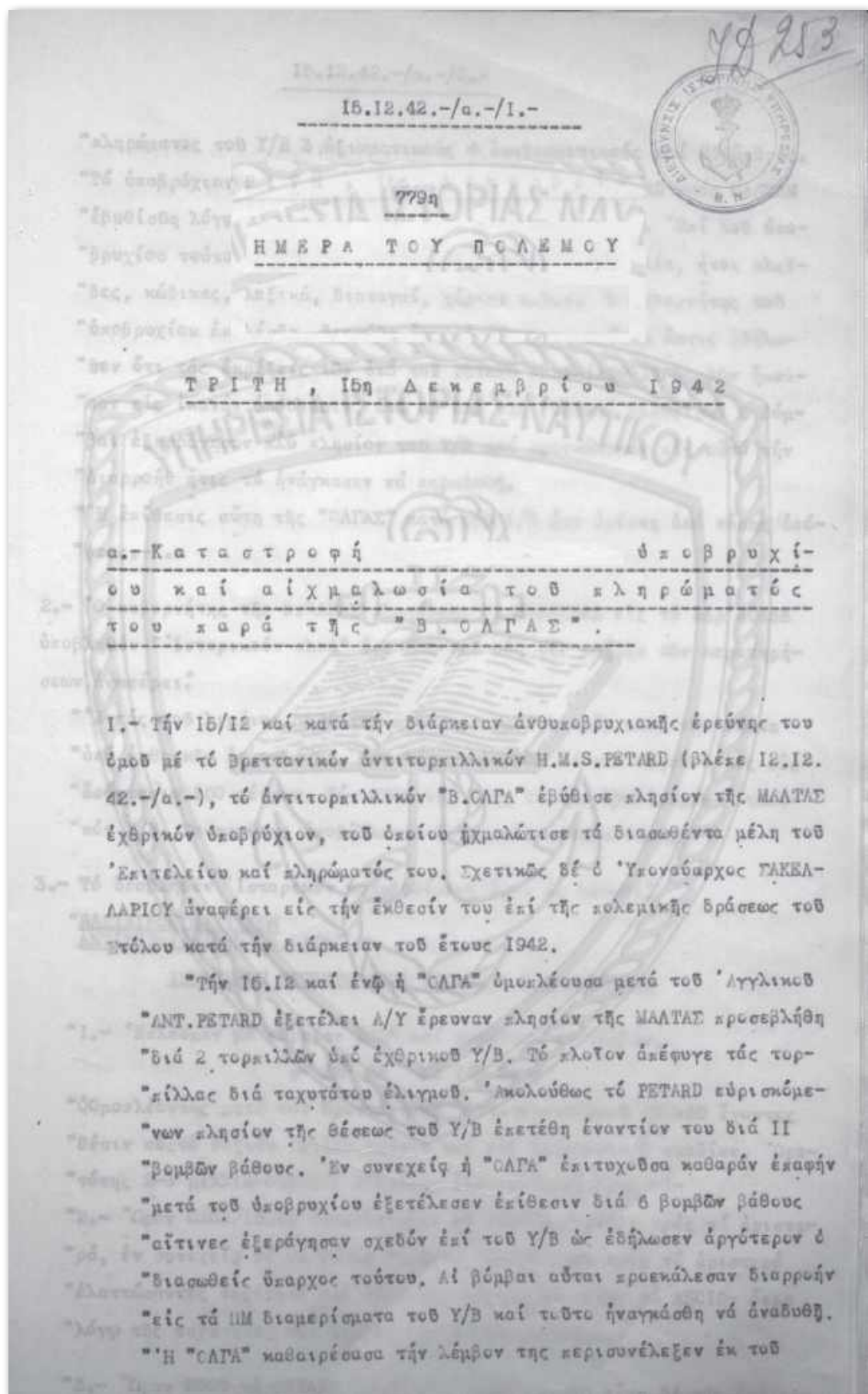
Οι φωτογραφίες Εικ.1 και Εικ. 2 που συνοδεύουν το κείμενο ανήκουν στο Φωτογραφικό Αρχείο της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού (Υ.Ι.Ν.) και στο Imperial War Museum της Μεγάλης Βρετανίας (<https://www.iwm.org.uk/>) αντίστοιχα.

Εικ. 1. ΑΤ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ (D-15).

Εικ. 2. ΑΤ PETARD.

15.12.42.-/α.-/2.-

"κληρώματος του Υ/Β 3 αξιωματικούς 4 υπαξιωματικούς και 21 άνδρας.
 "Τό υποβρύχιον ρυμουλκούμενον αργότερον υπό του PETARD προς ΜΑΛΤΑΝ
 "έβυθίσθη λόγω των διαρροών τας όκοίας είχεν ύποστῆ. "Επί του ύπο-
 "βρυχίου τούτου κατεσχέθησαν άπαντα τά άκόρητα βιβλία, ἤτοι κλεψί-
 "δες, κώδικινες, λεξικά, διαταγῆ, χάρται κ.λ.κ. "Ο Κυβερνήτης του
 "υποβρυχίου άπωλέσθη, διεσώθη όμως ό Υπαρχος τούτου όστις έδηλώ-
 "θεν ότι τας έκρήξεις των υπό του PETARD βληθείσων ΙΙ βομβών ἤκου-
 "σαν εἰς ικανήν άπόστασιν, ένώ αἱ υπό της "ΟΛΓΑΣ" βληθείσαι 6 βόμ-
 "βαι έξερράγησαν κ'ό κλησίον του Υ/Β και προεκάλεσαν εἰς αυτό τήν
 "διαρροήν ἣτις τό ἠνάγκασεν νά παραδοθῆ.
 "Η επίθεσις αὕτη της "ΟΛΓΑΣ" κατά τόυ Υ/Β ἦτο άρίστη από πάσης άπό-
 "ψεως.-".-

2.- "Ο κυβερνήτης της Β.ΟΛΓΑΣ κ'ιστάρχης Γ. ΜΠΑΞΤΑΣ εἰς τό παρ'αὐτοῦ
 ύποβληθέν "Ιστορικόν κ'λοῦ" άρ. 355 και εἰς τήν στῆλην των παρατηρή-
 σεων άναφέρει:

"Εντός του λιμένος ΒΕΓΓΑΖΗΣ εγένετο βομβαρδισμός κατά τήν νύκτα
 "υπό έχθρικων άεροπλάνων. Δύο θέσαι βομβών έπεσαν κλησίον μας εἰς
 "άπόστασιν 150 μέτρων. Τήν 0305 της 15ης 12.42. έβυθίσαμεν "Ιταλι-
 "κόν Υ/Β. Συνημμένως ύποβάλλεται ιστορικόν καταβυθίσσεως.

3.- Τό ύποβληθέν "Ιστορικόν καταβυθίσσεως έχει ως κάτωθι:

"ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ
ΑΝΤΙΤΟΡΠΙΛΛΙΚΟΝ "Β.ΟΛΓΑ"

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΒΥΘΙΣΣΕΩΣ ΙΤΑΛΙΚΟΥ Υ/Β ΥΑΒΣΕΙΚ

"1.- "Εκλέομεν μέ κορείαν 305° και ταχύτητα 23 κόμβων,
 φ= 35° 08 λ= 14° 30 Α

"Όμοσπλέοντος μετά του Βρετανικοῦ "Αντιτορπιλλικοῦ PETARD έχοντες
 "θέσιν εἰς τό δεξιόν ἰσχύον τούτου και εἰς άπόστασιν 5 σταδίων. "Ορα-
 "τότης 2-3 μίλλια-οὐρανός αἶθριος- άνοια ώρινή ζώνη -Ι-

"2.- "Όταν 0305/15.12 άντελήφθημεν τό PETARD στρέφον προς τά άριστε-
 "ρά, έν συνεχείᾳ δέ νά βάλλη βόμβαν. "Εστρέψαμεν προς τά άριστερά
 "έλαττώσαντες ταχύτητα και θέσαντες εἰς λειτουργίαν τό ASCID- όερρ
 "λόγω της ταχύτητος των βόμβων δέν έχρησιμοσιτε.

"3.- "Όταν 0307 τό PETARD ἤναψε τόν προβολέα του εἴτα δέ μας έσήμανε

15.12.42.-/α.-/3.-

"ὅτι εὐρίσκειτο ἄνωθεν Υ/Β, ἐν συνεχείᾳ διετάχθημεν ὑπὸ PETARD ὅπως
"ἐκτελοῦμεν κύκλους εἰς ἀπόστασιν δύο μιλίων ἀπ' αὐτοῦ.

"4.- Ὡραν 0322 τὸ PETARD ἐξετέλεσε ἐπίθεσιν διὰ βομβῶν.

55.- Ὡραν 0329 ἤχῳ πρὸς 260 εἰς ἀπόστασιν 1000 ὑάρδων. Ἐτοιμοὶ διὰ
"βολὴν ὑπ' ἀριθ. 6. Ἐστρέψαμεν πρὸς 240° ἔχοντες ταχύτητα 12 κόμβων.

"6.- Ὡραν 0332 κορεΐα 220- Ταχύτης 18 μιλίων. Πλέομεν πρὸς ἐπίθεσιν.
"Χαρακτηρισμὸς τῆς ἐπαφῆς ὡς Υ/Β.

"8.- Ὡραν 0334 κορεΐα 200. Βολὴ βομβῶν. Ἐβλήθησαν 6 μόνον βόμβαι.

"Υπεχρεώθημεν νὰ διακόψωμεν τὴν βολὴν-μὴ βάλλοντες τὰς ὑπολοίπους
"4 βόμβας- λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ PETARD διασταυροῦν καθέτως πρὸς ἡμᾶς τὴν
"κορεΐαν του ἐξ ἀριστερῶν εὐρίσκειτο ἐγγύτατα τοῦ σημείου βολῆς τῶν
"βομβῶν μας.

"8.- Ὡραν 0337 ταχύτης 8 μίλλια, ἐπαφὴ μετὰ τοῦ Υ/Β ἐξακολουθεῖ πρὸς
"020° καὶ ἀπόστασιν 1400 ὑάρδων.

"9.- Ἀπὸ ὥρας 0337 μέχρι 0403 εὐρισκόμεθα ἐν ἐπαφῇ μετὰ τοῦ Υ/Β με-
"ταβιβάζοντες τὰ στοιχεῖα εἰς τὸ PETARD καὶ ἀναμένοντες ὅπως ἐκτελέ-
"σῃ τοῦτο ἐπίθεσιν.

"10.- Ὡραν 0403 πρὸς τὴν εἰσώτευσιν τῆς ἡχοῦς ἀνεδύθη τὸ Υ/Β πλά-
"ρυστα τὸ PETARD ὅπερ εὐρίσκειτο ἐγγύτατα τοῦ Υ/Β ἤναψε τὸν προβολέ-
"α καὶ ἤρξατο βάλλον διὰ τῶν κολυβόλων του. Τὸ Υ/Β ἐπὶ τινα δευτε-
"ρόλετα ἔβαλλε κατὰ τοῦ PETARD διὰ κολυβόλου, τοῦτο δὲ ἀπῆντησε
"διὰ τινων βολῶν τοῦ πυροβόλου ἐπιφανείας. Τὸ PETARD καθ' ὅλον τοῦ-
"το τὸ διάστημα εὐρίσκειτο ἐγγύτατα τοῦ Υ/Β συγκαρουσθέν μάλιστα πρὸς
"στιγμὴν μετ' αὐτοῦ. Προσεκαθήσαμεν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα νὰ
"τηρούμεθα εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ PETARD καὶ ἐκτός τῆς βολῆς τῶν κο-
"λυβόλων του, μὴ δυνηθέντες οὕτω νὰ βάλλομεν.

"11.- Ὡραν 0407 διεκόκη ἡ βολή, ἀντελήφθημεν δὲ διὰ τοῦ προβολέως
"μας εἶναι τὸ κλῆρωμα τοῦ Υ/Β εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐλευθέρωμεν πρὸς τὸ
"σημεῖον ἐκεῖνο καὶ καθαιρέσαντες τὴν λάρβον μας ἤρχισαμεν τὴν περι-

15.12.42.-/α.-/4.-

11/256

"συλλογήν τῶν ναυαγῶν. Περὶ συνελλέγησαν 3 Ἀξιωματικοί - 4 Ὑπαξιωματικοί - 21 ναῦται, τινὲς ἐλαφρῶς τραυματισμένοι. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὸ PETARD ἀποστείλαν ὄγμη ἐμβολῆς ἐπὶ τοῦ Υ/Β κατέβαλλε προσκαθείας πρὸς παραμονὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ρυμούλκησίν του.-

"12.- ἀπὸ ὥρας 0457 μέχρι 0820 καταβάλλονται προσπάθειαι πρὸς ρυμούλκῃσιν τοῦ Υ/Β καθ' ὅσον συνεχῶς κόπτονται τὰ ρυμούλκια. Ὄραν 0739 ἀποστείλαμεν πόν ἐπὶ τοῦ κλοίου εὐρεσκόμενον Ἀντ Μηχανικόν τοῦ Υ/Β ἐπὶ τοῦ Υ/Β ἐκ νέου. Ὄραν 0810 διετάχθημεν νὰ εἶμεθα ἑτοιμοὶ θεὰ τὴν Ρυμούλκῃσιν τοῦ Υ/Β.

"13.- ἀπὸ ὥρας 0457 μέχρι ὥρας 1134 κλέομεν ἐλίγδην πέριξ τοῦ PETARD ρομποτικοῦ τῶ Υ/Β. Πορεῖα 305 ταχύτης 6,5 κόμβοι.

"14.- Ὄραν 1134 τὸ Υ/Β ἐβυθίσθη.

"15.- Ἐκ τῶν γενομένων ἐπὶ τῶν ναυαγῶν ἀνακρίσεων διεπιστώθησαν τὰ κάτωθι:

" α) Τὸ Υ/Β κλέον ἐν ἐπιφανείᾳ ἀντελήφθη διὰ τῶν ὑδροφῶνων τὴν προσέγγισιν δύο κλοίων. Εὐθὺς δὲ ὡς ὤφθησαν ἐβόλλε δύο τορπίλλας κατὰ τοῦ δευτέρου κλοίου, Β.ΟΛΓΑΔ- καὶ ἀμέσως κατεδύθη.

" β) Ἄρα ὡς ἤκουσαν τὴν πρώτην βόμβαν ἐνόμισαν ὅτι ἡ ἐκίθεσις των ἦτο ἐπιτυχής. Ἐν συνεχείᾳ ἤκουσαν τὴν πρώτην ὀμβροντίαν - PETARD - εἰς ἱκανὴν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν. Ἐκρηδυντο εἰς βάθος 100 μέτρων - ὁπότε ἀντελήφθησαν Ἀντιτορπιλικὸν αἰχμαζῶν αὐτοῦς ἐκ πύμνης - ὅντως διεπιστώθη ὅτι ἡ κορεῖα μας ἦτο καὶ ἡ κορεῖα τοῦ Υ/Β - ἐν συνεχείᾳ ἀντελήφθησαν τὴν ὀμβροντίαν τῶν βομβῶν μας καὶ ἤτις καὶ ἐπροξένησεν εἰς τὸ Υ/Β διαρροὴν εἰς τὸ ΗΜ διομέρισμα. Κατέβαλλαν προσκαθείας πρὸς ἐντοπισμόν της καὶ τελικῶς ἀεφάσισαν νὰ ἀνοδυθοῦν.

" γ) Συνελέξαμεν πληροφορίας τινὰς περὶ τῆς διὰ Α/Τ συνεννοήσεως τῶν Ἰταλικῶν Υ/Β ἅτινας καὶ μετοβιβδάμεν εἰς τὰς ἀρμοδίας Βρετανικὰς ἀρχάς.

"16.- Ἐκ τῆς μετὰ τὸν κατάκλον εἰς ΜΑΛΤΑΝ μετὰ τοῦ PETARD γενομένης

15.12.42.-/α.-/5.-

Υδ 257

"Αναλύσεως διεκιστώθησαν τό κάτωθι:

- "α) Τό PETARD άρχικώς ενόρισε- ότε άντελήφθη τό Υ/Β έν έπιφανεία- ότι "κρύβεται περί πλοίου έπιφανείας καί διέταξε έτοιμασίαν τών Τορπιλ- "λοσωλήνων. Διά τόν λόγον δέ τοϋτον καί έβαλλε μίαν βόμβαν άρχικώς. "Ούδέν μδς έσήμανε περί τών άνωτέρω.
- "β) "Αντελήφθη ίχνη Τορπιλλών έξ άριστερων του, διερχόμεθα ερμυνηθεν καί "κρός στιγμήν άνέμενε τήν έκκρηξιν τών τορπιλλών έφ'ήμων.
- "γ) "Από ώρας 0337 μέχρις ώρας 0403 δέν έξετέλει έπίθεσιν προσπαθών νά "άποκτήση καλλυτέραν έκαφήν.
- "δ) Παρεδόχθη ότι ή δευτέρα άροβροντία βομβών ήτο έπείνη ήτις ήνάγκασε "τό Υ/Β νά άναδυθῇ.

"4.- Τήν συμμετοχήν τής Β.ΟΛΙΑΣ είς τήν καταστροφήν τοϋ άνωτέρω Υ/Β ση- "μειοί καί είς τόν συνημμένον πίνακα από 16.3.46 πρός ήμέτερον Ν. "Ανδ- "λουθον Λονδίνου, έπιστολής του ό παρά τῷ Βρ. Ν/χείφ "Αρχηγός Σύνδεσμος "Αντιναύαρχος E.L.S. KING (όρα Εφη. 19 τής 21.11.40).

Είς τόν πίνακα τοϋτον καταλογίζεται 1/2 μονάς έπιτυχίας είς τήν Β.ΟΛΙΑΝ τής έτέρας 1/2 μονάδος καταλογισομένης είς τό μετ'αύτης συνεργασθέν κατά τήν έπίθεσιν άγγλικών άντιτορπιλλικόν Η.Μ.Σ. PETARD.

5.- "Η καταστροφή τοϋ ως άνω Υ/Β όπερ ήτο τό "Ιταλικόν UARSCIEK όναφέ- ρεται είς τήν ύπό τοϋ Βρ. Ν/χείου εκδοθείσαν έπίσημον ΔΕΥΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΝ κα- θώς καί έκείτῃ έπίσημον "Αμερικανικόν Δελτίον δυνάμειν τοϋ έχροϋ, ως όφειλομένης είς τήν Β. ΟΛΙΑΝ καί τό Η.Μ.Σ. PETARD.

6.- "Ο άρχηγός τοϋ Στόλου Μεσογείου άνεφέρεται τά τής καταβυθίσσεως τοϋ Υ/Β διά τοϋ Ω.Π. 1258 Β/16/12 σήματοϋ του πρός τό Βρ. Ν/ χείον τό δέ Ν/χείον άπέστειλε πρός PETARD καί Β.ΟΛΙΑΝ τό σήμα Ω.Π. 0001/18/12.⁽²⁾

7.- Τήν 20/12 δ C IN C MED έπέβη καί Β.ΟΛΙΑΣ όπως συγχαρῇ τόν Κυβερνή- την.⁽³⁾

8.- "Επί τη άνωτέρω έπιτυχῇ θράσκει τής Β.ΟΛΙΑΣ ή Α.Μ. ό Βασιλεύς τής "Αγγλίας άένειμε είς τόν κυβερνήτην πλωτήρχην Γ.ΜΙΑΡΤΙΑΝ τό Παράσημον

15.12.42.-/α.-/5.-

Υδ 258

Διακεκριμένων "Υψηλίστων (D.S.O.) τής τιμητικής ταύτης διακρίσεως και- νοποιήσεως αὐτῆς διά τής από 16.1.43 διαταγῆς τοϋ Α.Ε., ύποναύαρχου ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ.-

Η «δράση» και τα «κατορθώματα» των Γερμανικών υποβρυχίων κατά τη μάχη του Ατλαντικού (1939-1945)

Του Υποναυάρχου **Δημητρίου Β. Ζαμπίκου** Λ.Σ. ε.α.
Τακτικού Μέλους Αεροπορικής Ακαδημίας Ελλάδος

Εισαγωγή

Με αφορμή τη συμπλήρωση φέτος 80 χρόνων από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη τον Μαΐο του 1945 (συνθηκολόγηση Ναζιστικής Γερμανίας) και τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους στον υπόλοιπο κόσμο (παράδοση Ιαπωνίας) αξίζει να επισημανθεί η «δράση» και τα κάθε άλλο παρά ηρωικά «κατορθώματα» των γερμανικών υποβρυχίων κατά τη διάρκεια του καταστρεπτικού αυτού πολέμου και ειδικότερα στην αποκαλούμενη «μάχη του Ατλαντικού».

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος χωρίς αμφιβολία χαρακτηρίζεται ως ένας από τους πλέον καταστρεπτικούς πολέμους στην Παγκόσμια Ιστορία με περίπου 80 εκατομμύρια νεκρούς στην πλειονότητά τους (57 εκατομμύρια) άμαχοι πολίτες, κατά τον οποίο διαπράχθηκαν από τις δυνάμεις του Άξονα τα σοβαρότερα εγκλήματα κατά της ειρήνης, εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Η μάχη του Ατλαντικού αφορά στο σύνολο των πολεμικών επιχειρήσεων που έλαβαν χώρα στον Ατλαντικό ωκεανό κατά το χρονικό διάστημα από την έναρξη του πολέμου (Σεπτέμβριος του 1939) μέχρι τη στρατιωτική κατάρρευση της Ναζιστικής Γερμανίας τον Μάιο του 1945. Κατά τη χρονική αυτή περίοδο εκδηλώθηκαν συνεχείς συντονισμένες επιθέσεις γερμανικών υποβρυχίων (U-Boote) κατά αντιπάλων νηοπομπών και ανθυποβρυχιακοί αγώνες επικυριαρχίας και επιβίωσης με τεράστιες καταστροφές και σημαντικότες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές. Ο όρος «μάχη του Ατλαντικού» αποδίδεται στον τότε Πρωθυπουργό του Ηνωμένου Βασιλείου Ουίνστον Τσώρτσιλ.

ΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ ΠΡΙΝ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Όταν οι Εθνικοσοσιαλιστές του Χίτλερ κατέλαβαν την εξουσία το 1933, η Γερμανία διέθετε μόνο στρατό ξηράς, χωρίς

βαρέα όπλα και άρματα μάχης. Επίσης δεν υπήρχε Αεροπορία, σύμφωνα με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών, ενώ είχε καθυστερήσει το εξοπλιστικό πρόγραμμα του Ναυτικού της, καθόσον τα υποβρύχια ήταν απαγορευμένα και κανένα πολεμικό σκάφος δεν επιτρεπόταν να υπερβεί τους 10.000 κοχ. Επίσης την εποχή εκείνη διέθετε έξι ελαφρά καταδρομικά, 12 торπιлоβόλα και ένα θωρηκτό κλάσης ενώ δύο άλλα βρίσκονταν ακόμη στα ναυπηγεία.

Ωστόσο το 1935 οι Βρετανοί υπέγραψαν τη «Ναυτική Συμφωνία» (naval agreement) με τη Γερμανία, στην οποία προβλεπόταν η δυνατότητα της Γερμανίας να κατασκευάζει σκάφη ισότιμα με τα βρετανικά ενώ έπαυσε να ισχύει η απαγόρευση ναυπήγησης υποβρυχίων (μολονότι οι Γερμανοί είχαν ήδη, κατά παράβαση της Συνθήκης ναυπηγήσει αρκετά μικρά υποβρύχια). Κατόπιν αυτού κατασκευάστηκαν βαρέα καταδρομικά ενώ επισπεύσθηκε και η προσπάθεια ναυπήγησης υποβρυχίων με παράλληλη βελτίωση των δυνατοτήτων τους.

Όταν κηρύχθηκε ο πόλεμος, ο Χίτλερ γνώριζε ότι το Ναυτικό του ήταν κατά πολύ υποδεέστερο τόσο από το Βρετανικό όσο και από το Γαλλικό, το οποίο αποτελούσε έναν από τους πλέον σύγχρονους στόλους στην Ευρώπη.

Για τον λόγο αυτό με την έναρξη του πολέμου το Σεπτέμβριο του 1939 ξεκίνησε ένα «βαρύ» πρόγραμμα κατασκευής υποβρυχίων με στόχο τη ναυπήγηση 20-25 σκαφών το μήνα. Ο Χίτλερ, επειδή δεν διέθετε ισχυρό στόλο επιφανείας, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει ως κύριο όπλο τα υποβρύχιά του προκειμένου να εξουδετερώσει τις αντίπαλες νηοπομπές εμπορικών και μεταγωγικών πλοίων που προέρχονταν από τις ΗΠΑ και το Νότιο Ατλαντικό με κατεύθυνση κυρίως τη Μ. Βρετανία, με σκοπό το ναυτικό αποκλεισμό της δηλ. την απο-

«Τα γερμανικά υποβρύχια έδειξαν τη μαχητικότητά τους από τις πρώτες κιόλας ημέρες του πολέμου. Αριστερά το υποβρύχιο του πλοιάρχου Λέμπ, που βόμβισε το βρετανικό πλοίο «Αθήνα». Δεξιά ο κυβερνήτης του υποβρυχίου Λέμπ.

κοπή των θαλάσσιων γραμμών εφοδιασμού της.

Διοικητής των υποβρυχίων από το 1936 ήταν ο Καρλ Νταίνιτς, ενώ επικεφαλής του Ναυτικού ο Αρχιναύαρχος Έριχ Ρέντερ.

ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Στη μάχη του Ατλαντικού ζωτικό ρόλο διαδραμάτισε το σύστημα πληροφοριών καθώς και οι δύο πλευρές, επεδίωξαν και κατάφεραν, κατά διαστήματα, να αποκρυπτογραφήσουν τα σήματα του αντιπάλου και να αποκτήσουν πολύτιμες γι' αυτούς πληροφορίες. Οι Γερμανοί κατάφεραν πρώτοι να παραβιάσουν τους Κώδικες επικοινωνίας του Βρετανικού Ναυτικού από τους ειδικούς της ομάδας «B-Dienst», πράγμα που έδινε τη δυνατότητα στα γερμανικά υποβρύχια να γνωρίζουν τη θέση και την πορεία κάθε νηοπομπής, με αποτέλεσμα αρχικά τη βύθιση κατά μέσο όρο πλοίων χωρητικότητας 650.000 τόνων μηνιαία.

Από την άλλη πλευρά οι Γερμανοί είχαν κατασκευάσει μία κωδικοποιημένη συσκευή με την ονομασία «enigma» που έφερε ένα στροφέα περισσότερο από τις συμβατικές, γεγονός που καθιστούσε την αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων από τον αντίπαλο αδύνατη. Μετά την απόκτηση μιας τέτοιας συσκευής από τους Βρετανούς το 1941 από ένα υποβρύχιο που αιχμαλωτίστηκε, αναλήφθηκε μία απόρρητη επιχείρηση με την ονομασία «επιχείρηση ULTRA» και επιχειρήθηκε με μεγάλη δυσκολία η αποκρυπτογράφηση των μηνυμάτων των Γερμανικών υποβρυχίων. Το 1942 οι Γερμανοί επέφεραν σημαντικές αλλαγές στη συσκευή «enigma» και η ομάδα αποκρυπτογράφησης των γερμανικών μηνυμάτων υπό τον Άλαν Τούριγκ κατόρθωσε με πολύ κόπο να λύσει οριστικά το πρόβλημα το 1943.

ΝΑΥΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΗ

Όπως προαναφέρθηκε, με κύριο όπλο τα υποβρύχια η Ανώτατη Διοίκηση του Γερμανικού Ναυτικού παρεκκλίνοντας από την ορθόδοξη ναυτική στρατηγική, στη «μάχη του Ατλαντικού» επιδίωξε την προσβολή των καθε μορφής εμπορικών και μεταγωγικών πλοίων και νηοπομπών που εξασφάλιζαν τον από θαλάσσης εφοδιασμό της Μ. Βρετανίας με οπλισμό και πρώτες ύλες, αποφεύγοντας να αναμετρηθούν με τους εχθρικούς στόλους. Αποδύθηκε δηλ. σε ένα «πόλεμο καταδρομής». Ο τρόπος δράσης των υποβρυχίων εφάρμοζε την τακτική της «αγέλης των λύκων» «wolf pack tactic» η οποία συνίστατο στην συγκέντρωση πριν από τη συμμαχική νηοπομπή -βάσει αναφορών για την πορεία και την ταχύτητά της- του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού υποβρυχίων (6-10) τα οποία ευρισκόμενα σε ανάδυση πραγματοποιούσαν αιφνιδιαστική επίθεση τη νύχτα από διάφορες κατευθύνσεις, όπως ακριβώς οι λύκοι καταδιώκουν, παγιδεύουν και εξουδετερώνουν το θήραμά τους. Η νέα αυτή τακτική αποδείχθηκε αρχικά ιδιαίτερα αποτελεσματική.

ΕΝΑΡΞΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Με την κήρυξη του πολέμου κατά της Γερμανίας από τη Μ.

Βρετανία το Γερμανικό υποβρύχιο U-30 με Κυβερνήτη τον υποπλοίαρχο Φριτς Λεμπ τορπίλισε και βύθισε 250 ν. μίλια δυτικά του Ντόνεγκαλ (Ιρλανδία) το βρετανικό υπερωκεάνιο «Αθίνα» με 1.400 επιβάτες με αποτέλεσμα το θάνατο 112 ατόμων, από τα οποία 28 Αμερικανοί. Το υπερωκεάνιο εκτέλούσε το δρομολόγιο Γλασκώβη-Ν. Υόρκη. Ο Τσώρτσιλ δήλωσε στη Βουλή των Κοινοτήτων ότι ο τορπιλισμός έγινε χωρίς καμία προειδοποίηση και χαρακτήρισε την ενέργεια αυτή ως απάνθρωπη. Από την γερμανική πλευρά η γερμανική προπαγάνδα στην εφημερίδα του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος «Λαϊκός παρατηρητής» ισχυριζόταν ότι ο Τσώρτσιλ βύθισε το «Αθίνα» αδιαφορώντας για τη ζωή 1.400 ανθρώπων, προκειμένου να προκαλέσει διπλωματικό επεισόδιο μεταξύ Γερμανίας και των ουδέτερων τότε ΗΠΑ.

Ακολούθησαν το ατμόπλοιο «Ρόγιαλ Σέπτρ» και το εμπορικό «Bosnia» και συνολικά τον Οκτώβριο του 1939 βυθίστηκαν 22 Βρετανικά, συμμαχικά και ουδέτερα πλοία (ανερχομένης αιτίας) και 2 γερμανικά υποβρύχια.

Οι σύμμαχοι από την άλλη, διαβλέποντας ότι οι Γερμανοί είχαν επιδοθεί σε έναν υποβρύχιο πόλεμο χωρίς όρια, είχαν οργανώσει καλλίτερα το σύστημα νηοπομπών με σκάφη εξοπλισμένα για ανθυποβρυχιακό πόλεμο.

Μετά την κατάληψη της Νορβηγίας (Απρίλιος 1940) και της Γαλλίας (Ιούλιος 1940) τα γερμανικά υποβρύχια απέκτησαν νέες βάσεις εξόρμησης, γεγονός που αύξησε την ακτίνα δράσης τους. Έτσι οι Γερμανοί εγκατέστησαν ναυτικές Βάσεις στη Βρέστη, στο Λοριάν και στη Λα Ροσέλ. Ευτυχώς για τους συμμάχους η πρόταση του Αρχιναύαρχου Ρέντερ προς τον Γκαίρινγκ για τη δημιουργία «Ναυτικής Αεροπορίας» δηλ. τη στενότερη συνεργασία των δύο Όπλων δεν έγινε δεκτή από τον τελευταίο, διότι σε αντίθετη περίπτωση οι συνέπειες για τους συμμάχους θα ήταν ολέθριες. Παρά ταύτα η περίοδος Ιουνίου 1940-Φεβρουαρίου 1941, κατά την οποία τα υποβρύχια επέτυχαν σημαντικές βυθίσεις, αποκαλείται «ευτυχισμένη περίοδος» και οι Κυβερνήτες των γερμανικών υποβρυχίων γίνονται ήρωες.

Μετά την είσοδο των ΗΠΑ στον πόλεμο και αφού είχαν προηγηθεί επιδρομές γερμανικών υποβρυχίων ακόμη και στο λιμάνι της Ν. Υόρκης καθώς και βυθίσεις αμερικανικών πλοίων, οι σύμμαχοι οργάνωσαν καλλίτερα τον ανθυποβρυχιακό πόλεμο χρησιμοποιώντας και ανθυποβρυχιακά αεροσκάφη.

Το 1942 χαρακτηρίζεται η «χρυσή εποχή» των γερμανικών υποβρυχίων που βυθίζουν 1.066 πλοία στον Ατλαντικό ενώ οι σύμμαχοι προχωρούν με ταχύτατους ρυθμούς στη ναυπήγηση νέων σκαφών για την κάλυψη των απωλειών.

Το 1943 ο Αρχηγός του Γερμανικού Ναυτικού Αρχιναύαρχος Ρέντερ μετά την αποτυχία των σκαφών επιφανείας να πλήξουν μια σημαντική νηοπομπή παραιτήθηκε και τον διαδέχθηκε ο Ναύαρχος Καρλ Νταίνιτς. Στο μεταξύ αυξήθηκε ο αριθμός των υποβρυχίων που φθάνουν τα 400, από τα οποία τα 100 τουλάχιστον βρίσκονται σε θαλάσσιες περιπο-

λίες. Ο αριθμός αυτός όμως δεν επαρκούσε μετά την εμπλοκή των ΗΠΑ στη σύρραξη. Από την άλλη πλευρά οι σύμμαχοι αύξησαν σημαντικά τα σκάφη συνοδείας με την χρήση για πρώτη φορά «αεροπλανοφόρων συνοδείας» για την άμυνα των νηοπομπών, κατασκεύασαν «ραντάρ βραχέων κυμάτων», το οποίο παρέμεινε μη ανιχνεύσιμο ως το τέλος του πολέμου και βελτιωμένο ανθυποβρυχιακό εξοπλισμό όπως οι βόμβες βυθού με την ονομασία «σκατζόχοιροι» ενώ χρησιμοποίησαν παράλληλα ανθυποβρυχιακά αεροσκάφη που απονηώνονταν από τα «αεροπλανοφόρα συνοδείας».

Τον Μάιο του 1943, κατά τον οποίο η γερμανική Υπηρεσία αποκρυπτογράφησης αδυνατεί να αποκρυπτογραφήσει τα μηνύματα του Βρετανικού Ναυτικού, δυσκολεύοντας την εφαρμογή της «τακτικής των λύκων» τα περισσότερα υποβρύχια εμπλέκονται σε μάχες με ανθυποβρυχιακά αεροσκάφη, καταστρέφονται και βυθίζονται. Ο Μάιος του 1943 αποκλήθηκε «μαύρος Μάιος» για τις γερμανικές ναυτικές επιχειρήσεις.

Το επόμενο έτος 1944 που η επιχείρηση «ULTRA» έχει κατορθώσει να αποκωδικοποιήσει τον Κώδικα «enigma» και να υποκλέπτει σε ελάχιστο χρόνο τα μηνύματα μεταξύ του Κέντρου Επιχειρήσεων και των γερμανικών υποβρυχίων, τα υποβρύχια δέχονται επιθέσεις από αέρα και θάλασσα και μεταβάλλονται από «θηρευτές» σε «θηράματα». Οι προσπάθειες των γερμανικών υποβρυχίων συνεχίστηκαν καθόλο το καλοκαίρι του 1944 στη Μάχη και την Β. Θάλασσα όπου βυθίστηκαν 21 πλοία (5 πολεμικά) αλλά χάθηκαν 19 υποβρύχια. Προς το τέλος των εχθροπραξιών οι Γερμανοί έθεσαν σε υπηρεσία το «Electro boot» ηλεκτροκίνητο υποβρύχιο με ταχύτητα 18 κόμβων σε κατάδυση, πριν όμως οριστικοποιηθεί η μαζική παραγωγή έξι αυτού του τύπου βύθισαν πέντε συμμαχικά σκάφη.

Ο απολογισμός της δράσης των γερμανικών υποβρυχίων στον Ατλαντικό ανέρχεται σε 2.603 εμπορικά πλοία-θύματα και οι ανθρώπινες απώλειες περίπου 30.000 ναυτικοί. Σε ό,τι αφορά την Ελλάδα απωλέσθηκαν τα ¼ του Εμπορικού της στόλου.

ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Κατά τη δίκη της Νυρεμβέργης, όπου μεταξύ των άλλων κατηγορουμένων ηγετικών στελεχών της Ναζιστικής Γερμανίας ήταν ο Αρχιναύαρχος Έριχ Ρέντερ και ο Ναύαρχος Νταίνιτς (διάδοχος του Χίτλερ μετά την αυτοκτονία του και αρχηγός του Γερμανικού Κράτους) αποκαλύφθηκε ότι τα υποβρύχια είχαν λάβει εντολή να καταστρέφουν πλοία χωρίς να εξετάζουν αν πρόκειται για εχθρικά ή για ουδέτερα, ακόμη και πλοία-νοσοκομεία του Ερυθρού Σταυρού, χωρίς προειδοποίηση.

Επίσης είχαν εκδοθεί διαταγές ώστε οι συλλαμβανόμενοι αιχμάλωτοι ή ναυαγοί μέλη πληρωμάτων συμμαχικών πολεμικών πλοίων να εκτελούνται, κατά παράβαση της Συνθήκης της Γενεύης. Μάλιστα ένας αξιωματικός του περιβάλλοντος του Νταίνιτς κατέθεσε ότι τα λαμβανόμενα μέτρα που

παραβίαζαν τους Κανόνες του Διεθνούς Δικαίου εκτελούνταν με απόλυτη μυστικότητα για να μη θεωρηθεί ότι η Γερμανία είναι παραβάτης.

Απολογούμενος ο Ρέντερ αναγνώρισε ότι το Ναυτικό της Γερμανίας παραβίασε τους Κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και της Συνθήκης των Βερσαλλιών, επειδή αυτό υπαγόρευε η στρατιωτική τιμή. Επίσης ομολόγησε ότι το υπερωκεάνιο «Αθίνα» βυθίστηκε από Γερμανικό υποβρύχιο ισχυριζόμενος ότι θεωρήθηκε «εξοπλισμένο εμπορικό πλοίο». Μάλιστα το Γερμανικό Ναυαρχείο για να αποκρύψει την αλήθεια πλαστογράφησε το ημερολόγιο του υποβρυχίου U-30, υποχρέωσε το πλήρωμά του σε όρκο σιωπής και επέβαλε πειθαρχική ποινή επίπληξης στον κυβερνήτη του Λεμπ. Στη δίκη αποδείχθηκε ότι ο Ρέντερ είχε διατάξει τη βύθιση αόπλων συμμαχικών και ουδετέρων σκαφών και την εκτέλεση των ναυαγών τους, δικαιολογούμενος ότι η διαταγή εκτέλεσης των ναυαγών είχε δοθεί από τον ίδιο το Χίτλερ. Ο Ρέντερ όπως αποκάλυψε, τον Μάρτιο του 1941 είχε υποδείξει στον Χίτλερ την ανάγκη άμεσης κατάληψης της Ελλάδας.

Το Διεθνές Στρατοδικείο της Νυρεμβέργης με την απόφαση του έκρινε ενόχους και κατέδίκασε τον Καρλ Νταίνιτς σε 10ετή φυλάκιση και τον Έριχ Ρέντερ σε ποινή ισοβίων δεσμών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Τα αίτια της αποτυχίας του Γερμανικού Ναυτικού στη «μάχη του Ατλαντικού» -μία από τις πλέον οδυνηρές μάχες του Β' Παγκοσμίου πολέμου- εντοπίζονται αφενός στην αδυναμία απόκτησης ικανού αριθμού σκαφών πριν την έναρξη της σύγκρουσης, σε αντίθεση με την τρομακτική για τα δεδομένα της εποχής ικανότητα των συμμάχων και ιδιαίτερα των ΗΠΑ, όταν εισήλθαν στον πόλεμο, στη ναυπήγηση νέων σκαφών. Αφετέρου στην επιλογή της ανορθόδοξης ναυτικής στρατηγικής της προσβολής των θαλασσιών γραμμών εφοδιασμού του αντιπάλου, με την οποία δεν αποκτάται η κυριαρχία στη θάλασσα.

Σημαντικό ρόλο στην έκβαση της μάχης αυτής διαδραμάτισε και η επιτυχημένη επιχείρηση «ULTRA» που κατόρθωσε να «σπάσει» τον Κώδικα επικοινωνίας «enigma» των γερμανικών υποβρυχίων, με αποτέλεσμα να οργανώνεται αποτελεσματικά η άμυνα των νηοπομπών και να εξουδετερώνονται τα επιτιθέμενα υποβρύχια.

Αναφερόμενος στη σημασία της «μάχης του Ατλαντικού» ο Ουίνστον Τσώρτσιλ έγραψε αργότερα ότι η απειλή των γερμανικών υποβρυχίων ήταν η μόνη που του προκάλεσε πραγματική ανησυχία κατά τη διάρκεια του πολέμου. ■

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ραιμόν Καρτίε «Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου»
- 2) Οι Μεγάλες Δίκες των Αιώνων» η Δίκη της Νυρεμβέργης, Εκδόσεις ΙΩΛΚΟΣ
- 3) «Μάχη του Ατλαντικού» Βικιπαιδεία, ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια
- 4) Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό «Ηλίου»

Η Ελληνική Νοσηλευτική κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας

Του Σημαιοφόρου (Ε) ε.α. **Ιωάννη Κατσαβού ΠΝ**
Συγγραφέα-Ερευνητή της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους το 1453, σταμάτησε μαζί με κάθε άλλη πολιτιστική εργασία και η οργανωμένη Νοσηλευτική, η οποία υπήρξε από τα σημαντικότερα επιτεύγματα του Βυζαντινού πολιτισμού. Έκτοτε, η εργασία αυτή επιτελείτο από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Επίσης, κατά την πολιορκία της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους τον ΙΕ΄ αιώνα, οι γυναίκες, πέραν της ανδρείας που επέδειξαν, έδρασαν και ως Αδελφές Νοσοκόμες.

Αργότερα, η Αγία Φιλοθέη Μπενιζέλου η Αθηναία τον ΙΣΤ΄ αιώνα συνέχισε τη Βυζαντινή παράδοση της ασκήσεως της Νοσηλευτικής από τους Μοναχούς. Η Μονή της Αγίας Φιλοθέης περιελάμβανε ξενώνα, γηροκομείο, ορφανοτροφείο, νοσοκομείο και παρθενώνα, δηλαδή γυναικείο εκπαιδευτήριο. Στο νοσοκομείο της Μονής η ίδια η Αγία Φιλοθέη, επικεφαλής των αδελφών Μοναχών, πρωτοστάτησε στη νοσηλεία των αρρώστων. Το έργο της χαρακτηρίστηκε ως σύνθεση των «Κατακομβών, της Βασιλειάδος και του Κρυφού Σχολείου». Η Μονή αυτή, από το έτος 1522 έως το 1589, κάλυψε σχεδόν όλες τις νοσηλευτικές ανάγκες της Αθήνας, ο πληθυσμός της οποίας τότε δεν υπερέβαινε τους 10.000 κατοίκους. Ιδιαίτερα, τονίζεται το γεγονός, ότι στο Νοσοκομείο της Φιλοθέης Μπενιζέλου νοσηλεύονταν όλοι οι ασθενείς χωρίς κάποια διάκριση θρησκείας ή δόγματος, όπως Ορθόδοξοι, Καθολικοί, Εβραίοι, Μουσουλμάνοι κλπ. Αυτό, άλλωστε, είναι σύμφωνο προς το πνεύμα της Χριστιανικής Θρησκείας, η οποία διδάσκει την εκδήλωση της αγάπης προς όλους, ακόμη και προς τους εχθρούς.

Καθ' όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας, οι Μονές όχι μόνον διαφύλαξαν την ελληνική και Χριστιανική Ορθόδοξη κληρονομία, αλλά αποτέλεσαν και τα κέντρα της κοινωνικής προνοίας και της νοσηλευτικής περιθάλψεως. Οι Μονές ήσαν τα ασφαλέστερα καταφύγια, στα οποία προσέρχονταν και νοσηλεύονταν οι τραυματίες και οι ασθενείς αγωνιστές, κατά την εποχή της δουλείας και των μαχών κατά την Εθνεγερσία. Στις Μονές, ανδρικές ή γυναικείες, οι τραυματίες εύρισκαν

την ιδεωδέστερη περίθαλψη και νοσηλεία. Η νοσηλεία παρείχετο, κυρίως, από εμπειρικούς ιατρούς, από ιερείς και μοναχούς, οι οποίοι όμως είχαν αρκετές ιατρικές και νοσηλευτικές γνώσεις.

Οι πλέον γνωστές Μονές – Αναρρωτήρια κατά την Τουρκοκρατία

Ο ιατρός Αθανάσιος Γκιιάλας σε σχετική έρευνα αναφέρει μεταξύ των πλέον γνωστών Μονών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν ως Νοσοκομεία κατά τον αγώνα για την απελευθέρωση από τους Τούρκους, τις εξής:

- Την Μονή του Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων, η οποία προσέφερε τις υπηρεσίες της και ως θεραπευτήριο.
- Την Μονή Φανερωμένης Σαλαμίνας, υπό την ηγεσία

Αγία Φιλοθέη Μπενιζέλου η Αθηναία (αγιογραφία)

Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία Αστακού.

του εμπειρικού ιατρού και ηγουμένου της Γρηγορίου.

- Την Μονή Προυσού Ευρυτανίας, αξιόλογο νοσηλευτήριο στο οποίο επανειλημμένως νοσηλεύτηκε και ο στρατάρχης της Ρούμελης Γεώργιος Καραϊσκάκης.
- Την Μονή Δομπού Βοιωτίας.
- Την Μονή Προφήτη Ηλία Αστακού.
- Την Μονή του Αγίου Ιωάννου στο Καστρί Κυνουρίας, στην οποία νοσηλεύτηκαν πολλοί τραυματίες και ασθενείς κατά την εισβολή του Ιμπραήμ.
- Την Μονή της Αγίας Τριάδας του Μετοχίου Γιαννουθά Σαρανταπόρου, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως προσωρινό θεραπευτήριο κατά τον Απρίλιο του 1822 εκ μέρους των επαναστατών του Ολύμπου.
- Την Μονή Κανδύλας Μαντινείας υπό τον ηγούμενό της Καλλίνικο, διακεκριμένο εμπειρικό χειρουργό.
- Τις Μονές της Οξυάς και της Βράχας Ευρυτανίας, στις οποίες νοσηλεύτηκαν πολλοί εκ των τραυματιών, μεταξύ των οποίων και ο Γεώργιος Καραϊσκάκης.
- Την Μονή του Οσίου Λουκά Βοιωτίας, η οποία από

τον 12^ο αιώνα χρησιμοποιούνταν ως Νοσοκομείο και κάλυπτε τις νοσηλευτικές ανάγκες της περιοχής.

- Την Μονή της Ευαγγελίστριας της Σκιάθου, την οποία ο πολέμαρχος Τσάμης Καρατάσος χρησιμοποιούσε ως στρατιωτικό νοσοκομείο των πολεμιστών του.
- Την Μονή Αγίου Γεωργίου Άργους, στην οποία νοσηλεύτηκε και ο Κανέλλος Δεληγιάννης κατά τη διάρκεια της Επανάστασης.
- Την Γυναικεία Μονή των Ψαρών, στην οποία λειτούργησε Νοσοκομείο μέχρι της καταστροφής της νήσου (1824).
- Την Μονή Λιγοβιτσίου Ακαρνανίας.

Ενδεικτικές περιπτώσεις προσφοράς γυναικών

Πέραν των παραπάνω και άλλες πρωτοβουλίες έλαβαν χώρα, για τη νοσηλευτική περίθαλψη των ασθενών και των τραυματιών. Καθ' όλη τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας και στους αγώνες για την απελευθέρωση, οι Ελληνίδες προσέφεραν πάρα πολλά για την πατρίδα και στο επίπεδο του νοσηλευτικού έργου. Κοντά στους τραυματισμένους αγωνιστές της επανάστασης, γενναίες Ελληνίδες εξάσκησαν χρέη Αδελφών νοσοκόμων και προσέφεραν νοσηλευτικές υπηρεσίες. Κατά τη μαρτυρία του Γάλλου ιατρού, ιστορικού και διπλωμάτη Rouqueville, οι Σουλιώτισσες, «χωρίς τη διδασκαλία καμίας Florence Nightingale, είχαν καταστεί γιάτρινες και περίφημες νοσοκόμες».

Η Αλτάνη Ιγγλέση, σύζυγος του φιλέλληνα Ελβετού ιατροφαρμακοποιού και δημοσιογράφου Ιωάννου Ιακώβου Μάγερ, εξαιτίας των πολλών και μεγάλων φροντίδων της υπέρ των ασθενών και τραυματιών Μεσολογγιτών, αποκαλέστηκε «Μάνα του Μεσολογγίου». Εκτός των άλλων προσφορών και υπηρεσιών της, η Αλτάνη μετέτρεψε την οικία της στο Μεσολόγγι σε Νοσοκομείο με διευθυντή τον φιλέλληνα Γερμανό ιατρό Ντάνιελ Έστερ. Το Νοσοκομείο αυτό προσέφερε μεγάλες υπηρεσίες σε όλους τους κατοίκους της πόλης

Ιερά Μονή Προυσού Ευρυτανίας.

και της περιοχής, αλλά ιδιαίτερα νοσηλεύτηκαν πολλοί τραυματίες της μάχης του Πέτα (4/16 Ιουλίου 1822). Επίσης, μεταξύ των παραπάνω τραυματιών νοσηλεύθηκε και ο φιλέλληνας Γερμανός Στρατηγός Νόρμαν.

Η Αλτάνη ολοκλήρωσε την προσφορά της προς την πατρίδα κατά τη νύχτα της Εξόδου του Μεσολογγίου (10/22 Απριλίου 1826), στην οποία η ίδια, ο σύζυγός της και τα δύο της παιδιά φονεύθηκαν. Ο Ελβετός Αιμίλιος Ρότπλετς, σε εργασία του που εκδόθηκε στην Βασιλεία το 1931, γράφει για την Αλτάνη: «Πλείστας όσας υπηρεσίας προσέφεραν επίσης αυτή εις την περίθαλψιν των τραυματιών του πολέμου, βοηθούσα τον αρχίατρον Έλστερ, εις το βαρύ επίμοχθον έργον του».

Η Ελένη Μαυροβουνιώτου, σύζυγος του στρατηγού Βάσου Μαυροβουνιώτου, ακολούθησε αυτόν σε όλες τις μάχες του, και άσκησε άριστα καθήκοντα ιατρού και νοσοκόμου. Κατήρτισε επίσης εμπειρικές γυναίκες ως νοσοκόμες, για τις νοσηλευτικές ανάγκες των αγωνιστών. Σύμφωνα με επιφανή μαρτυρία υπήρξε «Σύζυγος και Στρατιώτης, Ιατρός και Νοσοκόμος».

Η Μαντώ Μαυρογένους, εκτός του ότι πολέμησε και έδωσε όλη την περιουσία της στον αγώνα της απελευθέρωσης, νοσήλευσε και τους τραυματίες, ως αδελφή νοσοκόμος. Ο Καποδίστριας, για όλες της τις υπηρεσίες προς την πατρίδα, την τίμησε με το βαθμό του Αντιστρατήγου και ανέθεσε σε αυτήν την εποπτεία του ορφανοτροφείου της Αίγινας.

Στην Ακρόπολη της Αθήνας πολλές γυναίκες πρακτικοί ιατροί περιέθαλψαν τους πολιορκημένους Έλληνες με επικεφαλής αυτών την Στακέλαινα.

Η σύζυγος του Στρατηγού Ιωάννου Γκούρα προσέφερε, επίσης, μεγάλες υπηρεσίες στους πολιορκημένους στην Ακρόπολη των Αθηνών ασθενείς και τραυματίες (Οκτώβριος 1826). Αυτή ενθάρρυνε τους πάσχοντες και παρείχε βοήθεια στους εκάστοτε τραυματίες.

Ιωάννης Ιάκωβος Μάγερ.

Εκτός των ανωτέρω, όμως, πολλές άλλες υπήρξαν οι αφανείς Ελληνίδες, οι οποίες προσέφεραν τις νοσηλευτικές υπηρεσίες τους κατά το διάστημα της Τουρκοκρατίας.

Επίλογος

Οπωσδήποτε, η εποχή της Τουρκοκρατίας δεν παρουσιάζει πρόοδο στη Νοσηλευτική, όπως δεν εμφανίζει εξέλιξη και σε άλλους τομείς της Ελληνικής ζωής. Άλλωστε, η περίοδος από την πτώση της Κωνσταντινούπολης, αποτελεί τα σκοτεινά έτη της Νοσηλευτικής σε όλο τον κόσμο.

Πάντως, η συμβολή και η προσφορά της Ελληνίδας στη νοσηλευτική προσπάθεια, έστω ανοργάνωτα και απρογραμματίστα κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας, υπήρξε όχι απλά αξιόλογη, αλλά πολύτιμη. Οι Ελληνίδες, νοσηλεύοντας και περιθάλποντας τους τραυματίες αγωνιστές με κίνδυνο της ζωής τους, επέδειξαν απaráμιλλο ηρωισμό και αυτοθυσία. Ο ηρωισμός και η θυσία τους ισχυροποίησε τα νοσηλευτικά ιδανικά και πλούτισε την παράδοση της Ελληνικής Νοσηλευτικής. Το παράδειγμά τους, πάντοτε, κινεί τον ενθουσιασμό και εμπνέει τον σύγχρονο ηρωισμό στο έργο της Νοσηλείας.

Βιβλιογραφία:

Αθανάσιος Γκιάλας, «Έλληνες Ιερωμένοι, Επιστήμονες Ιατροί από της Αλώσεως μέχρι της Εθνεγερσίας», *Περιοδικό Ακτίνες*, αρ. 367 (1976), σσ. 18-20.

Αναστάσιος Ν. Γούδας, *Βίοι Παράλληλοι*, Αθήνα 2005.

Παναγιώτης Ν. Δημόπουλος, *Η θέσις της Γυναίκος εν τη Κοινωνία*, Αθήναι 1949.

Χρήστος Γ. Ευαγγελάτος, *Ιστορία του Μεσολογγίου*, Αθήναι 1959.

Γεώργιος Π. Πουρναρόπουλος, «Η Ελληνίδα στον Αγώνα», *Περιοδικό Η Ελληνοπούλα*, Β' 13, Αύγουστος 1947.

Γεώργιος Π. Πουρναρόπουλος, *Η ιατρική του αγώνος: η συμβολή των υγειονομικών εις τον αγώνα της ανεξαρτησίας (1821)*, Αθήναι 1973.

Αφροδίτη Χρ. Ραγιά, *Η Αδελφή: Το Μεγαλείον του Έργου της*, Εκδόσεις Αδελφότητα Ευνίκη, Αθήναι 1972.

Αριστείδης Διαμαντής: *Επιτομή Ιστορίας της Στρατιωτικής Ιατρικής και Νοσηλευτικής στην Ελλάδα*. Εκδ.ΣΑΝ, Αθήνα 2011.

Λάζαρος Βλαδίμηρος: *Γιατροί και Ιατρική στην Επανάσταση του 1821*. Εκδ. Μπαλτά 2014.

Μαντώ Μαυρογένους.

Ομιλία Προέδρου ΕΑΑΝ για το ετήσιο Μνημόσυνο Πεσόντων (20-11-2025)

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος, συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ, για να τιμήσουμε την μνήμη και να υποκλιθούμε με ευλάβεια στους ηρωικούς νεκρούς, Αξιωματικούς, Υπαξιωματικούς, Ναυτοδιόπους του ΠΝ και του ΛΣ-ΕΛ/ΑΚΤ., που έπεσαν, μαχόμενοι κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σε πολεμικές επιχειρήσεις, αλλά και για αυτούς που έπεσαν εν καιρώ ειρήνης, κατά την διάρκεια εκτέλεσης διατεταγμένης υπηρεσίας.

Το σημερινό μνημόσυνο, αποτελεί έναν ελάχιστο φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης στους αθάνατους νεκρούς που έδωσαν τη ζωή τους, για να κρατήσουν την Ελλάδα όρθια, ως Έθνος και Κράτος.

Οι νεκροί τίμησαν τον όρκο που είχαν δώσει για αγώνα μέχρι την τελευταία ρανίδα του αίματός τους.

Αψηφώντας τις αντίξοες συνθήκες και με όπλο την πίστη στην πατρίδα, στα εθνικά ιδεώδη και το αγαθό της ελευθερίας, πολέμησαν – τραυματίστηκαν – ακρωτηριάστηκαν και έπεσαν υπέρ πατρίδος.

Ο αγώνας άρχισε στο Ελληνικό έδαφος και συνεχίστηκε με τον απόπλου του Στόλου από τον Ναύσταθμο της Σαλαμίνας, για την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.

Ο Ελληνικός στόλος συμμετείχε σε περιπολίες ανά την Μεσόγειο, τον Ατλαντικό και τον Ινδικό ωκεανό, και σε όλες τις συμμαχικές αποβάσεις εναντίον του Άξονα, στην απόβαση της Νορμανδίας.

Εμείς σήμερα ως απόγονοι αυτών, πατέρων και αδελφών, συμμετέχουμε στο ετήσιο μνημόσυνο σε ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης, ώστε οι θυσίες αυτών των ανθρώπων να μην ξεχαστούν.

«Πεθαίνει κάποιος, όταν τον ξεχνάμε».

Εμείς δεν τους ξεχνάμε γι' αυτό και είμαστε σήμερα εδώ. Στεκόμαστε με τον προσήκοντα σεβασμό, και κλείνουμε ευλαβικά το γόνυ σε αυτούς που έδωσαν την ζωή τους για την ελευθερία.

Για εμένα προσωπικά αποτελεί τιμή να εκφωνώ και σήμερα τον επιμνημόσυνο λόγο για τους ήρωες αλλά και για τους εν καιρώ ειρήνης πεσόντες.

Παράλληλα, υπήρξαν και αυτοί που κατά τη διάρκεια της κατοχής, συμμετέχοντας σε διάφορες οργανώσεις, έδωσαν τον αγώνα τους στο εσωτερικό, εναντίον των κατακτητών.

Οι δάφνες, πέραν των ηρωικών νεκρών, ανήκουν και στους επιβιώσαντες πολεμιστές οι οποίοι συνέχισαν τη δράση τους μέχρι την επίτευξη του τελικού σκοπού, που ήταν η ελευθερία της πατρίδας μας.

Συνεχιστές αυτής της παραδόσεως είναι οι συνάδελφοι που έδωσαν τη ζωή τους στην Κύπρο και τα Ίμια.

Τιμούμε επίσης και αυτούς που απεβίωσαν ένεκα πολεμικών συγκρούσεων, ως παράλληλες απώλειες, στα πλοία, στην ξηρά, στα επίτακτα εμπορικά πλοία, που ανελάμβαναν βοηθητικές αποστολές Διοικητικής Μερίμνης.

Όλοι αυτοί αποτέλεσαν και πρέπει να αποτελούν παράδειγμα για τους νεότερους, οι οποίοι οφείλουν να είναι έτοιμοι και να γίνουν αντάξιοι τους, εάν και όταν η Πατρίδα μας το χρειαστεί.

Οι ένοπλες δυνάμεις έχουν αποδείξει ιστορικά τον ρόλο τους, επαγρυπνούσαν, επαγρυπνούν και πρέπει να επαγρυπνούν απερίσπαστες και με ηθικό υψηλό.

Πέραν των εξοπλιστικών προγραμμάτων, πρέπει η πολιτεία να φροντίσει με έργα και όχι με λόγια, το προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων, ώστε να εκτελούν το έργο τους απερίσπαστα με ηθικό υψηλό για να μπορέσουν παράλληλα να αποτελέσουν πόλο έλξεως για τις επερχόμενες γενεές.

Στις Ένοπλες Δυνάμεις ανήκουν και τα εν αποστρατεία σήμερα στελέχη, που στο πρόσφατο παρελθόν, έβαλαν το λιθαράκι τους για να φτάσουμε στο σήμερα, χωρίς δυστυχώς να αντιμετωπίζονται ανάλογα.

Με το προσκλητήριο νεκρών και την κατάθεση στεφάνων που θα ακολουθήσουν, θα αποδώσουμε τον ελάχιστο φόρο τιμής που τους ανήκει.

**ΑΙΩΝΙΑ Η ΜΝΗΜΗ ΑΥΤΩΝ
ΑΘΑΝΑΤΟΙ**

Ο Απόστρατος Αξιωματικός του Ναυτικού Γνώμη

Του Αντιναυάρχου ε.α. **Δημητρίου Λισμάνη ΠΝ**

Αλήθεια, έχετε ποτέ σκεφθεί, όταν ένας αξιωματικός αποστρατεύεται, τι κάνει μετά; Εντάξει, οι αρμόδιες αρχές εκδίδουν τα σχετικά με την συνταξιοδότησή του, σύμφωνα με τις υπάρχουσες διατάξεις, και ο ίδιος αρχίζει να τακτοποιεί τα προσωπικά του θέματα, τα του οίκου του. Πέραν τούτου τι γίνεται;

Υπάρχει κανείς που να έχει ασχοληθεί με τον απόστρατο ως άνθρωπο και ως προσωπικότητα, που να έχει ερευνήσει την θέση και τον ρόλο του στην κοινωνία; Δεν νομίζω. Και όμως, θα είχε ενδιαφέρον. Ενημερωνόμαστε, βέβαια, από τους αρμόδιους υπηρεσιακούς φορείς ή από τα ΜΜΕ για την εξέλιξη σε διάφορα και πολλά συνταξιοδοτικά και οικονομικά θέματα των συνταξιούχων—μέχρι εκείνη την περιβόητη και ακαταλαβίστικη προσωπική διαφορά—αλλά εκεί εξαντλείται κάθε άλλη αναφορά για τον συνταξιούχο αξιωματικό, τον απόστρατο του Ναυτικού.

Με τα δεδομένα αυτά, το παρόν άρθρο, παρουσιάζοντας μια γνώμη, θα προσπαθήσει να παρουσιάσει κάποια θέματα γύρω από την ζωή και την παρουσία

του αποστράτου αξιωματικού του Ναυτικού—έτσι, σαν μια μορφή ενός κοινωνικού ρεπορτάζ— με σκοπό να θυμηθούν οι παλαιοί και να πληροφορηθούν οι νεότεροι. Χρήσιμο και για τους εν ενεργεία συναδέλφους.

Θα έχετε, λοιπόν, αντιληφθεί ότι, σχετικώς με τα θέματα των διαφόρων καταστάσεων των αξιωματικών, της σταδιοδρομίας και της αποστρατείας τους, αρκετοί συμπολίτες μας ιδιώτες είναι αδαείς ή ημιμαθείς (ιδιαιτέρη προσοχή στους τελευταίους). Είναι επόμενο κάποιοι να έχουν σχηματίσει λανθασμένες αντιλήψεις. Όπως, να θεωρούν την αποστρατεία σαν μία αρνητική κατάσταση στην οποία τίθεται ο αξιωματικός, μία υποβάθμιση. Πιο συγκεκριμένα, ο κοινωνικός περίγυρος του αποστράτου—συγγενείς, φίλοι, γνωστοί—πολλές φορές σχηματίζει την εντύπωση ότι ο αποστρατευόμενος κρίθηκε ακατάλληλος για να εξελιχθεί και να προχωρήσει σε ανώτερη θέση, ότι δεν ήταν ικανός ή επιθυμητός.

Εδώ, κάποιοι θα πουν ότι αυτά μοιάζουν σαν κουτοπολιιά, δεν είναι σοβαρά. Βεβαίως και δεν είναι

Το Δεκέμβριο του 1828 ο Ιωάννης Καποδίστριας θέλοντας να πλαισιώσει το Τακτικό Σώμα Στρατού με ικανά στελέχη, προχώρησε με διάταγμα στην ίδρυση στρατιωτικής σχολής την οποία και ονόμασε Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. Πηγή: <https://thenewhellenictimes.com/21-dekemvrioy-1828-o-kapodistrias-idryei-ti-stratiotiki-scholi-eyepidon/>

σοβαρά, αλλά αυτά όμως συμβαίνουν, αυτή είναι η πραγματικότητα.

Και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο και γράφονται. Για να σχολιασθούν και να επικριθούν. Διότι, ακόμη και αρκετοί από τους ίδιους τους αποστρατευόμενους επηρεάζονται από αυτήν την διάχυτη στρεβλή αντίληψη.

Τώρα, ας δούμε το θέμα και από την άλλη πλευρά. Το γεγονός ότι ο αξιωματικός απομακρύνεται από την ενεργό δράση (πολλές φορές απότομα) είναι μια αλήθεια που δεν γίνεται αποδεκτή, δεν καταπίνεται εύκολα. Η απραξία (αιφνίδια ή αναμενόμενη) και η μη δημιουργική πλέον απασχόληση, ποιος δεν συμφωνεί ότι αποτελούν πραγματικότητες που κλονίζουν τον αξιωματικό και το άμεσο περιβάλλον του, την οικογένειά του; Κι ας κάνουν κάποιοι ότι αυτά δεν τους αγγίζουν, ας παριστάνουν άλλοι δήθεν τον ανέμελο. Το να βρίσκεσαι από τη μια μέρα στην άλλη – να το πούμε καθαρά – χωρίς δουλειά – ε, δεν είναι και τόσο απλό. Οπωσδήποτε το αισθάνεσαι. Για κάποιους είναι θέμα οικονομικό, γιατί όχι; Ακόμη, το να αλλάζει η καθημερινότητά σου, το δέσιμό σου τόσων δεκαετιών (από αμούστακος έφηβος μέχρι ασπρομάλλης ώριμος) με αυτό που έκανες πιστά και με αφοσίωση, με αυτούς που γνώρισες και δέθηκες, δεν περνάει ανέπαφο.

Για να σταθούμε, επίσης, και λίγο στην ιστορία αυτής της κομβικής μας λέξης 'απόστρατος'. Αξίζει. Είναι σίγουρο ότι θα την καταλάβουμε βαθύτερα. Μια ευρύτερη γνωστική θεώρησή της είναι χρήσιμη. Η λέξη πρώτο-χρησιμοποιήθηκε το 1833, επί Αντιβασιλείας του Όθωνα, όταν έδρευε ακόμη στο Ναύπλιο. Εκεί, θυμίζουμε, ότι ιδρύθηκε και η πρώτη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, το 1828, επί Καποδίστρια. Η λέξη 'απόστρατος' θεωρείται λόγιος τύπος και από γραμματικής απόψεως έχει μια υποχωρητική έννοια. Προέρχεται από την ελληνιστική λέξη 'αποστρατεύομαι' (3^{ος} αι. π.Χ. – 6^{ος} αι. μ.Χ.), που σημαίνει 'απολύομαι από το στράτευμα', δηλαδή είναι σύνθετη: με το στερητικό 'από' και το αρχαίο ελληνικό 'στράτος' (έως 4^{ος} αι. π.Χ.). (Ετυμολογικό Λεξικό, Γ. Μπαμπινιώτη, 2009).

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ότι αυτή η ενδιαφέρουσα λέξη 'απόστρατος' κουβαλάει, από πολύ πολύ παλιά, αρνητικές έννοιες. Θα μπορούσαμε να πούμε, τελικά, ότι η απαισιοδοξία και η άρνηση αποτελούν σύμφυτα, εγγενή της. Ένα θέμα, στο οποίο πρέπει να δώσει ιδιαίτε-

ρη προσοχή το Ναυτικό μας και να το μελετήσει σε βάθος.

Είναι γνωστό ότι τα ξένα αναπτυγμένα Ναυτικά έχουν εκτιμήσει τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες των αποστράτων. Γι' αυτό τους αξιοποιούν και συνεχίζουν να τους χρησιμοποιούν στο ενεργό Ναυτικό τους. Τούτο κάτι υποδηλώνει:

– Ότι ο αποστρατευόμενος αξιωματικός, όχι μόνο είναι επιθυμητός ακόμη και από την προϊσταμένη Αρχή που τον αποστράτευσε, αλλά και χρήσιμος·

– Ότι ο αποστρατευόμενος εξακολουθεί να αποτελεί μία υπολογίσιμη και ανεκτίμητη μονάδα για την Υπηρεσία, με ένα πολλά υποσχόμενο μέλλον·

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρά εχέγγυα της αξιοσύνης του αποστράτου αξιωματικού του Ναυτικού, που του επιτρέπουν να διακριθεί και να καταξιωθεί και στον ιδιωτικό τομέα. Πολλά απτά παραδείγματα, το επιβεβαιώνουν.

Μεγάλος αριθμός αποστράτων αξιωματικών προσλαμβάνεται σε ιδιωτικές υπηρεσίες, οργανισμούς, ιδρύματα ή εταιρίες, (εντός ή εκτός της χώρας). Όλοι προσφέρουν και αποδίδουν στις θέσεις στις οποίες έχουν τοποθετηθεί και απολαύουν εμπιστοσύνης και εκτίμησης για το έργο τους και την προσωπικότητά τους. Συνήθως προωθούνται σε υψηλότερες θέσεις ευθύνης και διαπρέπουν. Είναι όλοι εκείνοι που, συν τοις άλλοις, έχουν αποφύγει την απραγμία και τα αρνητικά συμπτώ-

Βασσάνειο Μέγαρο (Σχολή Ναυτικών Δοκίμων). Λάδι σε καμβά, 100x80 εκ. Νικόλαος Κριδέρας (1933-2021)

ματά της, που προαναφέραμε. Δεν είναι σπουδαίο;

Υπάρχουν αξιωματικοί, οι οποίοι αποχωρούν οικειοθελώς νωρίς από την ενεργό υπηρεσία τους στο Πολεμικό Ναυτικό, για να απασχοληθούν ειδικά στον έξω χώρο. Κάποιοι απ' αυτούς τους συναδέλφους είναι άξιοι προσοχής. Ξεχωρίζουν. Ιδιαίτερα στον επιχειρηματικό τομέα, επιτυγχάνουν να ανελιχθούν και να δημιουργήσουν δικές τους βαριές παραγωγικές μονάδες σε στρατηγικούς τομείς της χώρας, με ισχυρή οικονομική παρουσία (soft power). Άλλοι εξελίσσονται και πρωτοστατούν εντυπωσιακά στις επιστήμες και στον ακαδημαϊκό τομέα. Αναλαμβάνουν θέσεις καθηγησίας σε επώνυμα πανεπιστήμια του εξωτερικού με εντυπωσιακό ερευνητικό έργο.

Όλοι αυτοί δεν προχώρησαν απλά και τυχαία. Δίνονταν. Ολόκληροι. Ανεπιφύλακτα. Αμέριστα. Τίμια. Γιατί έτσι έμαθαν, έτσι γαλουχήθηκαν από το Π. Ναυτικό που τους διαμόρφωσε. Και του το ανταποδίδουν· το τιμούν και το προβάλλουν διεθνώς, το ενισχύουν ως χορηγοί και ευεργέτες του. Εκπληρώνουν την υποχρέωσή τους, το *‘τάμα’* τους.

Θα πρέπει τώρα να υπενθυμίσουμε, παρενθετικά, και τα εξής: Ότι ο αποστρατευόμενος αξιωματικός έχει την δυνατότητα να ακολουθήσει τους νόμιμους υπηρεσιακούς διαύλους και να χρησιμοποιήσει τα παρεχόμενα ένδικα μέσα, ώστε να διερευνήσει περεταίρω τα της αποστρατείας του, να ζητήσει ακόμη και την επανάκρισή του. Γνωστά αυτά. Δηλαδή, δεν είναι εγκαταλελειμμένος και *‘άοπλος’*. Ωστόσο, πρέπει να δεχθούμε ότι και η απρόσωπη Υπηρεσία μελετά την κάθε περίπτωση και ενεργεί βάσει των θεσμοθετημένων υπηρεσιακών κανόνων και κανονισμών. Δεν είναι εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης (*‘τεχνητή ευφυΐα’* την προτιμά ο μητροπολίτης Μεσογαίας & Λαυρεωτικής Νικόλαος – επιστήμων Χάρβαρντ & MIT).

Εδώ, βέβαια, υπάρχει συνήθως πρόβλημα εμπιστοσύνης απέναντι στη δίκαιη κρίση. Μα, ποιος καθορίζει αν μία κρίση ή επανάκριση είναι δίκαιη και ορθή; Ο ίδιος ο αποστρατευόμενος; Ναι, αλλά έτσι υπάρχει κίνδυνος να καταργηθεί η ανάγκη του ίδιου του θεσμού. Ούτε ο απόστρατος μπορεί να βρίσκεται συνεχώς απέναντι της προϊσταμένης του διοικητικής Αρχής που τον κατέταξε στην κατάσταση της αποστρατείας.

Και συνεχίζουμε. Μια άλλη διαδρομή (φάση) της ζωής για έναν απόστρατο, (η μεγαλύτερη, θα έλεγα) είναι η πλήρης ιδιώτευση. Είτε ο απόστρατος αρχικώς ασχολήθηκε σε κάποιον από τους προαναφερθέντας τομείς απασχόλησης, είτε όχι. Και όμως, η περίοδος αυτή είναι εξ ίσου ενδιαφέρουσα και ποικίλη για τον απόστρατο, παρόλο που, από πρώτη ματιά, φαίνεται τελείως αδρανής, νεκρή. Μετά από αυτήν, δεν είναι το τίποτα. Τι είναι;

Πόσοι απόστρατοι συνεχίζουν να αρθρογραφούν σε ναυτικά ή/και σε ιδιωτικά έντυπα, πόσοι προσκαλούνται σε συζητήσεις και παρουσιάσεις διαφόρων συναθροίσεων, σε ιδρύματα ή σε ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης; Είναι ο ελεύθερος χρόνος να καταπιαστούν οι απόστρατοι με ένα hobby, αν δεν το έχουν ήδη αρχίσει: να ασχοληθούν με τον κήπο τους, με την αποθήκη ή το γκαράζ, να κάνουν μικρό-κατασκευές ή επισκευές, να γράψουν τα απομνημονεύματά τους. Είναι η δυσέυρετη ευκαιρία να πραγματοποιήσουν αρκετές από τις επιθυμίες και τα σχέδιά τους: να ταξιδέψουν σε τόπους της αρεσκείας τους, με οικείους ή φίλους, να απολαύσουν μαζί τους το ταξίδι, αλλά και να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους. Ναι, πάντα ο άνθρωπος μαθαίνει, ποτέ δεν είναι αργά. (Θυμηθείτε τούτο, θα το χρειασθούμε αργότερα). Και – γιατί όχι – να επεξηγήσουν και να ξεναγήσουν τους άλλους σε διάφορες ιστορικές και παραδοσιακές τοποθεσίες, να διδάξουν και να διδαχθούν.

Υπάρχει αμφιβολία κατά πόσο μια τέτοια κοινωνική συμμετοχή ενός αποστράτου είναι καλοδεχούμενη; Περιζήτητη είναι. Ασυζητητή.

Μα, ακόμη και αυτή η συνάθροιση αποστράτων με συναδέλφους και φίλους στο γνωστό τοις πάσι ελληνικό καφενείο, τη *‘μικρά Βουλή’*, αποτελεί ένα από τα απαραίτητα βιώματα του αποστράτου. Δεν πρόκειται για χαμένη ώρα. Δεν μαζεύονται χασομέρηδες εκεί. Ακούς (κυρίως), μαθαίνεις, σκέφτεσαι, συζητάς, *‘τσακώνεσαι’* ίσως σε ομηρικούς καυγάδες, Αλλά, έτσι ζεις και προχωράς... Άλλοι ψαρομάλληδες κι άλλοι κατάλευκοι. Καθένας κουβαλάει τη σοφία του – μια μακριά εμπειρία, ενδιαφέρουσα και ποικίλη, προσωπική, ζωτανή. Άλλωστε, η κοινωνικοποίηση ενός αποστράτου, η ένταξή του στην κοινωνία, αποτελεί *«must»*, συμπεριφορά ζωτικής σημασίας, κατά τους ειδικούς.

Και το ωραιότερο, το τελευταίο. Ας σκεφθούμε τον απόστρατο ως παππού. Ο πιο κατάλληλος! Ναι, ναι. Γεμάτος ιστορίες της ζωής και της θάλασσας, που εντυπωσιάζουν τους μεγάλους και μαγεύουν τους μικρούς απογόνους γύρω του. Ο καλύτερος αφηγητής, ο πιο αξιαγάπητος παραμυθάς, στον ιερότερο ρόλο του: δίπλα στην οικογένεια.

Πολλοί φίλοι συνάδελφοι ίσως προσάψουν στον γράφοντα αφέλεια για όλα αυτά (;). Όμως, όλοι, κάπου στα γραφόμενα, θα συναντήσουμε τον εαυτόν μας – άλλοι λίγο κι άλλοι πολύ. Και όλοι θα σκεφθούμε ότι τα χρόνια περνούν γρήγορα (ο σπουδαίος Διονύσης Σαββόπουλος έχει πει *«Τα χρόνια τρέχουν χύμα»*), για να μπορούσαμε να κάνουμε και να πετύχουμε περισσότερα. Μα είπαμε, ο χρόνος φεύγει, αλλά πάντα υπάρχει.

***«Μια αστραπή η ζωή μας...
μα προλαβαίνουμε»***

Νίκος Καζαντζάκης

Περί των Αγγελικών Δυνάμεων — Στην εορτή της Συνάξεως των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ και των λοιπών Ασωμάτων Δυνάμεων (8 Νοεμβρίου)

Του Υποπλοιάρχου (Ε) ε.α. **Ευάγγελου Κωστή** ΠΝ, Θεολόγου Ε.Κ.Π.Α.

«—Γέροντα, τι θέση έχει η λογική στην πνευματική ζωή; **Άγιος Παΐσιος ο Αγιορείτης**: Ποια λογική; Η κοσμική; Αυτή η λογική δεν έχει καμία θέση στην πνευματική ζωή. Μπαίνουν άγγελοι, άγιοι από το παράθυρο, τους βλέπεις, μιλάς μαζί τους, φεύγουν... Αν πας να τα εξετάσεις αυτά με τη λογική, δεν γίνεται. Στην εποχή μας που έχουν αυξηθεί οι γνώσεις, δυστυχώς η εμπιστοσύνη μόνο στη λογική κλόνισε την πίστη από τα θεμέλια και γέμισε τις ψυχές από ερωτηματικά και αμφιβολίες. Γι' αυτό στερούμαστε τα θαύματα, γιατί το θαύμα ζείται και δεν εξηγείται με τη λογική... Όποιος νομίζει ότι μπορεί να γνωρίσει τα μυστήρια του Θεού με την εξωτερική επιστημονική θεωρία, μοιάζει με ανόητο που θέλει να δει τον παράδεισο με το τηλεσκόπιο.»¹

Τα λόγια του αγίου Παΐσιου ηχούν σήμερα πιο επίκαιρα από ποτέ. Η εποχή μας κυριαρχείται από μια άκριτη έμφαση στον ορθολογισμό, που συχνά ναρκώνει τα πνευματικά αισθητήρια του ανθρώπου. Έναν ορθολογισμό ο οποίος, εξαιτίας άγνοιας ή αλαζονείας, λησμονεί πολλές φορές τα αποδεδειγμένα και επιστημονικώς πλέον όρια, της ανθρωπίνης και υπολογιστικής λογικής. Οι αυθεντικοί επιστήμονες, με την ταπεινότητα που τους χαρακτηρίζει, γνωρίζουν καλά αυτά τα όρια και γι' αυτό δεν βλέπουν την πίστη ως εμπόδιο, αλλά ως πηγή έμπνευσης. Η αυθεντική επιστήμη, όταν παραμένει καθαρή από ιδεολογικές προσμεμίξεις, όχι μόνο δεν αντιστρατεύεται την πίστη και το υπέρλογο, αλλά όπως καταδεικνύει η ιστορία της γνώσης μέσα από τη συναρπαστική και διαχρονική πρόοδο των φυσικών επιστημών, έχει εμπνεύσει πολλούς από τους σημαντικότερους επιστήμονες όπως:

- **Johannes Kepler (1571–1630)**², αστρονόμος που θεωρούσε το έργο του ως «ανάγνωση του βιβλίου της φύσεως που έγραψε ο Θεός».

- **René Descartes (1596–1650)**³, φιλόσοφος, μαθηματικός και φυσικός, ο οποίος πίστευε ότι οι μαθηματικοί νόμοι είναι έκφραση της θείας σοφίας.
- **Blaise Pascal (1623–1662)**⁴, ο μεγάλος μαθηματικός, φυσικός και φιλόσοφος.
- **Isaac Newton (1642–1727)**⁵, φυσικός, μαθηματικός, αστρονόμος, θεολόγος ο οποίος μελετούσε με ευλάβεια την Αγία Γραφή και έγραψε θεολογικά σχόλια.
- **André-Marie Ampère (1775–1836)**⁶, θεμελιωτής της ηλεκτροδυναμικής ο οποίος συμβούλευε, να σπουδάσεις με επιμέλεια τους φυσικούς νόμους, διότι αυτό είναι το επιστημονικό σου καθήκον. Να τους κοιτάξεις όμως μονάχα με ένα μάτι ώστε το άλλο να δέχεται απερίσπαστα το θείο φως.
- **Carl Gauss (1777–1855)**, μαθηματικός αποδίδει την επίλυση ενός θεωρήματος της αριθμοθεωρίας όχι στην ακατάπαυστη εργασία του, αλλά στη χάρη του Θεού⁷.
- **Michael Faraday**⁸ (1791–1867), βαθιά θρησκευόμενος φυσικός.
- **Max Planck (1858–1947)**⁹, φυσικός ο οποίος θεωρείται και ο πατέρας της κβαντικής θεωρίας, υποστήριζε ότι η Χριστιανική πίστη, μας φέρνει σε επαφή με τον Θεό.
- **Georges Lemaître (1894–1966)**¹⁰, ρωμαιοκαθολικός ιερέας, καθηγητής της φυσικής, αστρονόμος, κο-

1 Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου Λόγοι Α' Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο (Θεσσαλονίκη: Ιερό Ησυχαστήριο 'Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος', 2011), 225.

2 Αρχιμ. Ιωάννης Κωστώφ, Χριστιανική Πίστη και Επιστήμη (Ωρωπός: Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, 2025), 272.

3 Αρχιμ. Ιωάννης Κωστώφ, Πάσα Σοφία Παρά Κυρίου (Ωρωπός: Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, 2022), 273–74.

4 Αρχιμ. Ιωάννης Κωστώφ, Βίβλος και Εξέλιξη (Σταμάτα: Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, 2014), 94–117.

5 Κωστώφ, Χριστιανική Πίστη και Επιστήμη, 275.

6 Κωστώφ, 221.

7 Κωστώφ, Πάσα Σοφία Παρά Κυρίου, 273.

8 Κωστώφ, Χριστιανική Πίστη και Επιστήμη, 201.

9 Κωστώφ, 278.

10 Ζωρζ Λεμαίτρ, ανακτήθηκε στις 8/10/2025 από, https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%96%CF%89%CF%81%CE%B6_%CE%9B%CE%B5%CE%BC%CE%B1%CE%AF%CF%84%CF%81

σολόγος και μαθηματικός, θεμελιωτής της θεωρίας της «Πρωταρχικής Εκρήξεως» (*Big Bang*).

- **John Polkinghorne (1930–2021)**¹¹, θεωρητικός φυσικός.
- **Charles Townes (1915–2015)**, βραβευμένος με Νόμπελ Φυσικής το 1964 αναφέρει ότι, «Ως άνθρωπος της εκκλησίας αισθάνομαι έντονα την παρουσία και τις ενέργειες ενός δημιουργικού όντος πολύ πέραν του εαυτού μου, αλλά όμως πάντοτε προσωπικού και πλησίον. Πιστεύει επίσης ότι οι πρόσφατες ανακαλύψεις στην κοσμολογία αποκαλύπτουν ένα σύμπαν που ταιριάζει με τις εκκλησιαστικές απόψεις. Ειδικώς δε ότι κάποια νοημοσύνη πρέπει να υπάρχει στους νόμους του σύμπαντος»¹².

Στην Αγία Γραφή και στην εμπειρία των αγίων Πατέρων της Εκκλησίας διαβεβαιώνεται αποκαλυπτικώς και θεοπνεύστως ότι πέρα από τα ορατά όντα, υπάρχουν και πνευματικά όντα, οι άγγελοι, δημιουργημένοι από τον Θεό. Η βιβλική αυτή πραγματικότητα και Πατερική εμπειρία αναφέρεται από τους Πατέρες των Οικουμενικών Συνόδων και στο Σύμβολο της Πίστεως:

«Πιστεύω εις ἕνα Θεόν, Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».

Στην Αγία Γραφή και την Ιερά Παράδοση βρίσκουμε πολλές αναφορές για την ύπαρξη και τη δράση των αγγελικών δυνάμεων. Στην Παλαιά Διαθήκη οι άγγελοι εμφανίζονται:

- Να φυλάσσουν τον Παράδεισο (Γεν. 3:24), να επισκέπτονται τον Αβραάμ (Γεν. 18:1-2) και τον Λωτ (Γεν. 19:1)
- Να συνοδεύουν τον Ισραηλιτικό λαό κατά την Έξοδό του από την Αίγυπτο (Εξ. 23:20).
- Να αποκαλύπτονται στον Ιησού του Ναυή (ΙτΝ. 5:13–15).
- Στους προφήτες Ησαΐα (6:2) και Ιεζεκιήλ (1:4).

Στην Καινή Διαθήκη, ο ίδιος ο Χριστός αναφέρεται επανειλημμένα στους αγγέλους:

- «...λέγω γάρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντός βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. 18:10).
- «ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐγκαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι» (Ματθ. 22:30)
- «ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;» (Ματθ. 26:53)

- «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ...» (Μάρκ. 13:32)
- «ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ·» (Λουκ. 16:22)
- «καὶ λέγει αὐτῷ· ἀμήν ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγῶτα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· (Ιω. 1:51)¹³.

Σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας, δεν γνωρίζουμε πότε ακριβῶς δημιουργήθηκαν οι άγγελοι, αλλά όπως αναφέρει ο Όσιος Αθανάσιος ο Πάριος, ο οποίος εκφράζει την πατερική παράδοση (αγ. Ιωάννου Χρυσοστόμου, αγ. Ιωάννου Δαμασκηνού κ.ά.), δημιουργήθηκαν πριν από όλα τα άλλα κτίσματα¹⁴. Το ίδιο αναφέρει και ο Μ. Βασίλειος κάνοντας λόγο για «πρεσβυτέρα» κατάσταση της δημιουργίας, κατά την οποία σχηματίστηκαν τα αγγελικά τάγματα. Αυτό το συμπέρασμα φαίνεται να βασίζεται αργογραφικά από το βιβλίο του Ιώβ στο οποίο αναφέρεται ότι: «Ότε ἐδημιουργήθησαν τὰ ἄστρα, οἱ ἄγγελοί μου με ἐδοξολόγησαν ἐν φωνῇ μεγάλῃ» (Ιώβ 38:7). Η φύση τους είναι πνευματική, και αποτελούν τις νοερές και ασώματες δυνάμεις. Ο Χριστός αναφερόμενος σε πνεύμα λέει ότι: «Πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει» (Λουκ. 24:39). Δεν είναι άυλοι γιατί όπως αναφέρουν οι Πατέρες, μόνο ο Θεός είναι απόλυτα άυλος. Πολλοί Πατέρες επίσης υποστηρίζουν ότι πρόκειται περί κάποιου «αιθερίου ή αερίου» σώματος και ότι μπορούν, κατά περίσταση, να προσλαμβάνουν ακόμα και ανθρώπινη μορφή¹⁵.

Δημιουργήθηκαν από το Θεό με ελεύθερη βούληση, δυσκίνητοι προς το κακό, αλλά δεν είχαν ακόμα αποκτήσει την ατρεψία, να είναι δηλαδή παγιωμένοι στο αγαθό¹⁶. Ο Θεός δεν δημιούργησε το κακό και όλα όσα δημιούργησε όπως αναφέρει η Αγία Γραφή ήταν «καλά λίαν» (Γεν. 1:31).

Σύμφωνα με την Αγία Γραφή και την Πατερική Παράδοση, μέρος των αγγέλων υπό τον Εωσφόρο, αποστάτησαν από τον Θεό¹⁷. Η επιλογή τους αυτή είχε ως αποτέλεσμα την κατάσταση της πτώσης τους και την οριστική αδυναμία μετάνοιας¹⁸.

13 Νικόλαος Μητσόπουλος, *Θέματα Ορθοδόξου Δογματικής Θεολογίας* (Αθήνα: Συμμετρία, 2008), 65.

14 Π. Πάσχος, *Άγιοι οι φίλοι του Θεού* (Αθήνα: Αρμός, 2017), 89.

15 Μητσόπουλος, *Θέματα Ορθοδόξου Δογματικής Θεολογίας*, 66.

16 Μητσόπουλος, 66.

17 Μητσόπουλος, 68.

18 Νίκος Νικολαΐδης, *Θέματα Πατερικής Θεολογίας* (Θεσσαλονίκη: Γραφικές Τέχνες "Μέλισσα", 2009), 353–54.

11 John C. Polkinghorne, *Quantum Physics and Theology: An Unexpected Kinship* (New Haven: Yale University Press, 2007).

12 Κωστώφ, *Χριστιανική Πίστη και Επιστήμη*, 209.

Οι Αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ. ΠΗΓΗ: <https://www.agioskosmas.gr/sindesmos.asp?issue=121&artid=4824>

Όπως αναφέρει ο ίδιος ο Χριστός στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο, «Ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα» (Λουκ. 10:18). Το εν λόγω εδάφιο ο Ωριγένης το ερμηνεύει ως αναφορά στην πτώση του Εωσφόρου, δηλαδή την αποκοπή του ως κτίσμα από τις άκτιστες ενέργειες του Θεού. Η πτώση αυτή μνημονεύεται προφητικά στα βιβλία του προφήτη Ησαΐα και του προφήτη Ιεζεκιήλ με την έμπνευση του Αγίου Πνεύματος¹⁹. Η Αγία Γραφή δεν μας αναφέρει τον ακριβή χρόνο που έλαβε χώρα η πτώση τους αλλά μας αφήνει να καταλάβουμε ότι προηγήθηκε της πτώσης των πρωτοπλάστων καθώς σύμφωνα με το βιβλίο της Γένεσης οι πρωτόπλαστοι Αδάμ και Εύα οδηγήθηκαν στην παρακοή από τον διάβολο (Γεν. 3:1).

Οι δαίμονες αν και νικήθηκαν από τον Χριστό και την Ανάστασή του, συνεχίζουν να αντιστρατεύονται το έργο του Θεού μέχρι τη Β' Παρουσία, όπου θα συντριβούν οριστικά. Η τελική οριστική τους κατάσταση μαζί με όσους τους ακολουθούν όπως αναφέρει ο Χριστός θα είναι «τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον»²⁰ (Ματθ. 25:41).

Σύμφωνα με τον Όσιο Νικήτα τον Σιτηάτο, μετά την Ανάσταση του Χριστού οι άγγελοι παγιώθηκαν στο αγαθό με τη χάρη του Θεού²¹. Δεν είναι εκ φύσεως αθάνατοι αλλά κατά χάριν, αφού μόνο ο Θεός είναι φύσει αθάνατος (Α' Τιμ. 6:16).

Η Αγία Γραφή τονίζει τον τεράστιο αριθμό τους:

- Ο ίδιος ο Χριστός: «ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα **λεγεῶνας ἀγγέλων**;» (Ματθ. 26:53).
- Ο Απόστολος Παύλος: «ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιών ὅρει καὶ πόλει Θεοῦ ζώντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ **μυριάσιν ἀγγέλων**,» (Εβρ. 12:22).

Στα συγγράμματα ἐπ'ονόματι του αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτου καθώς επίσης και του αγίου Ιωάννη του Δαμασκηνού αναφέρονται εννέα αγγελικά τάγματα με την εξής τριαδική ιεράρχηση:

- Σεραφεΐμ, Χερουβείμ, Θρόνοι.
- Κυριότητες, Δυνάμεις, Εξουσίες.
- Αρχές, Αρχάγγελοι, Άγγελοι²².

Στην Αγία Γραφή αναφέρονται ονομαστικά, μεταξύ των αγγελικών δυνάμεων, ο Μιχαήλ (Ιούδα 9), ο Γαβριήλ (Λουκ. 1:19 και 1:26) και ο Ραφαήλ (Τωβ. 12:15), τους οποίους η Εκκλησιαστική Παράδοση αναγνωρίζει ως αρχαγγέλους. Η γνωστική δύναμη των αγγέλων είναι ανώτερη της ανθρώπινης, αλλά δεν είναι παντογνώστες²³.

Έργο τους μας λέει ο Απόστολος Παύλος είναι η δοξολογία του Θεού καθώς επίσης και να υπηρετούν το σχέδιο της θείας οικονομίας για την σωτηρία των ανθρώπων. «οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;» (Εβρ. 1:14). Δεν ενεργούν από μόνοι τους, αλλά αποστέλλονται από τον Θεό. Μετα-

19 Νικολαΐδης, 351–56.

20 Μητσόπουλος, *Θέματα Ορθοδόξου Δογματικής Θεολογίας*, 68.

21 Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιεροθέου Βλάχου, *Οι Δεσποτικές Εορτές, Β'* (Λειβαδιά: Ιερά Μονή Γενεθλίου της Θεοτόκου, 1998), 293.

22 Μητσόπουλος, *Θέματα Ορθοδόξου Δογματικής Θεολογίας*, 67.

23 Μητσόπουλος, 66–67.

φέρουν το θείο θέλημα στους ανθρώπους που έχουν αναλάβει να προφυλάσσουν και τις προσευχές των ανθρώπων προς τον Θεό²⁴. Χαρακτηριστικά, ο ίδιος ο Αρχάγγελος Ραφαήλ αναφέρει στον Τωβίτ ότι: «ἐγὼ ἤνεγκα τὴν δέησίν σου ἐνώπιον τοῦ ἁγίου» (Τωβ. 12:12).

Ὅπως αναφέρεται στο Δευτερονόμιο, ο Θεός καθόρισε να υπάρχει φύλακας ἄγγελος για την επικράτεια κάθε ἔθνους: «Ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψίστος ἔθνη... ἔστησεν ὅρια ἔθνων κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ» (Δευτ. 32:8). Ο Χριστὸς δίδαξε ὅτι ο κάθε ἄνθρωπος ἔχει τον δικό του ἄγγελο. «Οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς βλέπουν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου» (Ματθ. 18:10). Ο Ιακώβ στο βιβλίο της Γένεσης αναφέρεται στον ἄγγελο που τον προστάτευε: «ὁ ἄγγελος ὁ ῥυόμενός με ἐκ πάντων τῶν κακῶν εὐλογῆσαι τὰ παιδιά ταῦτα....» (Γεν. 48:16).

Στην εποχή μας μια μαρτυρία της παρουσίας του φύλακα ἄγγ-ελου, μας αναφέρει ο ἅγιος Παῖσιος ὁ αἰιορείτης:

«Πόση δύναμη ἔχει ὁ ἄγγελος! Βοηθάει ἀκόμα και με τὴ σιωπὴ του. Κάποτε βρισκόμουν σε ἀδιέξοδο. Ἀπὸ τὴ στενοχώρια αἰσθανόμουν νὰ μου χτυποῦν τὸ κεφάλι με σμίλη, γιὰ νὰ μου σπάσουν τὸ κούτελο. Τὰ μάτια μου κόντευαν νὰ βγουν ἐξω, ἰδιαίτερα τὸ δεξί. Πόνος, πόνος ἀνυπόφορος! Ἐφερνα σβούρα, σπαρταρούσα ἀπὸ τὸν πόνο. Δὲν ἤξερα τι νὰ κάνω. Ἐκανα προσευχή και ζητούσα ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ βρεθῇ ἕνας τρόπος νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο. Και ξαφνικά, βλέπω στὸ δεξιὸ ὦμο τὸν φύλακα ἄγγελο.....Και μόνο με τὴν παρουσία του μου ἔφυγε και ὁ πόνος και ὅλα..... Μεγάλῃ ὑπόθεσι! Δὲν περιγράφεται!..»²⁵.

Ἡ Ἁγία Γραφή παρουσιάζει τοὺς ἀγγέλους κατὰ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπεμβαίνουν ἀκόμα και σε πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις:

- Ἄγγελος Κυρίου κατανίκησε τὸν στρατὸ τοῦ Σενναχειρείμ (Δ' Βασ. 19:35).
- Ἀρχιστράτηγος Κυρίου ἐμφανίστηκε στὸν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ (ἸτΝ. 5:13–15).
- Ἄγγελος προστάτευσε τοὺς Ἰσραηλίτες κατὰ τὴν ἔξοδό τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. (Ἐξ. 14:19–20).
- Πέντε ἔφιπποι ἄγγελοι ἐπεμβαίνουν πάνω στὴν ἐνταση τῆς μεγάλης μάχης πρὸς συνδρομὴ τοῦ Ιούδα τοῦ Μακκαβαίου (Β' Μακ. 10:29–30).

Στὸν ὅρο πίστεως τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου το 787, ἡ ὁποία καταδίκασε τὴν αἵρεση τῶν εἰκονομάχων, ὀρίζεται ἡ τιμὴ τῶν εἰκόνων τῶν ἀσώματων και τίμιων

αγγέλων. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ με εορτὲς τοὺς ἁγίους ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ και ὄχι με λατρεία ἡ ὁποία ἀνήκει μόνο στὸν Θεό:

- Τὴν 11η Ἰανουαρίου (εἰς τὴν σύναξιν τῶν μυρίων ἁγίων ἀγγέλων).
- Τὴν 26η Μαρτίου (εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ἀρχιστρατήγου Γαβριήλ).
- Τὴν 11η Ἰουνίου (εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ ἐν τῷ ἄδειν).
- Τὴν 13η Ἰουνίου (εἰς τὴν σύναξιν τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ).
- Τὴν 6η Σεπτεμβρίου (εἰς τὸ ἐν Χώναις θαῦμα τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ).
- Τὴν 8η Νοεμβρίου (εἰς τὴν σύναξιν τῶν ἐννέα ταγμάτων, Σεραφεῖμ, Χερουβείμ, Θρόνων, Κυριοτήτων, Ἐξουσιῶν, Ἀρχῶν, Δυνάμεων, Ἀρχαγγέλων και Ἀγγέλων)²⁶.

Σε ἕναν κόσμον ἐκπληκτικῆς τεχνολογικῆς προόδου, ἀλλὰ και ἐπιστημονικῆς ἐπιβεβαίωσης τῶν ὁρίων τῆς λογικῆς, ὁ ἄνθρωπος καλεῖται νὰ διαχειριστεῖ τὰ ἐπιτεύγματα του με ταπείνωση και δοξολογία πρὸς τὸν Θεό. Νὰ μὴν ἐπαίρεται ὡς αὐτοαναφορικὸ ὑποκείμενο που θεοποιεῖ τὸν εαυτὸ του, διότι «πᾶσα σοφία παρὰ Κυρίου...» (Σοφία Σειράχ 1,1). Καθὼς ὁ πειρασμὸς τῆς θεοποίησης τοῦ ἀνθρώπου στὴ θέση τοῦ Θεοῦ παρατηρεῖται σε κάθε εποχή, τὰ ἀποκαλυπτικὰ βιβλικά γεγονότα που ἀφοροῦν τὶς ἁγίες ἀσώματες δυνάμεις, παραμένουν διαχρονικὰ ἐπὶκαιρα και σωτηριώδη.

Βιβλιογραφία

Ἁγία Γραφή, <http://www.imgap.gr/file1/AG-Pateres/PDhiathiki1.html>

Βλάχος, Μητροπολίτου Ναυπάκτου και ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου. *Οἱ Δεσποτικὲς Εορτὲς*. Β'. Λειβαδιά: Ἱερά Μονὴ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, 1998.

Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου *Λόγοι Α' Μὲ πόνο και ἀγάπη γιὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον*. Θεσσαλονίκη: Ἱερό Ησυχαστήριον Ἑυαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, 2011.

Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου *Λόγοι Στ' Περὶ Προσευχῆς*. Θεσσαλονίκη: Ἱερό Ησυχαστήριον Ἑυαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, 2012.

Κωστόφ, Ἀρχιμ. Ἰωάννης. *Βίβλος και Εξέλιξη*. Σταμάτα: Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, 2014.

—. *Πᾶσα Σοφία Παρὰ Κυρίου*. Ὠρωπός: Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, 2022.

—. *Χριστιανικὴ Πίστις και Επιστήμη*. Ὠρωπός: Ἀγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, 2025.

Μητσόπουλος, Νικόλαος. *Θέματα Ὀρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας*. Ἀθήνα: Συμμετρία, 2008.

Νικολαΐδης, Νίκος. *Θέματα Πατερικῆς Θεολογίας*. Θεσσαλονίκη: Γραφικὲς Τέχνες "Μέλισσα", 2009.

Πάσχος, Π. *Ἅγιοι οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ*. Ἀθήνα: Ἀρμός, 2017.

Polkinghorne, John C. *Quantum Physics and Theology: An Unexpected Kinship*. New Haven: Yale University Press, 2007.

24 Μητσόπουλος, 66–67.

25 Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου *Λόγοι Στ' Περὶ Προσευχῆς* (Θεσσαλονίκη: Ἱερό Ησυχαστήριον Ἑυαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, 2012), 95.

26 Μητσόπουλος, *Θέματα Ὀρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας*, 67.

Το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή στο κατώφλι της νέας εποχής

Του Πλοιάρχου ε.α. **Κουκουβίνου Δημήτριου** Λ.Σ. /Συγγραφέα – Ναυτιλιακού αρθρογράφου

Το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή αποτελεί έναν από τους πλέον καίριους θεσμούς της ελληνικής δημόσιας διοίκησης στο πεδίο της θαλάσσιας ασφάλειας και επιτήρησης. Με στρατιωτική δομή, αστυνομικές αρμοδιότητες και πολυδιάστατη αποστολή, το Σώμα διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διατήρηση της δημόσιας τάξης, στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, καθώς και στην αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος. Η δράση του επεκτείνεται στους λιμένες, στα πλοία, στα παράκτια σημεία εισόδου και εξόδου της χώρας, συμβάλλοντας καθοριστικά στη θωράκιση των εθνικών και ευρωπαϊκών θαλάσσιων συνόρων.

Η αποστολή του Λ.Σ.–ΕΛ.ΑΚΤ εδράζεται σε δύο βασικούς πυλώνες: τη ναυτική ασφάλεια (maritime safety) και τη ναυτική ασφάλεια έναντι απειλών (maritime security), οι οποίοι εξασφαλίζουν την προστασία της ανθρώπινης ζωής, του θαλάσσιου περιβάλλοντος και της ναυτιλιακής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η έρευνα και διάσωση (SAR – Search and Rescue) κατέχει ιδιαίτερη θέση, αποτελώντας ανθρωπιστική, επιχειρησιακή και γεωπολιτική αποστολή υψίστης σημασίας. Η επιτήρηση των θαλάσσιων συνόρων, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της διακίνησης ναρκωτικών, όπλων και ανθρώπων, καθώς και η τήρηση της διεθνούς νομιμότητας στα ελληνικά ύδα-

τα, καθιστούν το Λιμενικό Σώμα πυλώνα ασφάλειας και σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, η εφαρμογή διεθνών συμβάσεων όπως MARPOL και SOLAS, η εποπτεία των εμπορικών πλοίων, καθώς και η διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας για τους ναυτικούς σύμφωνα με τη MLC 2006, αποτυπώνουν τον πολύπλευρο χαρακτήρα της αποστολής του Σώματος. Η Ελλάδα, ως παγκόσμια ναυτιλιακή δύναμη και θαλάσσιο κράτος, στηρίζεται στο Λ.Σ.–ΕΛ.ΑΚΤ για τη διατήρηση της ναυτιλιακής αξιοπιστίας και την προστασία του εθνικού συμφέροντος.

Η οργανική δύναμη του Σώματος, που ανέρχεται σήμερα σε περισσότερα από 8.000 στελέχη, προβλέπεται να αυξηθεί σε 9.500, ανταποκρινόμενη στις αυξημένες επιχειρησιακές ανάγκες που απορρέουν από τη φύλαξη των συνόρων, την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου και την υλοποίηση διεθνών υποχρεώσεων της χώρας. Παράλληλα, η διοικητική του δομή, με επιτελικά και περιφερειακά κλιμάκια, ειδικές δυνάμεις, υπηρεσίες SAR, εναέρια μέσα και σχολές εκπαίδευσης, συνιστά ένα σύνθετο αλλά λειτουργικά ενοποιημένο σύστημα θαλάσσιας διακυβέρνησης.

Η μελλοντική πορεία του Λιμενικού Σώματος στηρίζεται στη στρατηγική ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού και στον θεσμικό εκσυγχρονισμό. Ο επανασχεδιασμός του προσωπικού με ορίζοντα δεκαεπταετίας έως το 2040 καθίσταται αναγκαίος, καθώς πλησιάζει

η περίοδος συνταξιοδότησης στελεχών που εισήλθαν την περίοδο 1997–2004. Η προληπτική κάλυψη των κενών μέσω νέων προσλήψεων, εκπαίδευσης και αναδιοργάνωσης αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση της επιχειρησιακής συνέχειας και της εθνικής ασφάλειας.

Παράλληλα, ο θεσμικός και επιχειρησιακός εκσυγχρονισμός του Σώματος πρέπει να βασιστεί στα διεθνή πρότυπα της FRONTEX, της US Coast Guard και της EMSA. Η ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων, η αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης, η δημιουργία κινητών μονάδων επιθεώρησης, η ενσωμάτωση συστημάτων ανάλυσης κινδύνου και η εγκαθίδρυση εθνικού θαλάσσιου κέντρου ασφάλειας θα ενισχύσουν τη λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα του Σώματος. Ο τεχνολογικός μετασχηματισμός περιλαμβάνει τη χρήση drones, GIS, ραντάρ, δορυφορικών αισθητήρων, real-time εφαρμογών επιτήρησης και ψηφιακών πυλών συμμόρφωσης.

Η εκπαίδευση των στελεχών σε τομείς όπως κυβερνοασφάλεια, αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις, anti-smuggling tactics και διαχείριση θαλάσσιων κρίσεων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την προσαρμογή του Σώματος στις σύγχρονες απειλές. Η συμμετοχή στο European Coast Guard Training Network και οι ανταλλαγές με ευρωπαϊκές ακτοφυλακές συμβάλλουν στην ενοποίηση προτύπων και στην καλλιέργεια διαλειτουργικότητας.

Η επιχειρησιακή συνεργασία με διεθνείς φορείς, μέσω αποστολών όπως Poseidon, Themis και Triton, ενισχύει την ευρωπαϊκή παρουσία της Ελλάδας στη

θαλάσσια ασφάλεια. Η ενοποίηση των πληροφοριακών συστημάτων EUROSUR, SafeSeaNet και THETIS, η ανταλλαγή δεδομένων με EMSA, EUROPOL και INTERPOL, καθώς και η δημιουργία εθνικού θαλάσσιου κόμβου πληροφοριών, αποτελούν θεμέλια της ευρωπαϊκής διαλειτουργικότητας.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η αναβάθμιση των δομών έρευνας και διάσωσης με τη χρήση τεχνολογιών GIS, drones και real-time πλατφορμών, καθώς και η ενίσχυση της περιβαλλοντικής δράσης μέσω ομάδων θαλάσσιας αντίδρασης, νέων σκαφών απορρύπανσης και συνεργασιών με ευρωπαϊκούς φορείς για βιώσιμη αλιεία. Η διαχείριση των θαλάσσιων μεταφορών, η εποπτεία του θαλάσσιου τουρισμού, η ανάπτυξη πράσινης ναυτιλίας και η δημιουργία Διεύθυνσης Blue Economy συνθέτουν το όραμα για μια βιώσιμη και καινοτόμα ναυτιλιακή πολιτική.

Το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή βρίσκεται σήμερα στη μεταβατική περίοδο μιας νέας εποχής. Η πρόκληση δεν έγκειται μόνο στη διατήρηση των παραδοσιακών του αρμοδιοτήτων, αλλά στην ενσωμάτωσή τους σε ένα σύγχρονο, ψηφιακά ανεπτυγμένο και θεσμικά ενοποιημένο σύστημα θαλάσσιας ασφάλειας. Με σεβασμό στη γεωστρατηγική θέση της Ελλάδας και με προσανατολισμό στις ευρωπαϊκές και διεθνείς απαιτήσεις, το Σώμα καλείται να εξελιχθεί σε φορέα πρότυπης ακτοφυλακής, ικανό να συνδυάζει την τεχνολογική υπεροχή, την επιχειρησιακή ετοιμότητα και την ανθρωπιστική αποστολή.

Η προστασία της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα, η υπεράσπιση της εθνικής κυριαρχίας, η διατήρηση της περιβαλλοντικής ισορροπίας και η ενίσχυση της ναυτιλιακής ανταγωνιστικότητας συνιστούν τους τέσσερις στρατηγικούς άξονες της νέας εποχής του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής. Με θεσμική συνέπεια, τεχνολογική καινοτομία και διεθνή συνεργασία, το Λ.Σ.–ΕΛ.ΑΚΤ μπορεί να αποτελέσει τον πρότυπο μηχανισμό θαλάσσιας ασφάλειας και ανάπτυξης για την Ελλάδα και την Ευρώπη του μέλλοντος. ■

Ο Άγιος Δημήτριος η Μητρόπολη του Μυστρά.

Η Καστροπολιτεία του Μυστρά

Του Αντιναυάρχου ε.α. **Κωνσταντίνου Βαρβαρέσου** ΠΝ

Ο Μυστράς αποτέλεσε το πολιτιστικό, πνευματικό και οικονομικό κέντρο του Δεσποτάτου του Μωρέως (Μορέως), κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο, για δύο αιώνες από το 1259 έως το 1460.

Μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης το 1204 από τους ιππότες της Δ΄ Σταυροφορίας, φράγκοι εγκαταστάθηκαν στην Πελοπόννησο και ίδρυσαν το Πριγκιπάτο της Αχαΐας ή του Μωρέως υπό τον Γοδεφρείδο Βιλλαρδουίνο, εκτοπίζοντας τους Βενετούς από την Πελοπόννησο. Στην συνέχεια οι φράγκοι επέκτειναν την κυριαρχία τους στην νότια Πελοπόννησο και ο Γουλιέλμος Βιλλαρδουίνος επέλεξε ως κέντρο της εξουσίας του, τον Μυστρά. Οχύρωσε την περιοχή το 1249 με την κατασκευή ισχυρού κάστρου, ελέγχοντας πλήρως όλη την νότια Πελοπόννησο από την Μονεμβασιά μέχρι την Μάνη.

Ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Μιχαήλ ο Η΄ το 1259, εκτοπίζει τον Βιλλαρδουίνο μετά από μάχη και

ο τελευταίος του παραδίδει όλα τα κάστρα της Πελοποννήσου, μεταξύ αυτών της Μονεμβασιάς, της Μάνης και του Μυστρά.

Από το 1262 αναπτύσσεται η κάτω χώρα στην περιοχή του Μυστρά με προσέλευση νέων κατοίκων, καθόσον ο Μυστράς αποτελεί έδρα Στρατηγού, εξασφαλίζοντας προστασία στους κατοίκους. Έτσι διαμορφώθηκε η οχύρωση της πόλης του Μυστρά σε τρία επίπεδα: στο Κάστρο στην κορυφή, στο συγκρότημα των Παλατιών και στην περιτειχισμένη Κάτω Χώρα με πολλές βυζαντινές εκκλησίες και τα αρχοντικά.

Η διακίνηση των κατοίκων γινόταν διαμέσου της κυρίας πύλης του εξωτερικού τείχους, των δύο πυλών της Μονεμβασιάς (Σιδερόπορτας) και του Ναυπλίου στο εσωτερικό τείχος και της πύλης προς το κάστρο.

Την εξουσία στο Μυστρά ασκεί μέχρι το 1308 ο Στρατηγός και στην συνέχεια αναλαμβάνουν οι μόνιμοι Διοικητές (Καντακουζηνός 1308-1316 και Ανδρόνικος

Παλαιολόγος Ασάν 1316-1321). Στα μέσα του 14^{ου} αιώνα ο Διοικητής γίνεται ισόβιος, με τον τίτλο του Δεσπότη του Μυστρά. Τότε δημιουργείται και το Δεσποτάτο του Μωρέως με πρωτεύουσα τον Μυστρά.

Δεσπότες του Μυστρά διετέλεσαν ο Εμμανουήλ και Ματθαίος Καντακουζηνός από το 1348 έως το 1383. Στην συνέχεια η εξουσία πέρασε στους Παλαιολόγους με τους: Θεόδωρο Α', Θεόδωρο Β', Κωνσταντίνο (τον τελευταίο Αυτοκράτορα του Βυζαντίου) και τον Δημήτριο. Τέλος το 1460 ο τελευταίος Δεσπότης του Μυστρά Δημήτριος Παλαιολόγος, παραδίδει το Δεσποτάτο του Μωρέως στους Οθωμανούς.

Στα χρόνια των Παλαιολόγων, ο Μυστράς έπαιζε σημαντικό ρόλο κυρίως στα πολιτιστικά. Συγκεντρώνει την παιδεία και την πνευματική ζωή και συνάμα γίνεται πόλος έλξης καλλιτεχνών, λογίων, φιλοσόφων. Με κύριο εκπρόσωπο τον μεγάλο νεοπλατωνικό φιλόσοφο **Γεώργιο Γεμιστό Πλήθωνα**, ο οποίος ίδρυσε φιλοσοφική σχολή και δίδαξε πολλούς σημαντικούς μαθητές. Οι φιλοσοφικές απόψεις του επηρέασαν την νεοελληνική σκέψη, μέχρι και τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Μεταξύ των μαθητών του ήταν: ο **Βησσαρίων ο Τραπεζούντιος** κληρικός και Καρδινάλιος της καθολικής εκκλησίας που παρέμεινε στο Μυστρά για πέντε χρόνια, ο οποίος στην συνέχεια έγινε ο σημαντικότερος εκπρόσωπος του Νεοπλατωνισμού στην δύση, ο **Γεννάδιος Σχολάριος** ο πρώτος Πατριάρχης της Κωνσταντινούπολης μετά την Άλωση το 1453, ο Καρδινάλιος **Ισίδωρος** Αρχιεπίσκοπος του Κιέβου, οι λόγιοι **Ιωάννης Αργυ-**

ρόπουλος και **Δημήτριος Χαλκοκονδύλης**, και ο ιστορικός **Λαόνικος Χαλκοκονδύλης**.

Στο Μυστρά, συγχρόνως με την περίοδο της αναγέννησης στην Ιταλία, ο βυζαντινός πολιτισμός ήκμασε και ωρίμασε σε υψηλά επίπεδα, μέσω των καλλιτεχνών και των ανθρώπων του πνεύματος που συγκεντρώθηκαν στην καστροπολιτεία. Τα κυριότερα δείγματα της βυζαντινής αναγέννησης, αφορούσαν κυρίως την αγιογραφία και την αρχιτεκτονική.

Τα κυριότερα δείγματα της βυζαντινής τέχνης, στην αρχιτεκτονική και στην ζωγραφική είναι τα Παλάτια, τα Αρχοντικά και οι Εκκλησίες Άγιος Δημήτριος, Η Ευαγγελίστρια, οι Άγιοι Θεόδωροι, Η Παναγία Οδηγήτρια ή Αφεντικό, Η Αγία Σοφία, Η Περίβλεπτος και η Παντάνασσα.

Τα Παλάτια ευρίσκονται στην άνω χώρα, το δε συγκρότημά τους είναι κτισμένο σε ένα ευρύ πλάτωμα με ωραία θέα. Τα διάφορα κτίρια κτίστηκαν και περατώθηκαν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, από το 1250 έως το 1460. Το τελευταίο κτίριο που κτίστηκε μεταξύ 1400 και 1460, χρησιμοποιήθηκε ως Παλάτι των Παλαιολόγων, στο οποίο υπήρχε η αίθουσα του θρόνου.

Τα Αρχοντικά οικοδομήθηκαν με δύο έως τρία πατώματα, με ισόγειο καμαρωτό ή θολωτό, με μεγάλη αίθουσα στον πρώτο όροφο, υπνοδωμάτια, μαγειρεία, αποθήκες και στάβλους. Φέρουν ωραία στοιχεία της κοσμικής αρχιτεκτονικής του 13^{ου} και 17^{ου} αιώνα. Τα αρχοντικά του Φραγκόπουλου και του Λάσκαρη είναι τα πιο ονομαστά.

Ο Ανάγλυφος Δικέφαλος Αετός στο Δάπεδο του Αγίου Δημητρίου.

Οι επτά εκκλησίες αποτελούν εξαιρετικά δείγματα της βυζαντινής αρχιτεκτονικής και της καλλιτεχνικής αιογραφίας.

Ο Άγιος Δημήτριος είναι η Μητρόπολη του Μυστρά και κτίστηκε το 1292. Βασιλικής αρχιτεκτονικής με ξύλινη στέγη, με θαυμάσιο γλυπτό τέμπλο και αιογραφίες που αποτελούν χαρακτηριστικά δείγματα της τέχνης και των τάσεων που επικρατούσαν τον 14^ο αιώνα. Στο δάπεδο του τμήματος του κυρίως ναού, υπάρχει ανάγλυφος δικέφαλος αετός, πάνω στον οποίο στάθηκε κατά την τελετή της στέψης του, ο τελευταίος Αυτοκράτορας του Βυζαντίου **Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος**.

Η Παναγία η Οδηγήτρια ή Αφεντικό είναι σύνθετης αρχιτεκτονικής τεχνικής: τρίκλιτης βασιλικής κάτοψης και επάνω τετρακίονος σταυροειδής πεντάτρουλλος. Είναι διακοσμημένη με σημαντικές αιογραφίες, της ζωγραφικής τέχνης του 14^{ου} αιώνα. Επίσης υπάρχουν προσωπογραφίες του **Αυτοκράτορα Ανδρόνικου Β΄ Παλαιολόγου** και του Δεσπότη του Μυστρά **Θεόδωρου Β΄ Παλαιολόγου**.

Η Ευαγγελίστρια είναι μικρός ναός και βρίσκεται πλησίον της Μητρόπολης. Κτίστηκε στα τέλη του 14^{ου} με αρχές του 15^{ου} αιώνα και φέρει ωραίο διάκοσμο, με λίγες σωζόμενες αιογραφίες.

Οι Άγιοι Θεόδωροι κτίστηκαν από το 1290 έως το 1298. Αρχιτεκτονικά ανήκουν στον οκτάγωνο τύπο και στις τέσσερις γωνίες, φέρει ισάριθμα νεκρικά παρεκκλήσια, όπου θάβονταν οι Δεσπότες του Μυστρά, όπως ο τάφος του **Θεόδωρου Β΄ Παλαιολόγου**. Λίγες αιογραφίες με επίδραση της Μακεδονικής Σχολής σώζονται

σήμερα.

Η Αγία Σοφία κτίστηκε από το 1350 έως το 1365 και αρχιτεκτονικά είναι δίστηλη σταυροειδής με τρούλλο, διαθέτει νάρθηκα (πρόναος), παρεκκλήσια, στοά και τριώροφο καμπαναριό. Διατηρούνται αιογραφίες με επίδραση της Μακεδονικής σχολής ζωγραφικής.

Η Περίβλεπτος σταυροειδής δίστηλος με τρούλλο, νάρθηκα (πρόναο) στην νότια πλευρά και τρία παρεκκλήσια. Οι αιογραφίες που την διακοσμούν είναι της εποχής των Παλαιολόγων (δεύτερο μισό του 14^{ου} αιώνα), διακρίνονται για την απλότητα του σχεδίου και τις αντιθέσεις των χρωμάτων τους.

Η Παντάνασσα κτίστηκε το 1428 από τον πρωτομάστορα Φραγκόπουλο και είναι το τελευταίο χρονικά μνημείο του Μυστρά. Αρχιτεκτονικά αποτελεί μείγμα βυζαντινής, δυτικής τεχνοτροπίας και με λίγα στοιχεία ισλαμικής τέχνης.

Στα «**Παλαιολόγεια**» κάθε χρόνο στις 29 Μαΐου στον αρχαιολογικό χώρο του Μυστρά τιμώνται οι δι-αχρονικές αξίες και τα ιδανικά, στη μνήμη του τελευταίου Αυτοκράτορα του Βυζαντίου Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου και όσων έπεσαν στις 29 Μαΐου του 1453 κατά την Άλωση της Βασιλεύουσας. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν θεία λειτουργία στο Μητροπολιτικό Ναό του Αγίου Δημητρίου, τρισάγιο στον ανδριάντα του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου, αναφορές στην ύστερη βυζαντινή περίοδο, συναυλίες και αθλητικούς αγώνες.

Πηγές :

Ιστοσελίδα : <https://el.wikipedia.org/wiki/Μυστράς>

Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρους Λαρούς Μπριτάνικα τόμος 44^{ος} , σελίδες 260,261,262 και 263.

Ολυμπιάδα η βασίλισσα της Μακεδονίας

της Δέσποινας Ταβουλάρη

Η Ολυμπιάδα γεννήθηκε στην Ήπειρο το 373 π.Χ. στην αρχαία πόλη Πασσαρώννα σαν μέλος της δυναστείας των Μολοσσών. Ο πατέρας της ήταν ο βασιλιάς Νεοπτόλεμος Β΄ και η Ολυμπιάδα ήταν η δεύτερη κόρη του. Ο Νεοπτόλεμος απέκτησε και ένα γιο τον Αλέξανδρο όταν η Ολυμπιάδα ήταν δέκα ετών, μετά όμως από ένα χρόνο μετά ο πατέρας της πέθανε. Την εξουσία πήρε στα χέρια του ο Αρύββας θεός της Ολυμπίας που παντρεύτηκε την μεγαλύτερη αδελφή της, Τρωάδα που ήταν τότε 16 ετών. Ο Αρύββας και η Τρωάδα έζησαν στην ακρόπολη του αρχαίου Όρραον που βρισκόταν στο σημερινό Καστρί ανάμεσα στους νομούς Άρτας και Πρέβεζας. Μαζί τους είχαν και την μικρή Ολυμπιάδα η οποία μεγαλώνοντας στην βασιλική αυλή της Ηπείρου έλαβε σημαντική καλλιέργεια, την οποία η ίδια αξιοποίησε, ακολουθώντας το δυναμικό και ανήσυχο πνεύμα της.

Απο μικρή ηλικία ανέπτυξε ζωηρό ενδιαφέρον, για

τα βαθύτερα μυστικά της ύπαρξης, της θρησκευτικότητας και του θανάτου. Η νεαρή Ολυμπιάδα μυήθηκε στα Βακχικά Μυστήρια, διδάχτηκε από το Μαντείο της Δωδώνης και τελικά έγινε ιέρεια των περιφημων Καβείρων Μυστηρίων της Σαμοθράκης. Δηλαδή έλαβε ανωτάτη πανεπιστημιακή μόρφωση με τα σημερινά κριτήρια.

Η Ολυμπιάδα γνώρισε τον Φίλιππο Β΄ της Μακεδονίας στη Σαμοθράκη όπου ο 25χρονος ακόμα πρίγκιπας της Μακεδονίας είχε πάει για να μυηθεί στα Καβείρια Μυστήρια. Ένα χρόνο αργότερα από την ένωσή τους θα γεννιόταν, όπως είναι γνωστό, μια από τις σημαντικότερες μορφές της παγκόσμιας ιστορίας, ο Αλέξανδρος Γ΄ της Μακεδονίας ή απλώς ο Μέγας Αλέξανδρος.

Να σημειωθεί πως ο έρωτας Φιλίππου και Ολυμπιάδος, υπήρξε αυθόρμητος και δεν προήλθε από κάποια πολιτική συμφωνία, αλλά από μια τυχαία συνάντηση στα πλαίσια μιας θρησκευτικής λειτουργίας.

Το Ανάκτορο Α, Ακρόπολης Όρραον, όπου πέρασε την εφηβική της ηλικία η Ολυμπιάδα.

Ιστορικά μοναδικό: Η ένωση μιας δυναστείας που κατάγεται από τον Ηρακλή –τους Αργειάδες της Μακεδονίας, με μια δυναστεία που θεωρούσε ότι κατάγεται από τον Αχιλλέα– τους Μολοσσούς της Ηπείρου!

Ο Αλέξανδρος δηλαδή υπήρξε ταυτόχρονα απόγονος του Ηρακλή και του Αχιλλέα, των μεγαλύτερων Ελλήνων ηρώων στην αντίληψη του ίδιου και όλων. Μπορούμε να φανταστούμε ότι η πεποίθηση αυτή επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τον ψυχισμό του, χαρίζοντάς του αυτοπεποίθηση, αλλά και την αίσθηση ευθύνης που είχε, σαν πρόμαχος του Ελληνικού κόσμου.

Μέχρι την εποχή του γάμου της η Ολυμπιάδα λεγόταν Πολυξένη-Μυρτάλη αλλά ο Φίλιππος της απέδωσε το γνωστό της όνομα όταν κέρδισε και στεφανώθηκε στους Ολυμπιακούς Αγώνες το 365 π.Χ. με την νίκη των αρμάτων του, την χρονιά που γεννήθηκε ο Αλέξανδρος.

Ήταν μια άκρως γοητευτική νεαρή γυναίκα, που συνδύαζε την μεγάλη ομορφιά, την μεγάλη ευφυΐα και μεγάλη φιλοδοξία επίσης. Η βασική της έννοια και ο κύριος στόχος της μετά τον γάμο της με τον Φίλιππο και την γέννηση του Αλεξάνδρου, ήταν να εξασφαλίσει ότι ο γιός της θα γινόταν ο επόμενος βασιλιάς της Μακεδονίας, κάτι που δεν ήταν δεδομένο ότι θα συνέβαινε, αφού ο Φίλιππος είχε αρκετές άλλες συζύγους, σύμφωνα με τα έθιμα της Μακεδονικής αυλής.

Φαίνεται ότι το γεγονός αυτό προκαλούσε δυσφορία στην Ολυμπιάδα καθότι ήταν πολύ περήφανη για να δεχτεί την ύπαρξη αντιζήλων κοντά της, αλλά μάλλον ακόμη περισσότερο, διότι με αυτόν τον τρόπο προέκυπταν κίνδυνοι και αμφιβολίες σχετικά με την διαδοχή στο θρόνο και τη θέση του γιου της. Κατά τον Πλούταρχο

η Ολυμπιάδα είχε συχνά άσχημες συμπεριφορές, εξέφραζε ζήλια και ψυχρότητα και την περιέβαλε μια μυστηριώδης και μαγευτική αύρα, συχνά επίσης εμφανιζόταν με μη δηλητηριώδη φάρμακα τα οποία συντηρούσε.

Η Ολυμπιάδα τσακωνόταν συχνά με τον Φίλιππο και λέγεται ότι απάντησε για τις σχέσεις του με άλλες γυναίκες αρχίζοντας να υποστηρίζει ότι ο Αλέξανδρος ήταν γιος του Δία και όχι του άντρα της. Ωστόσο παρά τις ενστάσεις και τις διαφωνίες, οι δύο σύζυγοι παρέμειναν κατά βάση ενωμένοι και ο Φίλιππος εμπιστευόταν στην Ολυμπιάδα τη διακυβέρνηση του κράτους όταν απουσίαζε σε εκστρατείες και πολεμικές επιχειρήσεις.

Η βαθιά ρήξη στη σχέση του Φιλίππου με την Ολυμπιάδα επήλθε το 337 π.Χ. όταν ο βασιλιάς της Μακεδονίας αποφάσισε να παντρευτεί την Κλεοπάτρα κόρη του Μακεδόνα στρατηγού Αττάλου. Άλλη μία σύζυγο από συμφέρον. Στη συγκεκριμένη περίπτωση συνέβη και μια άγρια αντιπαράθεση του Φιλίππου με τον 19χρονο πλέον τότε Αλέξανδρο με αφορμή μια πρόταση του Αττάλου στο γαμήλιο γλέντι, ο οποίος συνεχάρει τον Φίλιππο λέγοντας επιδεικτικά και προσβλητικά για τον Αλέξανδρο ότι πλέον ο βασιλιάς θα είχε ένα νόμιμο Μακεδόνα διάδοχο (αφού η Ολυμπιάδα δεν ήταν Μακεδόνισσα).

Ο Αλέξανδρος και η μητέρα του θυγμένοι αναχώρησαν από την Μακεδονική αυλή για την Ήπειρο. Προσπαθώντας αργότερα να συμφιλιωθεί μαζί τους ο Φίλιππος πρότεινε στον αδελφό της Ολυμπιάδας Αλέξανδρο Α΄ των Μολοσσών να παντρευτεί την κόρη του Κλεοπάτρα όπως και συνέβει. Ο γάμος στο θέατρο των Αιγών είχε σχεδιαστεί να αποτελέσει και μια επίδειξη δύναμης του Φιλίππου εν όψει της εκστρατείας που προετοιμάζε στην Ασία έχοντας επικρατήσει πλήρως στην Ελλάδα με την μάχη της Χαιρώνειας 2 χρόνια πριν, και το συνέδριο της Κορίνθου που ακολούθησε. Ο Φίλιππος εισήλθε στο θέατρο για την τελετή του γάμου, υπερεκτιμώντας την δύναμή του, φορώντας μόνο χρυσό στεφάνι στο κεφάλι και χωρίς φρουρά, επιλογή που αποδείχτηκε μοιραία, καθώς ο σωματοφύλακός του Πausanias τον δολοφόνησε μπροστά στα έκπληκτα μάτια χιλιάδων θεατών.

Αρκετοί έχουν υποθέσει ότι ο ηθικός αυτουργός της δολοφονίας ήταν η Ολυμπιάδα ή ο Αλέξανδρος αλλά υπάρχουν και εκδοχές μεταξύ των οποίων ο δολοφόνος ενήργησε αυτοβούλως από μίσος εξαιτίας μιας προσωπικής προσβολής. Σε κάθε περίπτωση η αιτία της δολοφονίας παραμένει αδιευκρίνιστη μέχρι και σήμερα.

Το βέβαιο είναι ότι ο Αλέξανδρος στη συνέχεια θεωρήθηκε ως ηθικό αυτουργό και εντολέα της δολοφονίας

του πατέρα του, τον Πέρση βασιλιά Δαρείο εντάσσοντας την κατηγορία στη ρητορική του κατά τη διάρκεια της μεγαλειώδους εκστρατείας του στην Ασία.

Μετά την αναχώρηση του Αλέξανδρου 436 π.Χ. για την Ασία, η Ολυμπιάδα εγκαταστάθηκε ξανά στην Ήπειρο, ενώ αντιβασιλιάς στη Μακεδονία διορίστηκε από τον Αλέξανδρο ο στρατηγός Αντίπατρος. Παράλληλα ο αδελφός της Αλέξανδρος ο Μολοσσός εκστράτευσε στην Ιταλία σε συνεννόηση με το νέο βασιλιά της Μακεδονίας ώστε να θέσει τις βάσεις για μια μελλοντική εξάπλωση και στη Δύση, σε συμμαχία με τους Έλληνες της Ιταλίας και τους Ρωμαίους. Η Ολυμπιάδα διαχειρίστηκε την εξουσία πίσω στην Ήπειρο και υπήρξε πολύ ενεργητική με μακρόπνοη σκέψη συγκροτώντας και διευρύνοντας την Ηπειρωτική συμμαχία ή Συμμαχία Ηπειρωτών («Συμμαχία Απειρωτών» στην ηπειρωτική διάλεκτο, όπως καταγράφεται σε νομίσματα της εποχής). Η Ηπειρωτική Συμμαχία δημιουργήθηκε το 336 π.Χ. ως ομοσπονδία του βασιλείου των Μολοσσών που συσπείρωνε γύρω της άλλα μικρά βασίλεια και πόλεις της Ηπείρου.

Εν τω μεταξύ στην Ιταλία μετά από κάποιες αρχικές επιτυχίες αλλά αποτυγχάνοντας στη συνέχεια να πείσει τους Ιταλούς να ακολουθήσουν μέχρι τέλους το σχέδιο, ο αδελφός της Ολυμπιάδας σκοτώθηκε το 331 π.Χ. στον ποταμό Αχέροντα της Πανδοσίας στην κάτω Ιταλία. Διάδοχος του θρόνου της Ηπείρου ήταν ο εγγονός της Ολυμπιάδος Νεοπτόλεμος Γ΄ που όμως δεν είχε ενηλικιωθεί ακόμη. Επομένως η Ολυμπιάδα ανέλαβε την επιμελητεία του εγγονού της, γινόμενη επισήμως πια αντιβασιλίς της Ηπείρου από κοινού με τον θείο της Αρρύβα. Το εγχείρημα της Ηπειρωτικής συμμαχίας δεν έμελλε ωστόσο να μακροημερεύσει αφού το 328 π.Χ. η συμμαχία διαλύθηκε μετά από εσωτερικές διενέξεις.

Το 323 π.Χ. είναι η χρονιά που πέθανε ο Μέγας Αλέξανδρος αφήνοντας μεταξύ άλλων τη μητέρα του Ολυμπιάδα σε απόγνωση και ανυπέρβλητη θλίψη να σκέφτεται ότι ο γιος της δεν πέθανε από φυσικά αίτια αλλά από δηλητήριο που φρόντισαν να του χορηγηθεί ο Αντίπατρος και οι άνθρωποί του. Στη συνέχεια οι συγκρούσεις των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου κατέστησαν επισφαλή τη θέση της συζύγου του Ρωξάνης και του γιου του Αλέξανδρου Δ΄ που δεν είχε προλάβει να δει να γεννιέται. Η Ολυμπιάδα πρόσφερε προστασία στον εγγονό και τη νύφη της στην Ήπειρο, όπως και στη Θεσσαλονίκη, που ήταν κόρη του Φιλίππου από άλλη σύζυγο που όμως την είχε μεγαλώσει η Ολυμπιάδα, γιατί η μητέρα της είχε πεθάνει λίγο μετά τη γέννα.

Από εδώ και έπειτα αρχίζει ένας συνεχής εσωτερικός πόλεμος και φονικά για την διαδοχή. Σε όλους τους βασιλικούς οίκους απανταχού, αυτά θα συμβαίνουν

για αιώνες.

Παράλληλα μάλλον σε μια απόπειρα συμβιβασμού και ειρήνευσης, οι διάδοχοι για τον θρόνο του βασιλείου της Μακεδονίας, ανακήρυξαν ως προσωρινό βασιλιά τον Φίλιππο Γ΄ Αρριδαίο τον διανοητικά περιορισμένο γιο του Φιλίππου Β΄, μέχρι να μεγαλώσει ο κανονικός διάδοχος Αλέξανδρος Δ΄. Τον Φίλιππο Αρριδαίο είχε εν τω μεταξύ παντρευτεί η Ανταία Ευρυδίκη μία πολύ δυναμική και φιλόδοξη γυναίκα που επιθυμούσε να ανέλθει στα σκαλοπάτια της εξουσίας. Η Ευρυδίκη και ο Φίλιππος Αρριδαίος συμάχησαν με το γιο του Αντίπατρου Κάσσανδρο και τον έχρισαν επιμελητή του θρόνου της Μακεδονίας. Αντιλαμβανόμενη την απειλή της Ευρυδίκης και του Κασσάνδρου για τη μελλοντική διαδοχή του εγγονού της, η Ολυμπιάδα εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία που εμφανίστηκε όταν ο Κάσσανδρος χρειάστηκε να μετακινηθεί εκτός Μακεδονίας, οπότε εκστράτευσε με τα στρατεύματά της Ηπείρου ενάντια στην Ευρυδίκη και τον Φίλιππο Αρριδαίο. Η μάχη των δύο βασιλισσών πραγματοποιήθηκε κοντά στη λίμνη Λυχνίτιδα το 317 π.Χ. και τα στρατεύματα της Ολυμπιάδας κατόρθωσαν να επικρατήσουν αιχμαλωτίζοντας την Ευρυδίκη και τον σύζυγό της.

Η Ολυμπιάδα φυλάκισε το εχθρικό ζεύγος σε ένα στενό κελί και μετά από λίγες μέρες διέταξε την εκτέλεση του Φιλίππου Αρριδαίου. Στη συνέχεια έστειλε στην Ευρυδίκη ένα δίσκο που είχε πάνω του ένα ξίφος, ένα σκονί και ένα κύπελλο με δηλητήριο, ώστε εκείνη να διαλέξει με ποιον τρόπο προτιμούσε να πεθάνει. Η Ευρυδίκη διάλεξε το σκονί και πριν εκτελεστεί καταράστηκε την Ολυμπιάδα να βρει σύντομα ανάλογο θάνατο.

Η Ολυμπιάδα μέσα στη μέθη του θριάμβου της διέταξε να εκτελεστούν ο αδελφός του Κάσσανδρου Νικάνορας και άλλοι 100 υποστηρικτές της μισητής οικογένειας του Αντίπατρου. Επίσης ξέθαψε τον νεκρό αδελφό του Κάσσανδρου Ιόλα, καθώς θεωρούσε ότι εκείνος ήταν ο φυσικός αυτοργός της υποτιθέμενης δηλητηρίασης του Αλέξανδρου στη Βαβυλώνα. Έπειτα η Ολυμπιάδα ανακήρυξε τον 5χρονο εγγονό της Αλέξανδρο Δ΄ βασιλιά της Μακεδονίας.

Ωστόσο ο Κάσσανδρος που είχε στο μεταξύ πατάξει μία εξέγερση της Τεγέας στην Πελοπόννησο, επέστρεψε με τις σαφώς ισχυρότερες δυνάμεις του, διέλυσε τα στρατεύματα της Ολυμπιάδος και την απέκλεισε μαζί με όσες δυνάμεις της απέμεναν και την ακολουθία της, συμπεριλαμβανομένων του εγγονού της και της Ρωξάνης, στην οχυρωμένη ακρόπολη της Πύδνας.

Επτά μήνες αργότερα μετά από μεγάλη κακουχία και πείνα, που είχαν επιφέρει και πολλές λιποταξίες, η Ολυμπιάδα αναγκάστηκε να παραδοθεί. Ο Κάσσανδρος εγγυήθηκε για τη ζωή της, όμως δεν κράτησε τον λόγο

του, αντίθετα την παρέδωσε στις οικογένειες των θυμάτων της.

Η μητέρα του μεγάλου Αλεξάνδρου σκοτώθηκε δια λιθοβολισμού από το πλήθος των εχθρών της, παραμένοντας περήφανη και αγέρωχη μέχρι το τέλος.

Η κατάληξη της Ολυμπιάδας ήταν τόσο τραγική όσο αντίστοιχα μεγάλη και απελπισμένη ήταν η προσπάθειά της να διατηρήσει ενιαία την αυτοκρατορία που είχε δημιουργήσει ο γιος της.

Μετά το θάνατο της Ολυμπιάδας ο αδίστακτος Κάσσανδρος σκότωσε επίσης την Ρωξάνη και τον Αλέξανδρο Δ' σβήνοντας έτσι οριστικά τη δυναστεία του μεγάλου Αλεξάνδρου.

Η Ολυμπιάδα έμεινε στην ιστορία ως μια από τις πιο ισχυρές και αμφιλεγόμενες γυναίκες της αρχαιότητας. Είχε φήμη δυναμικής, σκληρής αλλά και αφοσιωμένης μητέρας που πάλεψε με κάθε τρόπο για την εξουσία του γιου της και των απογόνων του.

Με τον απόλυτο έλεγχο στα χέρια του πια ο Κάσσανδρος αυτοανακηρύχθηκε βασιλιάς της Μακεδονίας και παντρεύτηκε την Θεσσαλονίκη.

Χρόνια αργότερα θα έχτιζε μια καινούργια πόλη στον Θερμαϊκό κόλπο στην οποία θα έδινε το όνομα της συζύγου του. ■

φωτό ειλημμένες από το: <https://el.wikipedia.org/wiki/Ολυμπιάδα>

Να θυμάσαι να είσαι ο εαυτός σου!

Της Πλωτάρχου **Ανδριανής Διαμάντη** ΠΝ ε.α.

Ο Εαυτός μας, ως αυτοπαθής αντωνυμία, δηλώνει το συνειδητό εγώ, την ίδια την ύπαρξή μας. Είναι μοναδικός και ξεχωριστός, για κάθε ανθρώπινη ύπαρξη. Μας καθορίζει, αλλά παράλληλα μας διαχωρίζει ψυχικά και σωματικά, από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. Οπότε συμπερασματικά, μπορούμε να σκεφτούμε αλλά κυρίως να κατανοήσουμε ότι: **ο καθένας έχει τον δικό του ξεχωριστό εαυτό και συμπεριφέρεται σύμφωνα με αυτόν, παρέα όμως ΜΟΝΟ με την δική του συνείδηση! Επιπλέον, κανένας εαυτός δεν ανήκει σε κανέναν, ούτε είναι ίδιος συμπεριφορικά με άλλους, εκτός από τον ίδιο!**

Αλήθεια τι σου λέει η δική σου συνείδηση αναφορικά με τον εαυτό σου; Μία δύσκολη ερώτηση, που απαιτεί σημαντικά εφόδια για την εξέλιξή της, μέσα στην πορεία της ζωής σου.

Αναφορικά εφόδια είναι το να αποδεχτείς τον εαυτό σου, όπως ακριβώς είναι και στην συνέχεια να τον εμπιστευτείς για τις επιλογές του! Επιπρόσθετα, να τον φροντίζεις αλλά και να μαθαίνεις να τον αγαπάς. Αξίζει να θυμάσαι και να μην ξεχνάς να στηρίζεις και να σέβεσαι την αυθεντικότητά σου.

Ως τελευταίο και σημαντικό λάβε υπόψη σου τα εξής: Όλοι έχουμε το δικαίωμα να υποστηρίξουμε την ελευθερία του λόγου μας, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν θα χρειαστεί να πληρώσουμε κάποιο αντίτιμο, θετικό ή αρνητικό για τις επιλογές μας, όπως και το

γεγονός ότι δεν είναι απαραίτητο να συμφωνούν όλοι μαζί μας, σε ό,τι πρεσβεύουμε, διότι είμαστε διαφορετικοί μεταξύ μας. Οπότε να θυμάσαι ότι δεν κατέχουμε το αλάθητο αλλά κατέχουμε το πρωτότυπο, ως υπαρκτές παρουσίες!

Στην πορεία μας, η ζωή μας αποκαλύπτει, ότι δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι είμαστε οι στιγμές μας! Στιγμές που δεν θα δώσουμε σημασία όταν συμβούν, όμως το μυαλό μας μέσω του εαυτού μας, σε αυτές θα ξαναγυρνάει. Οι στιγμές δεν είναι ίδιες για όλους τους ανθρώπους, αλλά καθορίζουν με τρόπο μαγικό, την καθημερινότητα και τις σκέψεις τους.

Θα αναρωτιέσαι μετά από όλη αυτή την αναζήτηση: Και τώρα τι θα μπορεί να σου συμβεί;

Κανείς δεν γνωρίζει, ούτε μπορεί να σου δώσει εγγυήσεις για τον εαυτό σου και την δική σου ζωή. Ο ίδιος μόνος μπορείς να μεγαλουργήσεις, στο ποσοστό που σου αναλογεί, ως προσωπικότητα. Γι' αυτό ζήσε τις στιγμές που εμφανίζονται μπροστά σου, απλά όπως είσαι! Αυτές θα σε διαμορφώσουν από μόνες τους. Μην γίνεσαι φυγόπονος. Γίνε διεκδικητής, της δικής σου καλύτερης ζωής, με βάση την καλύτερη εκδοχή του εαυτού σου. Μόνο τότε μπορείς να δεις, την ζωή σου να αλλάζει ριζικά και τον εαυτό σου να αφήνει την προσωπική του σφραγίδα, που ενδεχομένως μπορεί στο μέλλον να ωφελήσει και το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο. ■

Προστατεύοντας την Υγεία των Ανδρών: Πρωτοβουλίες και Προκλήσεις στην Ευαισθητοποίηση του Κοινού για τον Καρκίνο του Προστάτη – Το κίνημα Movember

ΙΑΤΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Του Υποναυάρχου (ΥΙ) ε.α. Ευάγγελου Α. Σπυρόπουλου ΠΝ
Χειρουργού Ουρολόγου, τ. Διευθυντή Ουρολογικής Κλινικής ΝΝΑ
Δρ. Ιατρικής Πανεπιστημίου Αθηνών

Παρουσίαση - Επιμέλεια: Πλοίαρχος (Ε) ε.α. Γρηγόριος Γεωργακόπουλος ΠΝ

Εισαγωγή: Το κίνημα **Movember** είναι μια παγκόσμια πρωτοβουλία που πραγματοποιείται κάθε Νοέμβριο με στόχο την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για την υγεία των ανδρών. Οι συμμετέχοντες αφήνουν μουστάκι ως σύμβολο υποστήριξης και αφορμή για συζήτηση γύρω από θέματα όπως ο καρκίνος του προστάτη, ο καρκίνος των όρχεων, η ψυχική υγεία και η πρόληψη της αυτοκτονίας. Το κίνημα προωθεί ανοιχτό διάλογο, πρόληψη και συγκέντρωση πόρων για σχετικά προγράμματα και έρευνες.

Αναλυτικά: Ο καρκίνος του προστάτη είναι μία από τις συχνότερες μορφές καρκίνου στους άνδρες και αποτελεί ένα σημαντικό ζήτημα δημόσιας υγείας. Παρόλο που σε πολλές περιπτώσεις εξελίσσεται αργά και μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά όταν εντοπιστεί νωρίς, εξακολουθεί να προκαλεί ανησυχία καθώς πολλοί άνδρες δεν γνωρίζουν βασικές πληροφορίες για την πρόληψη, τον έλεγχο και τα συμπτώματά του. Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού είναι επομένως κρίσιμες για τη μείωση της καθυστερημένης διάγνωσης και την καλύτερη πορεία των ασθενών.

Γιατί είναι τόσο σημαντική η ενημέρωση; Η σημασία της ενημέρωσης για τον καρκίνο του προστάτη δεν αφορά μόνο την αναγνώριση των συμπτωμάτων, αλλά πολύ περισσότερο την κατανόηση του κινδύνου και των δυνατοτήτων πρόληψης. Πολλοί άνδρες τείνουν να περιμένουν μέχρι να εμφανίσουν προβλήματα για να ζητήσουν ιατρική βοήθεια. Ωστόσο:

- Ο καρκίνος του προστάτη **στα αρχικά στάδια δεν παρουσιάζει συμπτώματα**.
- Η **πενταετής επιβίωση** είναι εξαιρετικά υψηλή όταν η διάγνωση γίνει νωρίς.
- Η καθυστέρηση της διάγνωσης οδηγεί συχνά σε πιο σύνθετες θεραπείες και χειρότερη πρόγνωση.

Η ενημέρωση επομένως δεν αποτελεί απλώς πληροφόρηση· αποτελεί **εργαλείο πρόληψης και σωτηρίας ζωών**.

Παγκόσμιες Πρωτοβουλίες Ενημέρωσης: Τι γίνεται σήμερα; Σε διεθνές επίπεδο πραγματοποιούνται κάθε χρόνο πολλές δράσεις με στόχο την αύξηση της ευαισθητοποίησης:

1. Εκδηλώσεις και Ημερίδες

Εξειδικευμένοι γιατροί, πανεπιστήμια, νοσοκομεία και οργανώσεις διοργανώνουν ενημερωτικές συναντήσεις ώστε το κοινό να μάθει για τα συμπτώματα, τις εξετάσεις, τις μεθόδους πρόληψης και τις επιλογές θεραπείας.

2. Φιλανθρωπικές Δράσεις

Πολλοί οργανισμοί συγκεντρώνουν χρήματα για τη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων και τη στήριξη ασθενών.

3. Εκστρατείες στα Μέσα Ενημέρωσης

Τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα μέσα και διαδικτυακές πλατφόρμες (όπως Facebook, YouTube, Instagram και TikTok) χρησιμοποιούνται ευρέως για την προβολή μηνυμάτων πρόληψης.

4. Ο Μήνας Σεπτέμβριος

Ο Σεπτέμβριος έχει οριστεί ως **Μήνας Ευαισθητοποίησης για τον Καρκίνο του Προστάτη**. Κατά τη διάρκεια του μήνα:

- πραγματοποιούνται ειδικές καμπάνιες,
- προωθείται ο προληπτικός έλεγχος,
- μοιράζονται πληροφορίες σε χώρους εργασίας, σχολεία και κοινότητες.

5. Το Movember

Ο Νοέμβριος είναι γνωστός για την καμπάνια **Movember**, όπου οι άνδρες αφήνουν μουστάκι για να ανοίξουν συζητήσεις γύρω από την υγεία των ανδρών

— κυρίως τον καρκίνο του προστάτη, τον καρκίνο των όρχεων και τα θέματα ψυχικής υγείας.

Αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν βοηθήσει εκατομμύρια ανθρώπους να ενημερωθούν. Ωστόσο, η απήχυσή τους δεν είναι ίδια σε όλες τις περιοχές του κόσμου και δεν φτάνει πάντα στο επιθυμητό επίπεδο.

Είναι αποτελεσματικές αυτές οι προσπάθειες;

Μελέτες δείχνουν ότι:

- Η ενημέρωση **έχει αυξηθεί** τα τελευταία χρόνια στις ΗΠΑ και την Ευρώπη.
- Ωστόσο, ο **όγκος διαδικτυακών αναζητήσεων** για τον καρκίνο του προστάτη είναι πολύ μικρότερος σε σύγκριση με τον καρκίνο του μαστού.
- Στο Twitter και σε άλλες πλατφόρμες κοινωνικών δικτύων, το ενδιαφέρον για τον καρκίνο του προστάτη κατά τη διάρκεια του PCAM είναι **πολύ περιορισμένο**.
- Σε αναπτυσσόμενες χώρες καταγράφεται γενικά **χαμηλό επίπεδο γνώσης και ενημέρωσης**.

Αυτό υποδεικνύει ότι, παρά τις καλές προσπάθειες, το μήνυμα **δεν φτάνει πάντα επαρκώς στο κοινό**.

Γιατί πολλοί άνδρες δεν συμμετέχουν στον προληπτικό έλεγχο;

Η συμπεριφορά των ανδρών απέναντι στην πρόληψη επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες:

1. Υποεκτίμηση του κινδύνου

Πολλοί άνδρες πιστεύουν ότι δεν κινδυνεύουν, ειδικά αν δεν έχουν συμπτώματα.

2. Φόβος διάγνωσης

Η ιδέα ενός πιθανού καρκίνου δημιουργεί άγχος και φόβο που οδηγεί σε αναβολή των εξετάσεων.

3. Ντροπή ή άβολη αίσθηση γύρω από τον έλεγχο

Η δακτυλική εξέταση (DRE) συχνά φέρνει αμηχανία, παρότι είναι γρήγορη και ανώδυνη.

4. Στερεότυπα «ανδρισμού»

Η κοινωνική προσδοκία ότι άνδρας σημαίνει «αντέχω», «δεν χρειάζομαι βοήθεια» αποθαρρύνει πολλούς από τον προληπτικό έλεγχο.

5. Οικονομικά εμπόδια

Άνδρες με χαμηλότερο εισόδημα ή χωρίς ασφάλιση έχουν λιγότερη πρόσβαση σε εξετάσεις.

6. Έλλειψη ενημέρωσης

Άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο ή χωρίς επαρκή πληροφόρηση συχνά αγνοούν τα οφέλη του προσυμπτωματικού περιοδικού ιατρικού ελέγχου (screening).

7. Το οικογενειακό ιστορικό

Όσοι έχουν συγγενή με καρκίνο του προστάτη γνωρίζουν καλύτερα τον κίνδυνο και συνήθως παρακολουθούνται τακτικά.

8. Ηλικιακή διαφοροποίηση

Νεότεροι άνδρες ενημερώνονται συχνά μέσω διαδικτύου και ενδιαφέρονται περισσότερο για την υγεία τους, σε αντίθεση με μεγαλύτερες ηλικίες όπου επικρατούν παλαιότερες αντιλήψεις.

9. Περιορισμένη προβολή στα ΜΜΕ

Ο καρκίνος του προστάτη δεν λαμβάνει την ίδια δημοσιογραφική κάλυψη με άλλες μορφές καρκίνου.

Τι πρέπει να γίνει για να βελτιωθεί η ενημέρωση;

Για να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και να σωθούν περισσότερες ζωές, χρειάζονται:

1. Ισχυρότερες και συντονισμένες εκστρατείες

Πολύ συχνά οι δράσεις είναι «σπασμένες» σε πολλούς μικρούς φορείς, με αποτέλεσμα να χάνεται η συνοχή του μηνύματος.

2. Καλύτερη προβολή στα μέσα ενημέρωσης

Η έλλειψη προβολής σημαίνει ότι το κοινό δεν λαμβάνει επαρκείς πληροφορίες.

3. Επιστημονικά βασισμένες καμπάνιες

Οι καμπάνιες πρέπει να βασίζονται σε έρευνες που δείχνουν τι λειτουργεί καλύτερα και σε ποιες ομάδες.

4. Αντιμετώπιση κοινωνικών στερεοτύπων

Είναι απαραίτητο να αλλάξει η κοινωνική αντίληψη ότι η αναζήτηση ιατρικής βοήθειας αποτελεί αδυναμία.

5. Οικονομική στήριξη στον προληπτικό έλεγχο

Προγράμματα δωρεάν ή οικονομικά προσιτών εξετάσεων μπορούν να βοηθήσουν άνδρες με χαμηλά εισοδήματα.

6. Μεγαλύτερη συμμετοχή των συντρόφων και της οικογένειας

Οι γυναίκες και τα μέλη της οικογένειας συχνά παίζουν σημαντικό ρόλο, υπενθυμίζοντας και ενθαρρύνοντας τους άνδρες να ελεγχθούν.

7. Παγκόσμια συνεργασία

Χρειάζεται μια διεθνής, μεγάλης κλίμακας μελέτη που να αξιολογεί συνολικά τις υπάρχουσες δράσεις και να προτείνει ενιαία στρατηγική.

Συμπέρασμα

Ο καρκίνος του προστάτη αποτελεί σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας, αλλά ταυτόχρονα είναι μία από τις μορφές καρκίνου όπου η έγκαιρη διάγνωση μπορεί πραγματικά να σώσει ζωές. Οι προσπάθειες ενημέρωσης που γίνονται παγκοσμίως είναι σημαντικές, αλλά όχι πάντα αρκετά συντονισμένες ή επαρκώς προβλεβμένες.

Για να γεφυρωθεί το χάσμα στην ενημέρωση απαιτείται:

- σταθερή και επιστημονικά τεκμηριωμένη πληροφόρηση,
- αντιμετώπιση κοινωνικών στερεοτύπων,
- οικονομική ενίσχυση των προληπτικών προγραμμάτων,
- καλύτερη διεθνής συνεργασία.

Η υγεία των ανδρών δεν είναι πολυτέλεια. Είναι προτεραιότητα. Με περισσότερη ενημέρωση και λιγότερα ταμπού, μπορούμε να οδηγήσουμε σε έγκαιρη διάγνωση, αποτελεσματική θεραπεία και καλύτερη ποιότητα ζωής.

Του Υποναυάρχου (Ο) **Νικόλαου Τσαπράζη** ΠΝ ε.α.
Του Πλοιάρχου (Ε) **Γρηγόριου Γεωργακόπουλου** ΠΝ ε.α.

Μνημείο Αγνώστου Στρατιώτη

Η συγγραφέας κ. Αθηνά Κακούρη δημοσίευσε ένα άρθρο στην «Καθημερινή» της Κυριακής πολύ επίκαιρο και ενδιαφέρον που αναφέρεται στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Το άρθρο αυτό, με εντυπωσίασε και με εκφράζει απόλυτα. Θα αναφέρω λοιπόν, ορισμένα σημεία αυτού του άρθρου.

Το μνημείο αυτό δημιουργήθηκε στις αρχές της 10ετίας του 1920 προ τιμήν των πεσόντων στους Βαλκανικούς πολέμους και στους πεσόντες του Α' Π.Π. προς μίμηση ιδίων μνημείων στο Λονδίνο και Παρίσι.

Ο σεβασμός του χώρου, αναφέρει, αποτελεί φόρο τιμής που οφείλει κάθε Έλληνας πολίτης στους νεκρούς πεσόντες υπέρ πατρίδος και υπόσχεση υποταγής στις ανάγκες της πατρίδας, εν καιρώ πολέμου.

Η επιλογή λοιπόν συνεχίζει, αυτού του χώρου δεν είναι η αρμόζουσα για οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα. Υπάρχει η πλατεία Συντάγματος πολύ κοντινή στη Βουλή των Ελλήνων όπου μπορεί ο καθένας να διαδηλώνει και να διεκδικεί ό,τι νομίζει από την πολιτεία.

Για αυτό το λόγο η πολιτεία ψήφισε νόμο που προστατεύει αυτό το μνημείο από οποιαδήποτε παραβίαση και βεβήλωση.

Ο μισός πληθυσμός των Ελλήνων ζει στο 2,9% της συνολικής έκτασης της χώρας

Σύμφωνα με την έρευνα της εφημερίδας «Πρώτο Θέμα» της Κυριακής 16/11/2025, το 50% των Ελλήνων ζει στο 2,9% της χώρας μας. Αν θεωρήσουμε ορθή τη διαπίστωση, ως αναλογιστούμε στη δυσχερή θέση, που έχει επέλθει η χώρα από πλευράς πληθυσμιακής κατανομής.

Στην Ευρώπη έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχουν οι παλαιές παραδοσιακές πόλεις και παραδίπλα τους κτίστηκαν οι νέες.

Δυστυχώς εδώ από τη 10ετία του '50 και μετά, όπου ο πληθυσμός της Αθήνας διαρκώς αυξανόταν και παράλληλα η ζήτηση κατοικιών, ρίχναμε τις παλαιές οικοδομές και επί των ερειπίων τους φτιάχναμε νέες.

Αυτή ήταν η φιλοσοφία της εποχής για το οικιστικό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα με τα σημερινά δεδομένα, να

μην χωράει ο κόσμος στον ίδιο χώρο, εφόσον αυξήθηκε και να γεμίσουν όλοι οι δρόμοι με οχήματα παρκαρισμένα και να εμποδίζεται η διέλευση περισσότερου πληθυσμού.

Η Αθήνα σήμερα των 4 εκατομμυρίων, δεν μπορεί ν' αναπνεύσει διότι αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο τ' αυτοκίνητα. Στη Δανία όταν κάποιος υποβάλλει αίτημα για αγορά αυτοκινήτου πρέπει να υποβάλει και υπεύθυνη δήλωση για κατοχή πάρκινγκ και όχι στο δρόμο, όπως εδώ.

Άρα πρέπει να ληφθούν μέτρα άμεσα αλλά και μακροπρόθεσμα. Ή να επαναφέρουμε το μέτρο «μονά-ζυγά» ή να βελτιώσουμε τα ΜΜΜ, ώστε να μην χρειάζεται ο πολίτης να χρησιμοποιεί το δικό του όχημα για να πηγαίνει στην εργασία του. Ας αυξήσουμε τα υπάρχοντα ΜΜΜ ώστε σε τακτά χρονικά διαστήματα να πηγαίνουν οι πολίτες στον προορισμό τους και επομένως να τα εμπιστεύεται ο επιβάτης, και το πιο σημαντικό να αυξηθούν τα δημόσια πάρκινγκ.

Πολιτεία γαρ του ζην ένεκα ούσα δε του ευ ζην

Ο Αριστοτέλης λοιπόν λέει, ότι η κοινότητα έγινε για να μπορούν οι άνθρωποι να ζήσουν ο ένας κοντά στον άλλο με ασφάλεια, ειρήνη και ευημερία' να αυτοδεσμεύονται όλοι με ένα κοινωνικό συμβόλαιο. Διαφορετικά θα υπάρξει ρήξη στον κοινωνικό ιστό με αποτέλεσμα να διαλυθεί η κοινότητα.

Επομένως, πάντα κατά τον Αριστοτέλη, για να διατηρηθεί η ισορροπία απαιτείται χρηστή διοίκηση με δίκαιους νόμους και αποτελεσματική δικαιοσύνη που θα αποδίδει σύντομα στοχευμένες τιμωρίες.

Όταν υπάρχουν εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του Έθνους ικανοί και δραστήριοι με χρηστή διοίκηση, υπάρχει ευνομούμενη πολιτεία και οι πολίτες ευτυχούν.

Συμπερασματικά λοιπόν, συμφωνούμε και σήμερα με τον φιλόσοφο και πολιτειολόγο της Αρχαίας Ελλάδας, ότι πριν από 2000 χρόνια που διατύπωσε αυτές τις αρχές ισχύουν μέχρι και σήμερα κατά γράμμα και κατά κεραία.

Εύχομαι να τηρούνται για το συμφέρον της κοινωνίας και του Έθνους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ - ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΕΝΩΣΗ ΑΠΟΣΤΡΑΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΝΑΥΤΙΚΟΥ (Ν.Π.Δ.Δ.)

Αθήνα: 31 Οκτ. 2025

Αριθμ. Πρωτ.: 234

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

ΘΕΜΑ: Βράβευση Αριστούχων Μαθητών (BAM) Τέκνων Μελών ΕΑΑΝ (ΠΝ και ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ),

ΣΧΕΤ.: Θέμα 6° Πρακτικού 16/30.10.20.2025 ΕΑΑΝ

1. Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος στις 18 Ιανουαρίου 2026, (11:00) θα πραγματοποιηθούν βραβεύσεις αριστούχων μαθητών έτους 2024-2025, τέκνων μελών της ΕΑΑΝ (οι οποίοι παρακαλούνται να παραβρεθούν) κατά την τελετή κοπής της βασιλόπιτας ΕΑΑΝ στο ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ) (διασταύρωση Βασιλίσσης Σοφίας και Ριζάρη, Αθήνα) όπως περιγράφεται παρακάτω.

2. ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ - ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ - ΥΨΟΣ ΧΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

α. Τέκνα Αποστράτων Αξιωματικών & Ανθυπασπιστών ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ., μελών της ΕΑΑΝ, που έχουν αποφοιτήσει από την Β' ή Γ' τάξη δημοσίου ή ιδιωτικού Λυκείου του εσωτερικού (Ελληνικής επικράτειας) κατά το σχολικό έτος 2024-2025, με βάση βαθμολογία από 18,1 και άνω.

β. Τέκνα Αποστράτων Αξιωματικών & Ανθυπασπιστών ΠΝ και ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ. μελών της ΕΑΑΝ, που έχουν αποφοιτήσει από σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ημεδαπής ή Στρατιωτικές σχολές (ΑΣΕΙ/ΑΣΣΥ) κατά το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025 με χαρακτηρισμό «Άριστα». Εξαιρούνται οι τυχόν πρωτεύσαντες απόφοιτοι των σχολών ΠΝ και Λ.Σ.- ΕΛ.ΑΚΤ. κατά το έτος 2025, για τους οποίους η βράβευση τους προβλέπεται με παρ.2 (γ) παρόντος.

Απαιτούμενα δικαιολογητικά:

- (1) Για τους δικαιούχους των παραγράφων, 2α και 2β, αίτηση από γονέα ή κηδεμόνα που διαθέτει ταυτότητα μέλους ΕΑΑΝ, σύμφωνα με το συνημμένο υπόδειγμα Παραρτήματος «Α».
- (2) Για τους δικαιούχους της παραγράφου 2α, φωτοαντίγραφο του ελέγχου επιδόσεως ή βεβαίωση του Λυκείου (που θα αναγράφει τον γενικό μέσο όρο).
- (3) Για τους δικαιούχους της παραγράφου 2β, φωτοαντίγραφο του πτυχίου ή βεβαίωση του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στην οποία να φαίνεται ο χαρακτηρισμός «ΑΡΙΣΤΑ».

γ. Οι πρωτεύσαντες απόφοιτοι των σχολών ΠΝ και Λ.Σ.- ΕΛ.ΑΚΤ. κατά το έτος 2025 όπως παρακάτω:

- (1) Της Σ.Ν.Δ. (1^{ος} Μάχιμος & 1^{ος} Μηχανικός).
- (2) Της Σ.Μ.Υ.Ν. (1ος)
- (3) Της Σ.Δ.Σ. (Σχολή Δοκίμων Σημαιοφόρων) Λ.Σ.- ΕΛ.ΑΚΤ. (1^{ος} Κυβερνήτης & 1^{ος} Μηχανικός).
- (4) Της Σχολής Δοκίμων Λιμενοφυλάκων Λ.Σ.- ΕΛ.ΑΚΤ. (1ος)

Απαιτούμενα δικαιολογητικά (Αναζήτηση με μέριμνα ΕΑΑΝ):

Έγγραφο-Βεβαίωση σπουδών από την οικεία σχολή ότι αποφοίτησε πρώτος/η από τη σχολή του/ης και την κατηγορία του/ης, ή αντίστοιχο σήμα ΓΕΝ στο οποίο να αναφέρει ονομαστικά τους πρωτεύσαντες κατά το έτος 2025.

- δ. Το ύψος των χρηματικών βραβείων, των αναμνηστικών δώρων και επαίνων που θα επιδοθούν από την ΕΑΑΝ, θα καθορισθούν με νεότερη απόφαση του ΔΣ/ΕΑΑΝ.
3. Οι αιτήσεις με τα απαραίτητα δικαιολογητικά που αφορούν δικαιούχους ανωτέρω παραγράφου 2, (2α και 2β), να έχουν περιέλθει στην ΕΑΑΝ, έως 5 Δεκεμβρίου 2025, ταχυδρομικώς με συστημένη επιστολή ή να κατατεθούν αυτοπροσώπως στα Κεντρικά γραφεία της ΕΑΑΝ ή να αποστέλλονται με e-mail στην ηλεκτρονική διεύθυνση: bam@eaan.gr
4. Σε περίπτωση μη πραγματοποίησης της τελετής κοπής βασιλόπιτας, τα βραβεία θα δοθούν με μέριμνα ΕΑΑΝ.
5. Ουδεμία προσωπική ειδοποίηση θα γίνει στους ενδιαφερόμενους / βραβευόμενους από την ΕΑΑΝ και θα πρέπει να ενημερώνονται μέσω της ιστοσελίδας της ΕΑΑΝ www.eaan.gr

Για το ΔΣ/ΕΑΑΝ

Ο Διευθύνων Σύμβουλος
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. Εμμ. Αναγνωστάκης ΠΝ

Ο Πρόεδρος
Αντιναύαρχος ε.α. Θ. Γερούκης ΠΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΟ ΘΕΜΑ -6ο- ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΕΑΑΝ Νο 16/30-10-2025
A-1

ΑΙΤΗΣΗ ΓΟΝΕΑ

Αξιωματικού ή Ανθυπασπιστή εα
ΠΝ ή ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ μέλους ΕΑΑΝ

(Αφορά στην Βράβευση από ΕΑΑΝ)

* Η αίτηση να συμπληρωθεί με πεζά γράμματα.

Όνομα:

Επώνυμο:.....

Πατρώνυμο:.....

Βαθμός:

Αριθμ.Ταυτ.ΕΑΑΝ:

Τηλ. Σταθερό :

Τηλ. Κινητό :

e-mail :

Ημερομηνία :/...../.....

Ο/η Αιτών / ουσά

.....

ΠΡΟΣ ΕΑΑΝ

Παρακαλώ όπως εντάξετε το τέκνο μου :

Όνομα:

Επώνυμο:.....

Πατρώνυμο.....

στον πίνακα Αριστούχων προς βράβευση μαθητών
Β' και Γ' Λυκείου (ΑΦΟΡΑ ΜΟΝΟ ΛΣ/ΕΛ.ΑΚΤ) & αρι-
στούχων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της
Ημεδαπής ή Στρατιωτικών Σχολών (ΑΣΕΙ / ΑΣΣΥ) κα-
θότι αποφοίτησε από το :

.....

.....

Συνημμένα υποβάλλω τα κάτωθι δικαιολογητικά:

1.....

2.....

ΣΥΝΝΗΜΕΝΑ

- Σε περίπτωση βράβευσης :

- α. Μαθητών Β' και Γ' Λυκείου (Αφορά μόνο ΛΣ/
ΕΛ.ΑΚΤ) - **Φωτοαντίγραφο του ελέγχου επιδό-
σεως ή βεβαίωση του Λυκείου (που θα αναγρά-
φει τον γενικό μέσο όρο).**
- β. Αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ημε-
δαπής ή Στρατιωτικών Σχολών (ΑΣΕΙ/ΑΣΣΥ) -**Φω-
τοαντίγραφο του πτυχίου ή βεβαίωση του εκ-
παιδευτικού ιδρύματος, στην οποία να φαίνεται
ο χαρακτηρισμός «ΑΡΙΣΤΑ» κατά το ακαδημαϊκό
έτος 2024-2025.**
- γ. Πρωτευσάντων αποφοίτων Σ.Ν.Δ., Σ.Μ.Υ.Ν., Σ.Δ.Σ.
και της Σχολής Δοκίμων Λιμενοφυλάκων ΛΣ / ΕΛ.Α-
ΚΤ. **δεν απαιτείται η Αίτηση Γονέα**

Κοπή Βασιλόπιτας ΕΑΑΝ

Ανακοίνωση

**Ανακοινώνουμε στα μέλη μας, ότι η κοπή βασιλόπιτας ΕΑΑΝ
θα γίνει στις 18 Ιανουαρίου 2026 ημέρα Κυριακή
και ώρα 11.00-15.00**

**στο Πολεμικό Μουσείο (Βασ. Σοφίας και Ριζάρη, Αθήνα)
Στην κοπή της βασιλόπιτας θα γίνει και η βράβευση
των αριστούχων μαθητών, όσων βραβεύονται από την ΕΑΑΝ.**

Ε.Α.Α.Ν.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 26-11-2025
Γραφείο Παραθερισμού ΕΑΑΝ

Ανακοίνωση

ΑΙΤΗΣΗ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΜΟΥ ΜΕΛΩΝ ΕΑΑΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2026

Κάθε χρόνο, ενδεικτικά περί τον μήνα Μάρτιο, οι επιθυμούντες να παραθερίσουν το τρέχον έτος υποβάλλουν μόνο ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας (www.eaan.gr) της ΕΑΑΝ, «Αίτηση Παραθερισμού».

Ο ακριβής χρόνος θα ανακοινωθεί από την ΕΑΑΝ καθώς προηγουμένως απαιτείται ο καθορισμός των λεπτομερειών από το ΓΕΝ σχετικά με την διάθεση καταλυμάτων του Π.Ν. Η συμπλήρωση της «αίτησης Παραθερισμού» είναι απλή και γίνεται ακολουθώντας τις οδηγίες που υπάρχουν στην ιστοσελίδα και πέρα των προσωπικών στοιχείων του αιτούντος απαιτούνται τα παρακάτω αναγνωριστικά στοιχεία:

- Ο αριθμός ταυτότητας ΕΑΑΝ
- Ο αριθμός μητρώου MTN

Ανθυποπλοίαρχος (Ε) Δ. Φώτου ΠΝ
Γρ. μηχανογράφησης/παραθερισμού
Από το Γρ. παραθερισμού

Επειδή πρόκειται να γίνει επανεξέταση των χρήσιμων πληροφοριών σε σχέση με την ύλη του περιοδικού, παρακαλούμε και ενημερώνουμε τα μέλη που ενδιαφέρονται, να μας στείλουν τις πληροφορίες – ανακοινώσεις πιο σύντομες, μέχρι 20 λέξεις. Με περισσότερες από 20 λέξεις δεν θα δημοσιεύονται. Έτσι θα γίνεται πλήρης εκμετάλλευση του χώρου του περιοδικού, αλλά και θα καλύπτονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Οι «χρήσιμες πληροφορίες» θα δημοσιεύονται εναλλάξ μέχρι τρεις φορές το χρόνο. Για να δημοσιευθούν θα πρέπει να έχουν περιέλθει στην ΕΑΑΝ μέχρι την 19η εκάστου μονού μήνα του ιδίου έτους.

Διάφορα

- ΑΓΟΡΑΠΩΛΗΣΙΕΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΩΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ με αξιοπιστία στη διάθεσή σας. Ο Πλχης (Ε) ε.α. ΚΩΝ/ΝΟΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗΣ, τηλ. 6943272868 - Ιστοσελίδα: cars-ks-sales.car.gr/ links: <https://cars-ks-sales.car.gr/>

Πωλήσεις ακινήτων

- Πωλείται οικόπεδο ΟΣΜΑΝ, Αρ. Οικοπ. 6, 600 τ.μ. Τηλ. 6977 282212 - 210 6819789.
- Πωλείται οικόπεδο (οικισμός Ακτή Νηρέως), ΟΤ 230 αρ. οικοπέδου 12, εντός σχεδίου, οικοδομήσιμο (2 όροφοι), αμφιθεατρικό με θέα στη θάλασσα, Δη-

λωμένο στο κτηματολόγιο. Τιμή: 23.000. Τηλ. 6936809093 Α. Γενοβέλης.

- Πωλείται Αγρόκτημα με 215 ελαιόδεντρα σε παραγωγή στη περιοχή Βραυρώνος Αττικής, Τηλ. επικοινωνίας 6988 002637.
- Πωλείται ΟΣΜΑΝ το υπ' αριθμόν 10 οικόπεδο του υπ' αριθμόν 229 οικοδομικού τετραγώνου. Έχει έκταση 627,92 τ.μ. (οικισμός Ακτή Νηρέως) Ιατρίδου Χρυσούλα: 6932 468305.
- Πωλείται Οικόπεδο, ΕΥΒΟΙΑ, ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ, Οικισμός ΑΡΙΩΝ, Οικ. Τετρ. 248(1) 627 τ.μ. Γωνιακό, Θέα Θάλασσα, 18.000 Ευρώ. Τηλ. 6974192833, Πλοίαρχος ε.α. ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ.

Όροι για τη δημοσίευση στο περιοδικό «Θαλασσινοί Απόηχοι»

1. Το ΔΣ/ΕΑΑΝ, ύστερα από διεξοδική συζήτηση και ύστερα από αίτημα/εισήγηση του Διευθυντή Σύνταξης του περιοδικού, για την ύλη που δημοσιεύεται στο περιοδικό «Θαλασσινοί Απόηχοι», αποφασίζει όπως παρακάτω:
 - Α. Το κείμενο να αναφέρεται σε θέμα γενικού ενδιαφέροντος, να έχει περιορισμένη έκταση και να μην υπερβαίνει τις τρεις δακτυλογραφημένες σελίδες. Σε περίπτωση περισσότερων σελίδων, να χωρίζεται το κείμενο σε ενότητες με επικεφαλίδα από τον συγγραφέα. Το προς δημοσίευση άρθρο να είναι πλήρες. Τυχόν ημιτελή ή προς διόρθωση αφού έχουν παραληφθεί από την επιτροπή δεν γίνονται οι διορθώσεις/συμπληρώσεις και εξετάζεται για το επόμενο τεύχος ή τίθεται στο αρχείο.
 - Β. Να είναι ενυπόγραφο με όλα τα στοιχεία του συντάκτη – αποστολέα.
 - Γ. Να μην είναι υβριστικό, συκοφαντικό και να μην περιλαμβάνει προσωπικές επιθέσεις και αντιπαραθέσεις μεταξύ συναδέλφων.
 - Δ. Να μην υπηρετεί κομματικές σκοπιμότητες και να μη στρέφεται κατά των θεσμών, κρατικών ή θρησκευτικών, καθώς και των εθνικών θέσεων.
 - Ε. Να τηρείται η δεοντολογία που υπαγορεύεται από τις αρχές και αξίες που υπηρετήσαμε.
 - Στ. Να είναι κατά προτίμηση δακτυλογραφημένο και σε περίπτωση που είναι χειρόγραφο να είναι καθαρογραμμένο και ευανάγνωστο.
2. Να είναι τα κείμενα καλώς συνταγμένα, εύληπτα, σαφή, περιεκτικά, ενδιαφέροντα, σε επίσημη γλώσσα.
3. Τα κείμενα θα εξετάζονται και θα αξιολογούνται από την συντακτική επιτροπή.
4. Να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο έντυπο της ΕΑΑΝ ή σε άλλο έντυπο, δηλαδή να είναι πρωτότυπο και όχι αντίγραφο με ευθύνη των συγγραφέων. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύναται να δημοσιεύονται κείμενα ειδικού ενδιαφέροντος κατά την κρίση του Διευθυντή Σύνταξης και της συντακτικής επιτροπής από περιοδικά, βιβλία κ.λπ. έντυπα κατά τα κανονισμένα.
5. Ανεξάρτητα από τη δημοσίευση ή μη των άρθρων, τα κείμενα δεν επιστρέφονται.
6. Το περιεχόμενο εκάστου άρθρου απηχεί τις προσωπικές απόψεις του υπογράφοντος.
7. Το ΔΣ/ΕΑΑΝ μετά από διεξοδική συζήτηση αποφασίζει και εγκρίνει ομόφωνα.

Θεματική Συλλογή «Η Κρήτη στην Ιστορική Χαρτογραφία» Νέα εκθέματα στο Ναυτικό Μουσείο Κρήτης

Του **Δημήτριου Α. Τσατσαρώνη**, Ιστορικού (ΒΑ), Προσωπικό Ν.Μ. Κρήτης
Επιμέλεια: **Εμμανουήλ Ι. Πετράκης**, Αρχιπλοίαρχος (Μ) ΠΝ ε.α., Πρόεδρος Ν.Μ. Κρήτης

Το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης ιδρύθηκε το 1973 με κύριους στόχους τη διατήρηση και την προβολή της Ναυτικής και Πολιτισμικής μας Παράδοσης αλλά και της Ιστορίας του τόπου μας και στο πλαίσιο αυτό τα τελευταία χρόνια προσπαθούμε με κάθε δυνατό τρόπο να προασπίζουμε τους στόχους αυτούς με τον συνεχή εμπλουτισμό των θεματικών μας συλλογών. Το τελευταίο χρονικό διάστημα εμπλουτίστηκε η συλλογή του Μουσείου μας με θέμα «Η Κρήτη στην Ιστορική Χαρτογραφία» με πρωτότυπους και εξαιρετικά σπάνιους χάρτες της Κρήτης του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα. Τρεις χάρτες μεγάλων διαστάσεων της Νήσου Κρήτης, έναν χάρτη μεγάλων διαστάσεων της Βαλκανικής Χερσονήσου και δεκατέσσερις χάρτες μικρότερων διαστάσεων, που χαρτογρα-

φούνται επιμέρους περιοχές του νησιού.

Στο κέντρο της συλλογής δεσπόζουν μια χρωματισμένη χαλκογραφία του Ολλανδού χαρτογράφου Frederik De Wit (1634-1706), *Η Νήσος Κρήτη και οι οχυρώσεις της «Insula Candia ejusque fortification»* από το βιβλίο De Wit, Frederik, *Atlas sive descriptio terrarum orbis*, Άμστερνταμ, π. 1680 και μια χαλκογραφία του Γερμανού χαρτογράφου Matthäus Seutter (1678-1757), *Το νησί της Κρήτης χωρισμένο σε τέσσερα μέρη και άποψη του Ηρακλείου «Candia»* από το βιβλίο Seutter, Matthäus, *Atlas novus, sive Tabula Geographicae Totius Orbis*, Άουγκσμπουργκ, μετά το 1744. Οι χάρτες μεγάλων διαστάσεων ολοκληρώνονται με τη χαλκογραφία του Φλαμανδού χαρτογράφου και γεωγράφου

Γενική άποψη θεματικής συλλογής «Η Κρήτη στην Ιστορική Χαρτογραφία»

Abraham Ortelius (1527-1598), *Η Κρήτη, το νησί του μεγάλου Δία, βρίσκεται στο μέσο της θάλασσας «Creta, Iovis magni medio jacet insula ponto»* από το βιβλίο Ortelius, Abraham, *Theatrum Orbis Terrarum*, Αμβέρσα, 1584 και μια ανεξάρτητη χαλκογραφία του Henri Scheurleer, *Turkey in Greece «Turquie en Europe»*.

Η θεματική συλλογή συμπληρώνεται με δεκατέσσερις χάρτες μικρότερων διαστάσεων με τις χαρτογραφίες επιμέρους περιοχών της νήσου. Μια ιδιαίτερη και αρκετά σημαντική χαλκογραφία μικρών διαστάσεων της Νησιίδας Γραμβούσας από τον Ολλανδό ιατρό και συγγραφέα ιστορικών και γεωγραφικών βιβλίων Olfert Dapper (1636-1689) στο βιβλίο Dapper Olfert, *Naukeurige Beschryving der Eilanden in de Archipel der Middelantsche Zee, Cyprus, Rhodes, Kandien, Samos, Scio, Negroponte, Lemnos, Paros, Delos, Patmos, en andere, in groten getale*, Wolfgangh, Άμστερνταμ, 1688, καθώς και μια χαλκογραφία από τον Ιταλό κοσμογράφο και χαρτογράφο Vincenzo Maria Coronelli (1650-1718), *Το κάστρο του Σελίνου «Castel Selino» και το Φραγκοκάστελλο «Castel Franco»* στο βιβλίο Coronelli, Vincenzo Maria, *Isolario, descrittione geografico-historica, sacro-profana, antico-moderna, politica, naturale, e poetica. Mari, golfi, seni, piagge, porti, barche, pesche, promontorj, monti, boschi, fiumi [...]*, Βενετία 1692.

Τέλος, δώδεκα χάρτες μικρών διαστάσεων από τον Ιταλό ζωγράφο και χαρτογράφο Marco Boschini (1602-1681) με χαρτογραφίες περιοχών του Αποκόρωνα, των Σφακιών, του Σελίνου, της πόλης των Χανίων και της Σούδας, καθώς και μια χαρτογράφηση μέρους της ακτογραμμής της Χερσονήσου στο Ηράκλειο.

Ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη της χαρτογραφίας

Από την αρχαιότητα, παρατηρούνται αρκετά σημαντικές απόπειρες χαρτογράφησης περιοχών με απώτερο στόχο να παρέχονται στους ανθρώπους πληροφορίες τόσο για την ξηρά όσο και τη θάλασσα. Στο πέρασμα των αιώνων η χαρτογραφία εξελίσσεται με την προσθήκη νέων δεδομένων και οργάνων, αλλά και την εξέλιξη της αντίληψης και της σκέψης του ανθρώπου για τον τόπο, στον οποίο ζει. Στην Αρχαία Ελλάδα ο Θαλής ο Μιλήσιος (624-547 π.Χ.) πίστευε πως η γη είναι επίπεδη και ότι στηρίζεται πάνω σε νερό, άποψη που έβρισκε μεγάλη ανταπόκριση με τη θεώρηση της επιτεδότητας του τότε γνωστού κόσμου, ενώ ο Αναξίμανδρος (611-547 π.Χ.) χάραξε τον κόσμο πάνω σε μια στρογγυλή ορειχάλκινη πλάκα.

Αργότερα, ο Πυθαγόρας (580-496 π.Χ.) και ο Παρμενίδης (π.515-π.470 π.Χ.) ισχυρίστηκαν, πλέον με θετικό πρόσημο τη σφαιρικότητα του κόσμου, ενώ επόμενος και καθοριστικός σταθμός στην εξέλιξη της χαρτογραφίας είναι ο 2^{ος} αιώνας μ.Χ., με τη δράση του Αλεξανδρινού αστρονόμου και γεωγράφου Κλαύδιου Πτολεμαίου (87-150 μ.Χ.). Στο έργο του «Γεωγραφική

Υφήγησις» παρέχονται συγκεντρωτικά όλα τα απαραίτητα στοιχεία, οι μετρήσεις και η μέθοδος, που απαιτείται για να δημιουργηθεί ένας χάρτης. Από την περίοδο του Μεσαίωνα και τις αρχές της Αναγέννησης η δημιουργία ενός χάρτη αρχίζει να γίνεται απαραίτητη λόγω των εξερευνήσεων και ανακαλύψεων νέων περιοχών. Στα τέλη του 14^{ου} αιώνα έχουμε, επομένως, τη δημιουργία των πρώτων πορτολάνων, χαρτών που απεικόνιζαν μόνο τις ακτές παρέχοντας σημαντικές πληροφορίες στους θαλασσοπόρους.

Οι απαρχές της χαρτογραφίας και τα ειδικά σύμβολα

Μετά από τις απόπειρες αυτές, επόμενος σταθμός, χρονικά, είναι η Ιταλική Αναγέννηση με δύο πολύ σημαντικές χαρτογραφίες των ιταλικών πόλεων Ίμολα και Βερόνα από τον σπουδαίο Φλωρεντινό ζωγράφο και γλύπτη Leonardo da Vinci (1452-1519). Η χαρτογράφηση της Ίμολα, είναι πολύ σημαντική για την εξέλιξη της χαρτογραφίας, καθώς είναι η πρώτη, ουσιαστικά, απόπειρα μιας «δορυφορικής» χαρτογράφησης μιας περιοχής. Ο da Vinci γνωστός για τη λεπτομερέστατη και ακριβή δουλειά του, αλλά και για την ενασχόλησή του με πολλά διαφορετικά πεδία, ασχολήθηκε και με τη χαρτογράφηση περιοχών στην υπηρεσία στρατιωτικών αξιωματούχων. Οι ακριβείς μετρήσεις, οι λεπτομερείς αναφορές και το καλλιτεχνικό του ταλέντο συνηγορούν για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Ιδιαίτερη αναφορά, θα πρέπει να γίνει στα διάφορα σημαντικά στοιχεία, που απεικονίζονταν στους χάρτες, και βοηθούσαν στην πλεύση των караβιών, όπως οι πυξίδες, τα ναυτικά όργανα και οι κλίμακες, που είναι βασικά στους θαλασσοπόρους και στους εξερευνητές της περιόδου για τον προσανατολισμό τους. Έντονο είναι και το ζωγραφικό στοιχείο στους χάρτες κυρίως στον 17^ο αιώνα, όπως φαίνεται από τις χαρτογραφίες της Κρήτης του Frederik De Wit με τις εναλλαγές χρώματος. Εκτός από τα βοηθητικά σύμβολα, απεικονίζονται θαλάσσια τέρατα, που απειλούν τα πλοία και πολλές φορές παρουσιάζονται σε χάρτες συγκρούσεις ιστιοφόρων πλοίων στην ανοικτή θάλασσα, όπως χαρακτηριστικά απεικονίζεται σε χαρτογραφίες του Marco Boschini.

Η Κρήτη στην ιστορική χαρτογραφία

Η Κρήτη, στο σταυροδρόμι της Ανατολικής Μεσογείου, αποτέλεσε για αιώνες σημείο αναφοράς της ευρωπαϊκής χαρτογραφίας, αντικείμενο θαυμασμού, αλλά και στρατηγικής σημασίας. Από την Αναγέννηση έως τον 18ο αιώνα, η απεικόνιση του νησιού στους χάρτες και τις χαρτογραφικές εκδόσεις της εποχής αποτυπώνει όχι μόνο γεωγραφικά δεδομένα, αλλά και τις πολιτικές, εμπορικές και καλλιτεχνικές αντιλήψεις κάθε εποχής.

Η Ελλάδα, γενικότερα, υπήρξε από τους πρώτους τύπους που απέκτησαν ιδιαίτερη θέση στην ευρωπαϊκή

κή χαρτογραφία. Ήδη από τα τέλη του 15ου αιώνα, οι χάρτες της Βαλκανικής και του Αιγαίου δεν είχαν μόνο γεωγραφικό αλλά και πολιτισμικό χαρακτήρα, καθώς αποτύπωναν το ενδιαφέρον της Δύσης για την κλασική αρχαιότητα, την αρχιτεκτονική κληρονομιά και τα ερείπια των αρχαίων πόλεων. Στους χάρτες του Κλαύδιου Πτολεμαίου και των πρώιμων ιταλικών σχολών (όπως της Βενετίας), η Ελλάδα εμφανίζεται ως χώρος γνώσης και πνευματικής συνέχειας, ενώ στους χάρτες της Αναγέννησης επανέρχεται ως γέφυρα ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Η Κρήτη, ως το μεγαλύτερο νησί του ελληνικού χώρου, καταλαμβάνει κεντρική θέση στη χαρτογραφία.

Ο Abraham Ortelius, με το *Theatrum Orbis Terrarum* (Αμβέρσα, 1570), θεωρείται ο πρώτος που προσέδωσε επιστημονικό χαρακτήρα στη χαρτογραφία, συγκεντρώνοντας τις καλύτερες πηγές της εποχής. Στην περίφημη χαρτογραφική του συλλογή περιλαμβάνεται και ο χάρτης *Η Κρήτη, το νησί του μεγάλου Δία, βρίσκεται στο μέσο της θάλασσας «Creta, Iovis magni medio jacet insula ponto»*, όπου η Κρήτη παρουσιάζεται με λεπτομέρεια, ενταγμένη στο πλαίσιο της κλασικής γεωγραφίας και μυθολογίας. Η μορφή του νησιού, επίμηκες από τη δύση προς την ανατολή, αποδίδεται με ακρίβεια, ενώ η αναφορά στον Δία υποδηλώνει τη σύνδεση του τόπου με τον αρχαίο κόσμο.

Λίγες δεκαετίες αργότερα, ο Marco Boschini, καλλιτέχνης και χαρτογράφος της Βενετίας, φιλοτέχνησε το 1651 τον *Carta del Regno di Candia*, έναν από τους πιο εμβληματικούς χάρτες της Ενετοκρατίας. Ο Boschini, έχοντας υπηρετήσει ο ίδιος ως τοπογράφος στα Ενετικά εδάφη, συνδύασε τη γεωγραφική ακρίβεια με εικαστική αρτιότητα, διακοσμώντας τον χάρτη με οικόσημα, καρβέλες και παραστάσεις πόλεων. Η Κρήτη εμφανίζεται όχι μόνο ως τόπος, αλλά ως «βασιλείο», ένα πολύτιμο στολίδι της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας.

Στα τέλη του 17ου αιώνα, ο Vincenzo Maria Coronelli, μοναχός και γεωγράφος, δημιούργησε τις μνημειώδεις σφαίρες και χάρτες που επαναπροσδιόρισαν την ιταλική χαρτογραφία. Ο χάρτης του για την Κρήτη, λεπτομερής και γεμάτος τοπωνύμια, αντικατοπτρίζει τη μεταβατική εποχή των πολέμων με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, όπου η χαρτογραφία γίνεται πλέον εργαλείο γνώσης, εξουσίας και επιστημονικής ακρίβειας.

Κατά τον 18ο αιώνα, η γερμανική και ολλανδική χαρτογραφία εισέρχεται δυναμικά στο προσκήνιο. Ο Matthäus Seutter παρουσιάζει στο έργο του εντυπωσιακούς, πλούσια διακοσμημένους χάρτες της Μεσογείου, όπου η Κρήτη παραμένει επίκεντρο εμπορικών και στρατηγικών δικτύων. Ο Henri Scheurleer, Ολλανδός εκδότης του 18ου αιώνα, ενσωματώνει στις χαρτογραφικές του συλλογές την Κρήτη ως κόμβο επικοινωνίας ανάμεσα στην Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. Τέλος, ο Olfert Dapper, με το έργο του *Description*

Boschini Marco (1602-1681), Τοπογραφικό σχέδιο των οχυρώσεων των Χανίων «Pianta della Canea», 1651, Χαλκογραφία, 21 × 16,5 εκ.

exacte des Isles de l'Archipel (1688), προσφέρει μια χαρτογραφική αποτύπωση του νησιού, συνδυάζοντας χάρτες, τοπογραφικά σχέδια και αφηγήσεις περιηγητών.

Η Κρήτη, μέσα από τα έργα αυτών των χαρτογράφων, αποκαλύπτεται ως τόπος διασταύρωσης γνώσεων, συμβολισμών και αυτοκρατορικών βλέψεων. Οι χάρτες του νησιού δεν είναι απλές γεωγραφικές απεικονίσεις, αλλά τεκμήρια ενός κόσμου όπου η επιστήμη, η τέχνη και η πολιτική συνυπάρχουν. Κάθε χάρτης είναι και μια μαρτυρία για το πώς η Κρήτη, «η νήσος του Διός», συνέχισε να εμπνέει το βλέμμα της Ευρώπης ανά τους αιώνες.

Η συμπλήρωση της έκθεσης «Η Κρήτη στην Ιστορική Χαρτογραφία» είναι μια ιδιαίτερα, σημαντική διαδικασία και θα προσπαθήσουμε να συνεχίσουμε τον εμπλουτισμό της και στο μέλλον. Η προσπάθειά μας τα τελευταία χρόνια για τον συνεχή εμπλουτισμό των συλλογών μας και την καλύτερη δυνατή προβολή τους συνεχίζεται με κύριο γνώμονα την προάσπιση της πολιτισμικής και ναυτικής ιστορίας και κληρονομιάς του τόπου μας.

Βιβλιογραφία

- Ζαχαράκης, Χρήστος Γ., «Κρήτης νήσου θέσις», τέσσερις αιώνες έντυπης χαρτογραφίας της Κρήτης 1477-1800, Εκδόσεις Μικρός Ναυτίλος, Ηράκλειο 2004.
- Συλλογικό, *Candia, Creta, Κρήτη, ο χώρος και ο χρόνος 16ος - 18ος αιώνας*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2005.
- Τόλιας, Γιώργος, *Ιστορία της χαρτογραφίας του ελληνικού χώρου 1420-1800, χάρτες της συλλογής Μαργαρίτας Σαμούρκα*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2008.
- Τόλιας, Γιώργος, *Οι Ελληνικοί ναυτικοί χάρτες, Πορτολάνοι 15ος-17ος αιώνες, συμβολή στη μεσογειακή χαρτογραφία των νεότερων χρόνων*, Εκδόσεις Ολκός, Αθήνα 1999.
- Τόλιας, Γιώργος, *Τα νησολόγια, η μοναξιά και η συντροφιά των νησιών*, Εκδόσεις Ολκός, Αθήνα 2002.
- Basilicata, Francesco, *Το Βασίλειο της Κρήτης, Cretae Regnum*, Εκδόσεις «Μικρός Ναυτίλος», Βικελαία Βιβλιοθήκη, Σύνδεσμος Τ.Ε.Δ.Κ. Κρήτης, Ηράκλειο 1994.

Επικήδειος εις μνήμη Αντιναυάρχου ε.α. Αντώνη Φιλίππου ΠΝ

Από τον Αντιναύαρχο ε.α. Ανδρέα Νομικό ΠΝ

Αγαπημένε μας Φίλε και Συμμαθητή Αντώνη,

Είναι απέραντη η θλίψη όλων μας από τον ξαφνικό χαμό σου. Η μοίρα σκληρή και αδυσώπητη έκοψε το νήμα της ζωής σου και μας στέρησε τον φίλο μας, τον συμμαθητή μας.

Είναι δύσκολο να αποχαιρετήσουμε έναν φίλο που ξεκίνησε το μεγάλο ταξίδι χωρίς επιστροφή και να παραδεχθούμε ότι ο Αντώνης δεν θα είναι πια μαζί μας.

Όταν μάλιστα μαζί του και με την οικογένειά του, έχουμε συνδέσει τα περισσότερα χρόνια της ζωής μας.

Αγαπημένε μας Αντώνη,

Έχουν ήδη περάσει 66 χρόνια από τότε που έφηβοι γεμάτοι όνειρα, περάσαμε το κατώφλι της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων. Εκεί ανδρωθήκαμε, εκεί διαμορφώσαμε τους χαρακτήρες μας, εκεί αγαπήσαμε το Ναυτικό και την θάλασσα και εκεί αρχίσαμε την φιλία μας που παρέμεινε μέχρι σήμερα δυνατή και ακλόνητη.

Σήμερα θρηνούμε όλοι μας έναν καλό μας φίλο, έναν εξαιρετο συνάδελφο, έναν αξιαγάπητο άνθρωπο.

Ως Αξιωματικός υπήρξε άριστος, ενώ διοικούσε δίκαια το προσωπικό του και ήταν άξιος και αποδεκτός από αυτούς.

Κατά την διάρκεια της σταδιοδρομίας του υπηρέτησε σε Μάχιμες μονάδες ως Αξιωματικός, Κυβερνήτης, Διοικητής Ομάδας Πλοίων και σε επίλεκτες θέσεις στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.

Ο Αντώνης πέραν της ευφυΐας και ευστροφίας του στη λήψη αποφάσεων ήταν άνθρωπος προικισμένος με πλούσια χαρίσματα.

Έντιμος, δίκαιος, αξιοπρεπής και προπαντός ευθύς. Την γνώμη του την έλεγε με παρρησία έστω και αν στεναχωρούσε ανωτέρους, κατωτέρους ή φίλους.

Διεκρίνετο για την συμπόνια και την προσφορά του στους ανθρώπους που είχαν ανάγκη.

Όσοι ευτύχησαν να συνεργασθούν μαζί του, εύρισκαν στο πρόσωπό του έναν ειλικρινή συμπαραστάτη στις δυσκολίες τους και θα θυμούνται πάντα την προσφορά του στο Πολεμικό Ναυτικό που το υπηρέτησε ευσυνείδητα και το αγάπησε ιδιαίτερα.

Αγαπημένε μας Αντώνη,

Έφυγες ξαφνικά και πήρες τον δρόμο για το μεγάλο ταξίδι. Πάλεψες με τα προβλήματα της υγείας σου με υπομονή και στωικότητα. Αυτή όμως την αιφνίδια εξέλιξη δεν μπορούσε κανείς να την προβλέψει.

Ευχόμαστε να έφυγες ήρεμα αγαπημένε μας φίλε, τυλιγμένος στις αναμνήσεις που σου χάρισαν η οικογένειά σου, οι φίλοι σου και η ζωή.

Η οικογένειά σου είναι σήμερα βαθιά συντετριμμένη. Η αγαπημένη σου Ρόδω, τα παιδιά σου η Νατάσσα και η Χριστίνα, τα εγγόνια σου η Δανάη, το Χριστινάκι, η Αριάδνη και ο Νικόλας, έχασαν τον άνδρα, τον πατέρα, τον παππού τους.

Δεν υπάρχουν παρήγορα λόγια που να μπορέσουν να απαλύνουν τον πόνο τους.

Ας είναι παρήγορη η σκέψη ότι έφυγες μακριά από τις πίκρες και τους πόνους της ασθένειάς σου, που τόσο πολύ σε ταλαιπώρησαν Αντώνη μου.

Τουλάχιστον πρόλαβες να δεις την οικογένειά σου να μεγαλώνει, να προκόβει, να τους χαρίζεις την αγάπη σου και να εισπράττεις την δική τους.

Με βαθιά θλίψη εμείς οι συμμαθητές σου της Τάξης 1959 της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, μαζί με την οικογένειά σου και τους παριστάμενους φίλους σου, σε αποχαιρετούμε και σου ευχόμαστε το ταξίδι σου να είναι ήρεμο και γαλήνιο.

Όταν συναντήσεις εκεί ψηλά τους άλλους 20 συμμαθητές μας, που και αυτοί νωρίς μας άφησαν πες τους ότι δεν τους ξεχνάμε.

Ήσουν καλός άνθρωπος Αντώνη μου, σε αγάπησαν οι δικοί σου, σε αγάπησαν οι φίλοι σου, σε αγάπησε και ο Θεός και σε πήρε κοντά του.

Αντίο αγαπημένε μας φίλε. Θα σε θυμόμαστε πάντα με αγάπη, διατηρώντας σε, ζωντανό στις καρδιές μας. Ας είναι ελαφρύ το χώμα που θα σε σκεπάσει.

Λόγια αποχαιρετισμού στον συμμαθητή μας Υποπλοίαρχο ε.α. Παύλο Κορκολή ΠΝ

Από τον συμμαθητή Αντιναύαρχο ε.α. Κ. Καταγά ΠΝ

Αγαπητέ μας Παύλο,

Με θλίψη και συγκίνηση σε αποχαιρετούμε οι λίγοι εναπομείναντες συμμαθητές της τάξης μας εισόδου στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων του μακρινού 1952.

Όλοι οι αποχαιρετισμοί συμμαθητών συναδέλφων της Σχολής μας ξεκινούν από εκεί όπως το έχουμε ζήσει Παύλο. Από την αναφορά, την ανάμνηση εκείνης της Λακωνικά λιτής Πύλης της Σχολής με το ιστορικό όνομά της στην κεφαλή της και έχοντας στον νου μας την μοναδική εκείνη εικόνα των παλαιών της κτιρίων και εγκαταστάσεων και του ιστορικού της περιβάλλοντος, που διηγείται την Ναυτική μας Ιστορία αιώνων από τα χρόνια του Θεμιστοκλή στον Πειραιά και την Σαλαμίνα μέχρι σήμερα.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, χαρούμενοι για την επιτυχία μας λάβαμε την ανατροφή μας (ταιριαστή η λέξη γιατί παιδιά είμαστε το 1952), την εκπαίδευση και την παιδεία γενικότερα που σοφά από τις ναυτικές μας παραδόσεις έχει θεσπίσει το Ναυτικό μας για να προετοιμάσει του αξιωματικούς του για τον Στόλο.

Αυτά τα 4 χρόνια στην Σχολή σφυρηλάτησαν και την φιλία μας Παύλο και σε χαρήκαμε αληθινό φίλο στον οποίο ανοίγαμε την καρδιά μας και χαιρόμαστε αμοιβαία την εμπιστοσύνη μας. Σε θυμόμαστε και στο γήπεδο όπου ήσουν η αποκάλυψη των αιμνήστων Γυμναστού μας Καραβιά για το ποδόσφαιρο και του επιτηρητή μας Υποπλοίαρχου τότε Γεωργίου Τσιαδή που συνέχεια μιλούσε για σένα.

Αναμνήσεις ευχάριστες και από τα καράβια μας στο Στόλο όσο καιρό ήσουν σε αυτά. Γιατί αποφάσισες να δοκιμάσεις μια σταδιοδρομία κατακτήσεων και στην ιδιωτική ζωή. Την άρχισες με την μεγάλη κατάκτηση της επιτυχίας στις σπουδές σου στο περίφημο MIT, πανεπιστημιακή κορωνίδα στον κόσμο και συνέχισες με τις ασχολίες σου της πιο σπουδαίας ναυτικής επιστήμης, της ναυπηγικής, τόσο παλαιάς που αναφέρεται και στον Όμηρο, αλλά και με άλλες εκφράσεις της τέχνης όπως η ζωγραφική και η αγιογραφία καθώς γνωρίζουμε οι συμμαθητές και όπως είναι γραμμένο στο βιογραφικό σου.

Στην επάνοδό σου από την αλλοδαπή, αμέσως μας αναζητήσες και χαρήκαμε να σε βλέπουμε συχνά και ιδιαίτερα να είσαι από τους πρώτους που φρόντιζαν για τις συναντήσεις της τάξης μας, της τάξης τις βραδιές όπως τις λέγαμε και σε όλες τις ναυτικές εκδηλώσεις, μέλος από τα πρώτα και του Συνδέσμου Αποφοίτων της ΣΝΔ. (Ο πρόεδρός μας Αντιναύαρχος Αντώνης Αναστασάκης είναι εδώ για τον αποχαιρετισμό σου). Και σε απολαμβάναμε σε αυτές. Απόλαυση όμως ήταν και η αποστολή των έργων σου στα ηλεκτρονικά σου μηνύματα και ιδιαίτερα για εμάς τους συμμαθητές σου οι φωτογραφίες του λευκώματός σου από την ζωή μας στην Σχολή και στα καράβια.

Καθώς ανέφερα την αγάπη σου για αυτές τις συναντήσεις της τάξης μας, θα ήθελα να κλείσω με την εικόνα της ανάμνησης της « βραδιάς της τάξης» με μια στροφή του ποιήματος που περιέγραφα την όμορφη πάντα βραδιά με τα αστεία μας και τις ιστορίες μας, που σου άρεσε:

*Απόψε ήρθαν όλα αυτά, μνήμες, ριπές σαν μελτεμιού
τα αστεία και τα χωρατά, σαν του Βοριά σπιλιάδες
και της καρδιάς μας οι ευχές προσκύνημα του καντηλιού
σ' ένα ξωκλήσι-διόπτευση- των πλόων μας στις Κυκλάδες.*

Με τα εγκάρδια συλλυπητήρια στα άξια παιδιά σου, στην οικογένεια, και στους αγαπημένους σου φίλους.

Παύλο καλό το τελευταίο αυτό ταξίδι. Προσευχόμαστε μαζί με την Αγία μας Εκκλησία να σου δώσει εύορμο λιμάνι ο Θεός. Σε ευχαριστούμε για την αγάπη σου.

18-10-2025

Επικήδειος Επτίμου Αντιναυάρχου ε.α. Ευάγγελου Καναβαριώτη ΠΝ

Από τον Αντιναύαρχο ε.α. Νίκο Μανταδάκη ΠΝ

Αγαπημένε μου φίλε και συμμαθητή,

Ήρθαμε σήμερα εδώ για τον τελευταίο αποχαιρετισμό μετά από ένα σύνδεσμο που κράτησε 73 χρόνια από τον Σεπτέμβριο του 1952 που πρωτοσυναντηθήκαμε στην είσοδο της Σχολής Δοκίμων.

Ο χαρακτήρας σου και η προσωπικότητά σου σε ξεχώρισαν από τότε.

Σαν αξιωματικός είχες την τύχη να υπηρετήσεις για αρκετά χρόνια σε επιθετικά όπλα του Πολεμικού Ναυτικού, στα Υποβρύχια και τα Ταχέα Σκάφη αρχίζοντας από τις τορπιλλακάτους που την περίοδο του '60 ήταν τα πρώτα νεότευκτα σκάφη του τύπου αυτού που παρέλαβες Κυβερνήτης και αργότερα Διοικητής.

Υπηρετήσεις και στην Κύπρο εθελοντικά, που όπως αναφέρει το βιογραφικό σου μαζί με άλλους συναδέλφους θέσατε τις βάσεις για την ανάπτυξη του Κυπριακού Ναυτικού.

Το 1983 ανέλαβες την Διοίκηση Ταχέων Σκαφών.

Στα ενδιάμεσα χρόνια αναπτύχθηκε η φιλία μας και βρεθήκαμε πολύ κοντά. Συλληφθήκαμε για το Κίνημα του Ναυτικού και αποταχθήκαμε.

Μετά για ένα διάστημα υπηρετήσαμε σε εμπορικό πλοίο. Συνταξιδέψαμε από τη Μαύρη Θάλασσα, την Ινδία, την Ιαπωνία μέχρι την Αργεντινή. Εποχές που μας έμειναν αξέχαστες.

Η φιλία μας κράτησε και μετά την αποστρατεία μας.

Επιδόθηκες με επιμονή και αγάπη στη συλλογή κειμηλίων ναυτικού και ιστορικού θέματος και θυμάμαι τις επισκέψεις στο σπίτι σου, να θαυμάζουμε αυτές τις αξιόλογες συλλογές.

Τα τελευταία χρόνια η μοίρα σου φύλαγε ένα τέλος που δεν σου άξιζε.

Απομονώθηκες από τους φίλους σου και χάσαμε την επαφή μαζί σου.

Ήσουν όμως τυχερός γιατί η Ελένη μαζί με τους συγγενείς σου, σου συμπαραστάθηκαν και ελάφρωσαν τον πόνο σου.

Και τώρα σε βλέπουμε για τελευταία φορά πριν από το μεγάλο ταξίδι για να σου εκφράσουμε την αγάπη μας και τη λύπη μας, που σε αποχωριζόμαστε.

Στην αδελφή σου και τους λοιπούς συγγενείς και φίλους ευχόμαστε να κρατήσουν την εικόνα σου, όπως τον παλιό καιρό, γεμάτος ζωντάνια και δραστηριότητα.

Καλό σου ταξίδι φίλε Βαγγέλη.

Αυτοί που έφυγαν...

Εκτελούμε το θλιβερό καθήκον της δυσάρεστης περιοδικής ενημέρωσης...

Βαθμός	Ονοματεπώνυμο	Ημέρα θανάτου	Έτος γεννήσεως
Πλωτάρχης (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Σελλάς-Σοφός	6 Οκτωβρίου 2025	1942
Αντιναύαρχος ε.α. ΠΝ & Επίτιμος ΔΒΚ/ΓΕΕΘΑ	Αντώνιος Φιλίππου	11 Οκτωβρίου 2025	1942
Υποπλοίαρχος ε.α. ΠΝ	Πάυλος Κορκολής	18 Οκτωβρίου 2025	1934
Υποναύαρχος ε.α. ΠΝ	Παναγιώτης Μπεκίρος	18 Οκτωβρίου 2025	1932
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Ανδρέας Ψαρούλης	18 Οκτωβρίου 2025	1957
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Νικόλαος Σκαρλάτος	18 Οκτωβρίου 2025	1940
Αντιναύαρχος ε.α. ΠΝ	Ευάγγελος Καναβαριώτης	19 Οκτωβρίου 2025	1936
Υποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Ανδρέας Χατζηκωνσταντής	28 Οκτωβρίου 2025	1963
Ανθυπασπιστής ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Σπανός	30 Οκτωβρίου 2025	1944
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Θεόδωρος Πατρινός	30 Οκτωβρίου 2025	1968
Ανθυπασπιστής ε.α. ΠΝ	Αθανάσιος Μυλωνάς	31 Οκτωβρίου 2025	1955
Πλωτάρχης (ΕΜ) ε.α. ΠΝ	Κωνσταντίνος Τσακνίδης	5 Νοεμβρίου 2025	1953
Ανθυποπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Μουλίνος	12 Νοεμβρίου 2025	1961
Σημαιοφόρος (Ε) ε.α. ΠΝ	Σπυρίδων Σαμοΐλης	14 Νοεμβρίου 2025	1941
Αντιπλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Γεώργιος Κοσμάδακης	23 Νοεμβρίου 2025	1953
Πλοίαρχος (Ε) ε.α. ΠΝ	Βασίλειος Δεληγιάννης	23 Νοεμβρίου 2025	1936

Επιμνημόσυνη Δέηση Υπέρ Πεσόντων
για την Πατρίδα Αεροπόρων, 19-10-2025.

Επιμνημόσυνη Δέηση για τα 81 χρόνια από την εκτέλεση
της Λέλας Καραγιάννη «ΜΠΟΥΜΠΟΥΛΙΝΑ», 19-10-2025.

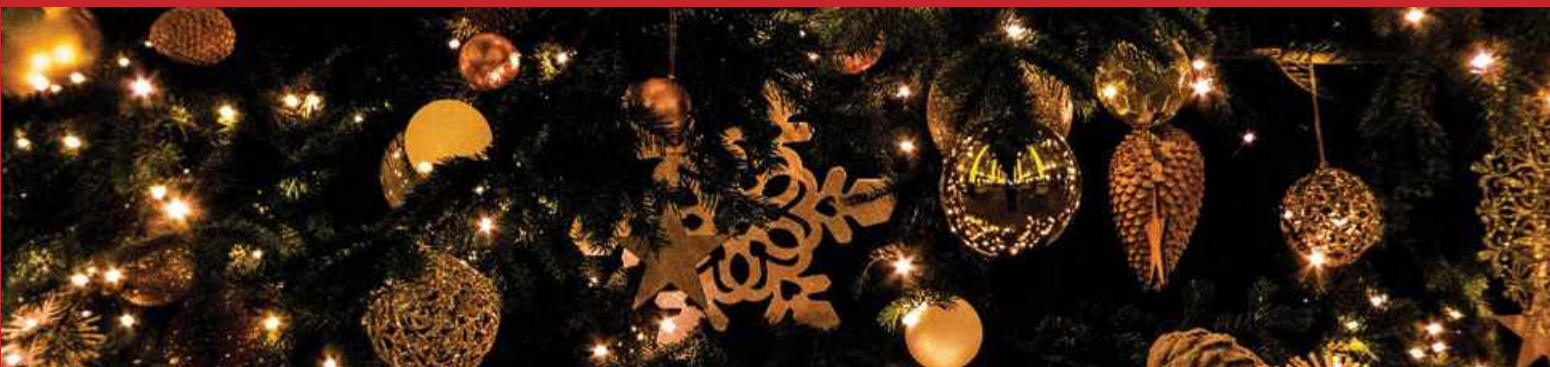
Από το ετήσιο Μνημόσυνο Πεσόντων, 20-11-2025.

Συνάντηση Συντονιστικού ΕΑΑ, με κ. ΥΦΕΘΑ,
19-11-2025.

Τελετή ορκομωσίας νέων Αξιωματικών ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ,
25-11-2025.

Επετειακή εκδήλωση για τα 180 χρόνια από την ίδρυση της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, 24-11-2025.

Εορτασμός της 198ης επετείου της Ναυμαχίας του Ναυαρίνου, 20-10-2025

Τελετή Παραλαβής και ένταξης 51 οχημάτων στο Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή, 15-10-2025.

Πλους πολεμικών πλοίων Φ/Γ ΨΑΡΑ, ΤΠΚ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ, Υ/Β ΠΙΠΙΝΟΣ στο πλαίσιο της εθνικής εορτής της 28ης Οκτωβρίου, 24-10-2025

Από την ετήσια επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο του Ναύτη στην Πρέβεζα στη μνήμη της βύθισης του Ναρκαλιευτικού ΠΗΝΕΙΟΣ, 24-10-2025.

Ημέρα Εθνικής Αντίστασης - Κυριακή 23 Νοε. 2025
Κατάθεση στεφάνου στο Μνημείο Άγνωστου Στρατιώτη.

Με τις πιο θερμές μας ευχές
για όμορφες γιορτές και μια νέα χρονιά
γεμάτη υγεία, αγάπη, αισιοδοξία και
ειρήνη για όλο τον κόσμο

ΔΣ ΕΑΑΝ

Χριστός ετέχθη...

Χριστός ετέχθη σήμερον εν Βηθλεέμ την πόλιν
χαρά τω κόσμω δια παντός που την ποθούμε όλοι.
Χιλιάδες χρόνια πέρασαν δούλοι της αμαρτίας
ήρθες Χριστέ ως Λυτρωτής τον κόσμο για να σώσεις.
Μάγοι εκ Περσίδος Βασιλείς δι' αστέρος οδηγούντες
Και φθάσαντες στον άφθαστον δώρα Χριστώ δωρούντες.
Χαρά τω κόσμω διαπαντός ότι Χριστός εφάνει
Ο ουρανός λαμπρίνεται και η γη συνεορτάζει.
*Ζακυνθινά χριστουγεννιάτικα κάλαντα,
Τζώρτζη Κωστή*

2026

**Ένωση Αποστράτων
Αξιωματικών Ναυτικού
ΝΠΔΔ**

Ι. Παπαρρηγοπούλου & Π.Π. Γερμανού,
Πλατεία Κλαυθμώνος 105 61 Αθήνα
www.eaan.gr
Τηλ: 210-33.10.430,
210-33.10.431
e-mail: info@eaan.gr

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο ΚΕΜΠΑ
Αριθμός Άδειας 517/92

ΚΩΔΙΚΟΣ 012037

φωτό ειλημμένη στις 6_11_2025 από το: https://el.wikipedia.org/wiki/Σφαγή_των_Καλαβρύτων#/media/Αρχείο:Massacre_of_Kalavryta_Memorial.jpg